

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan J. Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	GOVERNANCE AND AUDIT COMMITTEE
DYDD MERCHER, 16 GORFFENNAF 2025 am 2.00 y. p.	WEDNESDAY, 16 JULY 2025 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR AC YN RHITHOL DRWY ZOOM	COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES AND VIRTUALLY VIA ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Geraint Bebb, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Euryrn Morris (*Diprwy Gadeirydd*),
Margaret M. Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Ieuan Williams

LLAFUR CYMRU/WELSH LABOUR

Keith Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Paul Ellis, Kenneth Hughes

AELODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Dilwyn Evans (*Cadeirydd*), William Parry, 2 x sedd wag

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 YMDDIHEURIADAU

2 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddidordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

3 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL (Tudalennau 1 - 10)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 26 Mehefin 2025.

4 LOG GWEITHREDOEDD Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO (Tudalennau 11 - 14)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

5 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL DRAFFT 2024/25 (Tudalennau 15 - 32)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid.

6 DATGANIAD O'R CYFRIFON DRAFFT 2024/25 (Tudalennau 33 - 156)

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151.

7 ADOLYGIAD BLYNYDDOL RHEOLI'R TRYSORLYS 2024/25 (Tudalennau 157 - 174)

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 .

8 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL (Tudalennau 175 - 182)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

9 GWEITHREDU SAFONAU ARCHWILIO MEWNOL BYD EANG YN SECTOR CYHOEDDUS Y DU (Tudalennau 183 - 188)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

10 TROSOLWG O'R BROSES ASESIAD PANEL PERFFORMIAD A THEMÂU I'R PANEL YSTYRIED (Tudalennau 189 - 194)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid.

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

11 ADOLYGIAD O'R BLAEN RAGLEN WAITH (Tudalennau 195 - 204)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

This page is intentionally left blank

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn yr Ystafell Bwyllgor ac ar Zoom ar 26 Mehefin, 2025

YN BRESENNOL:	Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg) (Cadeirydd) Cynghorydd Euryrn Morris (Is-gadeirydd) Y Cynghorwyr Geraint Bebb, Paul Ellis, Kenneth Hughes Trefor Lloyd Hughes, MBE, Keith Roberts, Ieuan Williams. Aelodau Lleyg: William Parry.
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro (ar gyfer eitem 5) Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg (MP) Pennaeth Democratiaeth (DS) (ar gyfer eitem 6) Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rhaglenni Corfforaethol (GP) Swyddog Pwyllgorau (ATH) Swyddog Gweddarlledu (FT)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Margaret M. Roberts
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Robin Williams (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid a Thai), Rachel Freitag (Rheolwr Archwilio Ariannol - Archwilio Cymru), Carwyn Rees (Rheolwr Archwilio perfformiad - Archwilio Cymru), Uwch Archwilydd (AL) (CSYM).

Croesawodd y Cadeirydd y Cynghorydd Paul Ellis i'w gyfarfod cyntaf o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cyfeiriodd at farwolaeth Mrs Sharon Warnes ym mis Mai. Roedd yn aelod lleyg gwerthfawr a dywedodd y bydd colled ar ei hôl. Fe wnaeth hefyd gydnabod ymddiswyddiad Mr Michael Wilson, aelod lleyg arall sydd wedi camu i lawr yn sgil ymrwymadau eraill a mynegodd ei ddiolch iddo am ei gyfraniad yn ystod ei gyfnod ar y pwyllgor.

Mewn ymateb i gwestiwn yn ymwneud â'r ddwy sedd wag, cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 y bydd trefniadau recriwtio'n cael eu rhoi ar waith.

1. YMDDIHEURIADAU

Nodwyd yr ymddiheuriadau a gyflwynwyd.

2. DATGANIAD BUDDIANT

Fe wnaeth y Cynghorydd Euryrn Morris ddatgan diddordeb personol yn unig yn gysylltiedig ag eitem 5 ar yr agenda gan ei fod wedi'i secondio i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

Fe wnaeth y Cynghorydd Keith Roberts ddatgan diddordeb personol yn unig yn gysylltiedig ag eitem 6 ar yr agenda gan ei fod yn aelod o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Panel Sgriwtini Addysg.

3. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 8 Mai 2025 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Materion yn codi - cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth/Swyddog Adran 151 bod canllawiau polisi drafft cychwynnol ar y defnydd o Ddeallusrwydd Artiffisial (AI) o fewn y Cyngor wedi cael eu cyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth ar 17 Mehefin 2025. Bydd y polisi'n cael ei adolygu a'i ddiweddarau gan y Tîm Arweinyddiaeth.

4. LOG GWEITHREDU'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, oedd yn cynnwys log gweithredu'r pwyllgor, i'w ystyried gan y pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar statws a chynnydd y camau a gytunwyd.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod dadansoddiad economaidd-gymdeithasol ac adroddiad effaith Quod ar gyfer Ynys Môn wedi cael eu cwblhau ond nad ydynt wedi cael eu cyhoeddi eto. Mae'r weithred wedi'i rhestru fel eitem 10 ar y log ac roedd y pwyllgor wedi gofyn i gael gweld yr wybodaeth yma. Mae'r Tîm Arweinyddiaeth wrthi'n ystyried y ffordd orau o gyfathrebu a rhannu'r adroddiadau hyn. Cadarnhaodd hefyd bod eitemau rhif 21, 22 a 24 ar y log wedi cael eu cwblhau.

Penderfynwyd nodi'r camau a nodwyd ar y log gweithredu a chadarnhau fod y Pwyllgor yn hapus fod y camau wedi'u gweithredu'n foddhaol.

5. ENWEBU AELOD LLEYG I BWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO CYD-BWYLLGOR CORFFOREDIG GOGLEDD CYMRU.

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro ynglŷn ag enwebu aelod lleyg ar Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru (CBC) i'w ystyried gan y pwyllgor.

Adroddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro bod cynghorau cyfansoddol CBC Gogledd Cymru wedi cael cynnig enwebu aelod lleyg i wasanaethu ar ei Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Pe byddai mwy na thri enwebiad wedi dod i law yna byddai'r CBC wedi enwebu ar sail teilyngdod drwy broses ymgeisio ffurfiol. Fodd bynnag, dim ond tri o gynghorau cyfansoddol y Cydbwyllgor Corfforedig sydd wedi enwebu aelod lleyg, yn cynnwys Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Sir Ynys Môn, a enwebodd diweddar Mrs Sharon Warnes. Yn sgil y swydd wag annisgwyl, mae'r pwyllgor wedi cael ei wahodd i ystyried enwebu aelod lleyg arall i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r CBC. Bydd gwahoddiadau yn cael eu hystyried i gynghorau cyfansoddol eraill petai dim enwebiad yn cael ei dderbyn gan Gyngor Sir Ynys Môn.

Penderfynwyd enwebu Mr William Parry i wasanaethu fel aelod lleyg ar Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL SGRIWTINI 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro a oedd yn cynnwys yr Adroddiad Sgriwtini a Throsolwg ar gyfer 2024/25 i'w ystyried gan y pwyllgor.

Cynghorodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod cylch gorchwyl y pwyllgor yn nodi bod rhaid iddo adolygu trefniadau llywodraethu a sicrwydd y Cyngor yn gysylltiedig â'i bartneriaethau neu drefniadau cydweithio sylweddol. Er mwyn cefnogi'r swyddogaeth hon, mae adroddiad blynyddol y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio'n cael ei gyflwyno i ddarparu sicrwydd

bod corff penodedig yn mynd ati'n rhagweithiol i graffu a derbyn sicrwydd o ran llywodraethu partneriaethau a threfniadau cydweithio sylweddol.

Nododd y Pennaeth Democratiaeth bod yr adroddiad wedi cael ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn yn ogystal, er mwyn darparu sicrwydd ychwanegol. Amlygodd rannau penodol o'r adroddiad - tudalen 5, sy'n cynnwys rhagair gan Gadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a chrynodeb o waith y pwyllgor yn ystod 2024/25, a thudalen 15, sy'n nodi'r trefniadau presennol ar gyfer craffu ar bartneriaethau. Dros y deunaw mis diwethaf, gwnaed pob ymdrech i ailafael yn y gwaith o graffu ar bartneriaethau allanol wedi i'r pandemig darfu ar y gwaith hwn. Ceir enghreifftiau o'r gwaith hwn yn yr adroddiad. Mae'r gwaith o ymgysylltu â phartneriaid allanol yn mynd rhagddo ac mae cynlluniau ar y gweill i graffu ar waith Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru a gwasanaeth Heddlu Gogledd Cymru yng nghyfarfod nesaf y pwyllgor.

Codwyd y cwestiynau a ganlyn ynglŷn â'r Adroddiad Blynyddol Sgriwtini a Throsolwg gan aelodau'r pwyllgor -

- P'un a oes trefniadau yn eu lle i lenwi'r seddi cyfetholedig gwag ar y pwyllgorau sgriwtini, gan fod un wedi bod yn wag ers tro.
- Yn sgil llwyth gwaith trwm ac agendau llawn y pwyllgorau sgriwtini p'un a oes modd edrych ar faterion yn ddigon manwl.

Cadarnhaodd y Pennaeth Democratiaeth bod y broses i lenwi'r ddwy sedd rhiant llywodraethwr wedi bod yn llwyddiannus. Bydd yr aelodau newydd yn cael eu cadarnhau yng nghyfarfodydd y pwyllgorau ym mis Medi.

O ran llwyth gwaith y pwyllgorau sgriwtini, yr her yw cynnwys cymaint o bartneriaethau â phosib yn yr amser sydd ar gael, gan gydbwysu cynnwys agendâu i osgoi eu gorlwytho a sicrhau bod digon o amser i ofyn cwestiynau a chael trafodaeth ystyrlon. Er nad yw bob amser y bosib cael cydbwysedd, mae pob ymdrech yn cael ei wneud i sicrhau hynny, ac mae gwersi'n cael eu dysgu o brofiad. Hefyd, mae camau wedi cael eu cymryd i gyfyngu nifer y partneriaethau ym mhob cyfarfod. Mae cyfarfod blynyddol wedi cael ei neilltuo i drafod y Bwrdd Iechyd, gan ei fod yn faes eang a phwysig. Bydd y dull hwn yn cael ei fonitro er mwyn sicrhau cydbwysedd priodol.

Penderfynwyd nodi'r adroddiad a chadarnhau bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn sicrwydd bod trefniadau ar waith i graffu ar bartneriaethau a threfniadau cydweithio'r Cyngor a'u goruchwyllo.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2024/25 i'w gymeradwyo gan y pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn nodi gweithgareddau'r Pwyllgor yn ystod 2024/25 yn erbyn ei gylch gorchwyl.

Cynigodd y Cadeirydd bod yr adroddiad yn gofnod cynhwysfawr o'r modd y mae'r Pwyllgor wedi cyflawni ei gyfrifoldebau yn 2024/25.

Penderfynwyd cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2024/25 cyn ei gyflwyno i'r Cyngor Sir ar 25 Medi 2025, yn amodol ar newid canran y cyfarfodydd a fynychwyd gan y Cyngorydd Trefor Llyod Hughes, MBE.

8. ADRODDIAD ARCHWILIO MEWNOL BLYNYDDOL 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol ar gyfer 2024/25 i'w ystyried gan y pwyllgor.

Cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg yr adroddiad fel un o adroddiadau mwyaf allweddol y flwyddyn, gan roi ei barn ar briodoldeb ac effeithlonrwydd fframwaith lywodraethu'r Cyngor, sut mae'n rheoli risg a rheolaeth yn ystod y flwyddyn. Roedd gan y Cyngor, yn ei barn hi, fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer y meysydd hyn yn ystod y deuddeg mis a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025. Er nad oedd yn credu bod unrhyw feysydd o bryder corfforaethol sylweddol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd i sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro. Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon.

Nododd y Pennaeth Archwilio a Risg bod ei hasesiad yn seiliedig ar y gwaith a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn, yn bennaf yr adolygiad o risgiau strategol y Cyngor. Mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi cwrdd â'i nod, sef archwilio 80% o'r risgiau strategol coch ac ambr yn ystod cylch dwy flynedd gan adolygu wyth risg yn 2024/25 ynghyd â deuddeg maes allweddol arall o weithgareddau'r Cyngor. Cyflawnodd y gwasanaeth Archwilio Mewnol bump o'i chwe tharged perfformiad blynyddol yn cynnwys adolygu risgiau strategol. Cydymffurfiodd y gwasanaeth Archwilio Mewnol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) yn ogystal, ac eithrio ym maes mapio sicrwydd. Ers 1 Ebrill 2025 mae'r PSIAS wedi cael eu disodli gan Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU (GIAS) sy'n berthnasol i sefydliadau llywodraeth leol yn cynnwys y Cyngor, o 2025/26 ymlaen.

Codwyd y cwestiynau a ganlyn yn gysylltiedig â'r Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol gan aelodau'r pwyllgor -

- Nododd y pwyllgor bod gan y Cyngor, ym marn y Pennaeth Archwilio a Risg, fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg a rheolaeth fewnol. Fodd bynnag, cydnabyddir hefyd bod pen draw i allu'r fframwaith hon ac mai'r rheolwyr sy'n bennaf gyfrifol am gynnal rheolaethau mewnol cadarn. Felly, mae effeithlonrwydd y system hon yn ddibynnol ar bobl yn cyflawni eu cyfrifoldebau'n briodol. O'r herwydd, awgrymwyd bod y sefydliad yn gadarn cyn belled nad oes unrhyw wendidau yn y gadwyn. Holwyd p'un a yw'r Pennaeth Archwilio a Risg yn hyderus bod y fframwaith yn gadarn ac yn gallu nodi gwendidau cyn unrhyw fethiant.

Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod ei barn yn seiliedig ar y gwaith archwilio mewnol a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn yn cynnwys adolygu 80% o risgiau strategol y Cyngor. Yn amodol ar y gwelliannau a nodwyd, sy'n cael eu monitro ar hyn o bryd, cadarnhaodd ei bod yn fodlon wrth ddarparu lefel resymol o sicrwydd ynglŷn â rheolaeth fewnol, llywodraethiant a fframwaith rheoli mewnol y Cyngor.

- Cyfeiriwyd at yr ail adolygiad Adennill y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Mân Ddyledion a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn ac at waith y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gysylltiedig â'r fenter twyll. Nodwyd bod aelodau'n ymwybodol bod unigolion yn osgoi talu'r premiwm ail gartrefi drwy honni mai eu hail gartref yw eu prif gartref. O ganlyniad, holodd y pwyllgor a oes modd i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gynnal adolygiad i weld sut mae tystiolaeth ffug yn cael ei chyflwyno i osgoi talu ac argymell mesurau i gau unrhyw fylchau/meysydd gwan.

Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn adolygu'r maes hwn yn rheolaidd gan ddefnyddio'r wybodaeth a gyflwynir drwy'r offeryn adrodd am dwyll ar-lein. Mae hefyd yn cydweithio â'r Swyddog Cydymffurfiaeth Treth yn y Tîm

Refeniw a Budd-daliadau i rannu gwybodaeth berthnasol er mwyn cynnal ymchwiliad pellach.

- Cyfeiriwyd at y sicrwydd cyfyngedig a roddwyd yn dilyn yr adolygiad o'r Grant Cyfleusterau i'r Anabl a'r sicrwydd cyfyngedig a roddwyd yn ystod yr adolygiad dilyn i fyny. Nodwyd bod y maes Grant Cyfleusterau i'r Anabl yn tanberfformio'n gyson, a bod hyn wedi'i adlewyrchu yn y cerdyn sgorio chwarterol. Er bod camau gweithredu wedi cael eu cynnig i wella perfformiad y dangosydd hwn, awgrymwyd ei bod hi'n bwysig bod Archwilio Mewnol yn amlygu'r mater hwn yn ogystal.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg y bydd ail adolygiad dilyn i fyny o'r Grant Cyfleusterau i'r Anabl yn cael ei gynnal yn ystod 2025/26 ac y bydd adroddiad y cael ei gyflwyno i'r pwyllgor.

Ar ôl ystyried yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blynnyddol ar gyfer 2024/25 a barn y Pennaeth Archwilio a Risg, penderfynwyd nodi'r canlynol -

- **Y crynodeb o'r gwaith a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn a'r sicrwydd a ddarparwyd**
- **Y farn gyffredinol, a**
- **Pherfformiad y gwasanaeth Archwilio Mewnol, yn benodol ei gydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.**

9. SIARTER ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a risg a oedd yn cynnwys y Siarter Archwilio Mewnol i'w adolygu a'i gymeradwyo gan y pwyllgor.

Adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd a ddaeth i rym ar 1 Ebrill 2025 wedi'i gwneud hi'n ofynnol adolygu dogfennau'r gwasanaeth Archwilio Mewnol i sicrhau cydymffurfiaeth. Tra bod Siarter Cyngor Sir Ynys Môn eisoes yn cydymffurfio'n fras â gofynion y fframwaith newydd, roedd rhai diwygiadau'n angenrheidiol fel bod y gofynion sydd wedi'u crynhoi ym mharagraff 1.5 yn yr adroddiad rhagarweiniol yn glir. Darparodd y Pennaeth Archwilio a Risg drosolwg o'r prif adrannau yn y siarter diwygiedig gan bwysleisio'r mesurau diogelu sydd wedi'u nodi yn nhudalen 10 i gyfyngu ar unrhyw amhariad ar annibyniaeth neu wrthrychedd. Cyngorodd bod rhaid i'r Pwyllgor fod yn fodlon nad oes dim yn amharu ar wrthrychedd y Pennaeth Archwilio a Risg.

Nododd y pwyllgor bod lefelau staffio'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi gostwng i 2.8 gweithiwr cyfwerth ag amser llawn (FTE) yn 2024/25 o'i gymharu â tharged o 4.0 FTE yn 2023/24, ac er bod y gwasanaeth wedi cyflawni ei darged i adolygu 80% o'r risgiau strategol, roedd hyn yn is na'r 82% a gyflawnwyd y flwyddyn flaenorol. Holodd y pwyllgor p'un a oedd yr adnoddau presennol yn cyfyngu ar gapasiti'r gwasanaeth a pe gallai hynny effeithio ar wrthrychedd y gwaith archwilio.

Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg er bod nifer y gweithwyr FTE wedi lleihau, mae'r gyllideb yr un fath ac mae'n cael ei defnyddio i gomisiynu arbenigwyr pwnc allanol. Adroddodd bod ymarfer gwerth am arian wedi dangos bod y trefniant hwn yn gwneud defnydd effeithiol o adnoddau a chadarnhaodd bod ganddi ddigon o adnoddau i gwblhau'r gwaith angenrheidiol a darparu barn archwilio i'r pwyllgor ar ddiwedd y flwyddyn.

Penderfynwyd cymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol diwygiedig.

10. STRATEGAETH A CHYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2025/26

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys y Strategaeth a Chynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2025/26 i'w ystyried gan y pwyllgor.

Adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yn Sector Cyhoeddus y DU yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Prif Weithrediaeth Archwilio sefydlu strategaeth seiliedig ar risg i benderfynu ar flaenoriaethau archwilio mewnol sy'n gyson ag amcanion y Cyngor.

Yn unol â'r GIAS, mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol yn egluro'i weledigaeth ym mharagraff 20 yn yr adroddiad sy'n cyd-fynd yn uniongyrchol â'r nodau yng Nghynllun y Cyngor. Mae cenhadaeth y gwasanaeth Archwilio Mewnol (paragraff 21 i 24) yn seiliedig ar y weledigaeth hon ac mae'n cael ei chefnogi gan dri amcan strategol sydd wedi'u nodi ym mharagraff 25. Cadarnhaodd mai blaenoriaethau'r cynllun strategol yn ystod 2025/26 yw parhau i fynd i'r afael â'r risgiau strategol, a chanolbwyntio ar y risgiau coch ac ambr cynhenid fel y nodir yn Atodiad B. Bydd y gwaith archwilio TG hefyd yn parhau, ac yn cael ei gwblhau gan archwilyr TG allanol o Gyngor Salford.

Amlygodd y Pennaeth Archwilio a Risg fesurau perfformiad y gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2025/26, sydd wedi'u nodi yn y tabl ar dudalen 9 yn yr adroddiad. Mae 549 diwrnod ar gael i gyflawni'r rhaglen waith arfaethedig, yn cynnwys ymchwiliadau a darparu'r safbwynt sicrwydd blynyddol.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg, yn ei barn hi, nad oes unrhyw gyfyngiad o ran cwrmpas neu adnoddau a all effeithio ar y gwaith hwn.

Fe wnaeth aelodau'r pwyllgor drafod y materion a ganlyn wrth ystyried yr adroddiad -

- Nododd y pwyllgor bod un fenter o dan Amcan Strategol 2 yn ymwneud â gwella llythrennedd digidol archwilyr i sicrhau eu bod yn gyfforddus yn defnyddio technoleg yn cynnwys Deallusrwydd Artiffisial (AI), i wella'r broses asesu risg, ansawdd archwiliadau ac adrodd yn fwy effeithlon. Nodwyd hefyd bod y gwasanaeth archwilio Mewnol yn bwriadu monitro'r gwaith o gyflwyno AI fel rhan o'i waith archwilio TG yn 2025/26. Cododd y pwyllgor gwestiynau ynglŷn â gwrthdaro posib rhwng buddiannau gan y gallai'r gwasanaeth Archwilio Mewnol archwilio arferion yn gysylltiedig ag AI cyn i'r Cyngor gyflwyno canllawiau polisi ar ei ddefnyddio.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod y fenter yn gysylltiedig â defnydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol o AI i wella ei weithrediadau, yn benodol y cyfleoedd y gall AI eu cynnig o ran ymchwil, ymarferion cwrmpasu a chasglu gwaith papur. Mae AI eisoes yn cael ei ddefnyddio ym maes archwilio er mwyn gweinyddu'n effeithiol, ac mae'r gwasanaeth Archwilio mewnol yn bwriadu edrych ar hyn ymhellach yn unol â pholisi'r Cyngor unwaith y caiff ei sefydlu.

Codwyd cwestiwn ategol gan y pwyllgor ynglŷn â chywirdeb yr wybodaeth a gynhyrchir gan AI a rhagfarn bosib. Yn niffyg canllawiau ffurfiol codwyd cwestiynau hefyd ynglŷn â gallu staff ar draws y sefydliad i asesu'r wybodaeth hon yn feirniadol. Holodd y pwyllgor ynglŷn a phwy sy'n gyfrifol am benderfynu beth sy'n cael ei ystyried yn ddefnydd derbyniol.

Cynghorodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 bod swyddogion yn defnyddio AI i wella eu gwybodaeth a llywio'u barn, a'u bod yn dod i'w casgliadau eu hunain. Y prif bryder yw pan fydd gwybodaeth heb ei dilysu sydd wedi cael ei chynhyrchu gan AI ar gael yn gyhoeddus neu'n cael ei chyflwyno fel safbwynt

swyddogol y Cyngor. Mae gan swyddogion sy'n defnyddio AI gyfrifoldeb dros ddilysu'r wybodaeth a gynhyrchir drwy AI, ac i sicrhau bod yr wybodaeth yn gyson â'u harbenigedd a'u barn broffesiynol. Dyma'r broblem y mae'r canllawiau polisi drafft sy'n cael eu hadolygu gan y Tîm Arweinyddiaeth ar hyn o bryd yn ceisio mynd i'r afael ag o, sef diffinio pryd y gellir defnyddio AI i wella gwybodaeth swyddogion a llunio barn a phryd mae'n briodol defnyddio gwybodaeth sydd wedi'i chynhyrchu drwy AI i greu dogfennau megis crynodebau o gyfarfodydd sy'n cael eu cynnwys mewn cofnodion cyhoeddus maes o law.

- Holodd y pwyllgor p'un a fydd yr adolygiad caffael allanol yn disodli unrhyw agwedd ar waith y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn y maes hwn.

Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod trefniadau caffael y Cyngor yn rhan o raglen wella dwy flynedd ar hyn o bryd, sy'n cael ei harwain gan STAR Procurement (sef gwasanaeth caffael sy'n cael ei rannu gan awdurdodau lleol yng ngogledd-orllewin Lloegr). Mae'r Rheolwr Caffael dros dro yn goruchwyllo'r gwaith o weithredu'r cynllun gwella ac mae'n gweithio â STAR i fynd i'r afael a'r camau a nodwyd. Yn sgil y gwaith hwn, mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi penderfynu gohirio ei adolygiad hyd nes y bydd y rhaglen wella wedi cael ei chwblhau. Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod y rhaglen yn cynnwys rheoli cyflenwyr TG sydd â graddfa sicrwydd cyfyngedig yn dilyn adolygiad dilyn i fyny diweddar.

Ymatebodd y Pennaeth Archwilio a Risg i gwestiynau ynglyn â'r fenter i beilota monitro parhaus mewn un maes risg newydd o leiaf gan ddefnyddio dadansoddeg data, ac eglurodd bod y meysydd risg yn gysylltiedig â'r gyflogres a chredydwyd. Aeth ymlaen i egluro bod yr adolygiad o drefniadau rheoli perfformiad y Cyngor y cyfeirir ato ym mharagraff 56 yn yr adroddiad yn ymwneud ag adroddiad Archwilio Cymru ym mis Tachwedd 2023 - Defnyddio gwybodaeth perfformiad: Safbwynt Defnyddwyr Gwasanaeth a Chanlyniadau a ddaeth i'r casgliad fod gwybodaeth gyfyngedig ynghylch perfformiad wedi'i darparu i uwch arweinyddion er mwyn eu galluogi i ddeall safbwynt y defnyddiwr gwasanaeth. Dywedodd y byddai'n anfon copi o'r adroddiad i'r aelod a gododd y cwestiynau.

Penderfynodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio -

- **Gymeradwyo'r Strategaeth a Chynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2025/26 a chadarnhau ei fod yn fodlon ei fod yn darparu'r sicrwydd gofynnol i'r Cyngor.**
- **Cadarnhau bod y pwyllgor yn fodlon â gofynion y gwasanaeth Archwilio Mewnol o ran adnoddau a defnyddio ffynonellau sicrwydd eraill.**
- **Cadarnhau bod y pwyllgor yn fodlon nad oes cwmpas amhriodol neu gyfyngiadau o ran adnoddau.**

11. ARCHWILIO ALLANOL: CYNLLUN ARCHWILIO MANWL 2025

Cyflwynwyd adroddiad gan Archwilio Mewnol a oedd yn nodi ei gynllun archwilio ar gyfer blwyddyn archwilio 2024/25 i'w ystyried gan y pwyllgor.

Rhoddodd Rachel Freitag, Rheolwr Archwilio Ariannol Archwilio Cymru drosolwg o'r archwiliad arfaethedig o ddatganiadau ariannol ar gyfer 2024/25 yn cynnwys lefelau perthnasedd, risgiau archwilio ariannol sylweddol a'r ymateb arfaethedig. Amlygwyd yr amserlen archwilio a chyflawniadau gyda'r nod o allu cyhoeddi barn yr archwilydd ac ardystio'r cyfrifon erbyn diwedd Hydref 2025, fis yn gynharach na'r flwyddyn flaenorol fel rhan o'r uchelgais i adfer yr amserlen archwilio a oedd yn bodoli cyn y pandemig.

Amlinellodd Carwyn Rees, Rheolwr Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru y gwaith archwilio perfformiad arfaethedig sy'n canolbwyntio ar adolygu trefniadau'r Cyngor ar gyfer sicrhau

gwerth am arian a chydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Eglurodd sail y ffioedd archwilio ar gyfer y gwaith archwilio ariannol a pherfformiad ar gyfer 2024/25.

Codwyd y materion uchod gan aelodau'r pwyllgor yn gysylltiedig â'r cynllun archwilio allanol

- Roedd y ffi archwilio yn cael ei ystyried yn uchel a awgrymwyd y gellid dod o hyd i bris mwy cystadleuol pe byddai'r Cyngor yn cael mynd allan i'r farchnad. Argymhellwyd bod y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a'r Aelod Portffolio Cyllid yn trafod y ffi gyda'r archwilwyr.
- Holodd aelodau'r pwyllgor p'un a oes cydweithrediad rhwng archwilio mewnol ac allanol wrth ddatblygu eu cynlluniau unigol a nodwyd bod dyblygu'n bosib yn gysylltiedig â TG.
- Holwyd ynglyn â'r gwaith archwilio perfformiad o ran cydymffurfiaeth y Cyngor â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Nodwyd bod Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru wedi mynegi ei siomedigaeth gyda'r pwerau sydd ar gael i awdurdodau lleol yng Nghymru o dan y Ddeddf ac mae wedi gofyn am adolygiad gan Lywodraeth Cymru. Awgrymwyd felly bod y gwaith hwn yn gynamserol ac y dylid ei ohirio hyd nes y bydd yr adolygiad hwn wedi cael ei gynnal.
- Mynegwyd pryder hefyd ynglyn â chosbau Llywodraeth Cymru ar gyfer methu â chwrdd â'r targedau ailgylchu. Amlygwyd y dylai cynghorau sydd wedi dioddef blynnyddoedd o lymder allu cadw eu hadnoddau yn enwedig, fel yn achos y Cyngor hwn, os yw eu cyfraddau ailgylchu'n agos at y targed. Awgrymwyd y dylai'r aelod portffolio ystyried codi'r mater gyda Llywodraeth Cymru.
- Nododd y pwyllgor nad oedd unrhyw un o'r asesiadau yn gysylltiedig â gwerth am arian yn mesur cynhyrchiant.

Fe wnaeth yr archwilwyr ymateb i'r materion a godwyd fel a ganlyn -

- Bod cyfle i roi barn ar y ffi archwilio a'r gwaith cysylltiedig yn flynyddol. Mae Archwilio Cymru'n gosod ei ffioedd yn unol â ffioedd ei gymheiriaid yn Lloegr lle mae diffyg capasiti yn y farchnad wedi gohirio'r gwaith o archwilio cyfrifon ac mae hyn wedi arwain at gynydd sylweddol yn y ffioedd. Yn y gorffennol mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi comisiynu gwaith i gwmnïau sector preifat. Mae'r ffioedd yn cael eu goruchwyllo gan fwrdd er mwyn rhoi sicrwydd i'r Archwilydd Cyffredinol bod y gwaith yn sicrhau gwerth am arian.
- Cadarnhawyd bod archwilio allanol wedi ymgynghori ag adran TG y Cyngor ynglyn â'r gwaith arfaethedig. Mae'n rhaid i rai elfennau yn gysylltiedig â'r gwaith archwilio ariannol, megis archwilio systemau, gael eu cynnal yn flynyddol yn unol â'r safonau archwilio. Cynhaliwyd cyfarfod gyda swyddogion TG i drafod y pwysau o ran yr amserlen ac i sicrhau bod y gwaith yn cael ei gynllunio fel bod yr amserlen yn gyfleus i bawb. Gwnaed pob ymdrech i gwrdd ag anghenion y Cyngor yn gysylltiedig â'r amserlen a chwmpas y gwaith.
- Bod y crynodeb o'r adolygiad arfaethedig yn gysylltiedig ag ailgylchu a rheoli gwastraff o fewn y Cyngor yn nodi'r ffactorau a all gynyddu'r risg o fethu â sicrhau gwerth am arian. Mae'n bosib y bydd yr archwiliad manwl, unwaith y bydd wedi'i gwblhau, yn nodi canlyniadau positif yn gysylltiedig â gwasanaethau ailgylchu a rheoli gwastraff y Cyngor.
- Bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn mynnu bod yr Archwilydd Cyffredinol yn adolygu cyrff cyhoeddus o leiaf unwaith o fewn cyfnod penodol er mwyn asesu eu cydymffurfiaeth â'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Bydd yr archwilwyr hefyd yn ystyried p'un yw'r Cyngor yn rhoi dull hir dymor ac ataliol ar waith wrth asesu ei drefniadau gwerth am arian.

- Mai cyfrifoldeb yr archwilwyr yw sicrhau bod gan y Cyngor drefniadau ar waith i sicrhau gwerth am arian, yn benodol ei fod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriadwyd gyda'r adnoddau a ddyrannwyd ac yn nodi unrhyw rwystrau. Er nad yw cynhyrchiant yn rhan o'r fframwaith gwerth am arian ar hyn o bryd, os ydi'r pwyllgor o'r farn ei fod yn fesurydd pwysig, efallai byddai'n well ei fesur drwy'r cerdyn sgorio cytbwys.

Penderfynwyd nodi cynllun archwilio manwl yr archwilwyr allanol ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer 2025.

12. ADOLYGIAD O'R BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys y blaen raglen waith ar gyfer 2025/26 i'w ystyried gan y pwyllgor.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg un newid i'r rhaglen waith sef ychwanegu adroddiad ar "Themâu i'w Hystyried gan y Panel Asesu Perfformiad" i'r cyfarfod ym mis Gorffennaf.

Penderfynwyd cadarnhau bod y Blaen Raglen Waith arfaethedig ar gyfer 2025/26 yn cwrdd â chyfrifoldebau'r pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

**Mr Dilwyn Evans
(Cadeirydd)**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	16 Gorffennaf 2025
Pwnc:	Log Gweithredodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm Dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn hysbysu aelodau'r Pwyllgor am statws y gweithredoedd / penderfyniadau y cytunwyd arnynt.	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae'r cofnod gweithredu hwn yn cael ei ddiweddararu cyn pob cyfarfod er mwyn galluogi'r pwyllgor i fonitro cynnydd a chwblhau'r camau/penderfyniadau y mae wedi cytuno arnynt.

2. Argymhellion

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r camau y manylir arnynt yn y tabl isod a'i fod yn fodlon â'r camau a roddwyd ar waith.

Log Gweithredoedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
10	27/06/24	9	Dylid cynnwys monitro nifer y bobl mewn anweithgarwch economaidd fel rhan o set ddata tueddiadau poblogaeth y Cyngor.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol	Mae'r Cyngor wedi cwblhau dadansoddiad sosio-economaidd o boblogaeth yr ynys, mae hyn yn cynnwys anweithgarwch economaidd, cyflwynwyd adroddiad ar gyfer rhanbarth gogledd Môn i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Gorffennaf 2024 . Mae adroddiad ar gyfer yr ynys gyfan hefyd ar y gweill a bydd yn cael ei gyhoeddi'n fuan.	Ar y gweill.
	05/12/24	3			DIWEDDARIAD: Yn ei gyfarfod ar 5 Rhagfyr 2024 (Eitem 3), cytunodd y Rheolwr Cynllunio Corfforaethol, Perfformiad a Rhaglen i roi dolen i'r pwyllgor i gael mynediad at adroddiad dadansoddiad economaidd-gymdeithasol ac effaith Quod Môn pan gaiff ei gyhoeddi.	
	08/05/25	3			DIWEDDARIAD: Yn ei gyfarfod ar 8 Mai 2025, rhoddodd y Pennaeth Archwilio a Risg ddiweddariad gan y Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rhaglen Gorfforaethol bod dadansoddiad economaidd-gymdeithasol ac adroddiad effaith Quod Ynys Môn wedi'i gwblhau ond nad yw wedi'i gyhoeddi eto.	
	26/06/25	4			DIWEDDARIAD: Mae'r Tîm Arweinyddiaeth yn ystyried sut i gyfathrebu a rhannu'r adroddiad.	

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
16	19/09/24	5	Adroddiad Pryderon, Cwynion a Chwythu'r Chwiban Blynyddol ar gyfer 2024/25 i'r Pwyllgor i gynnwys gwybodaeth amlwg am bryderon a chwynion defnyddwyr gwasanaethau Gwasanaethau Cymdeithasol.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	Mae'r adroddiad blynyddol wedi'i ohirio tan gyfarfod y pwyllgor ym mis Medi i gyd-fynd â llythyr blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.	Mae'r adroddiad nesaf yn ddyledus ym mis Medi 2025.
18	19/09/24	6	Mae'r adroddiad Rheoli Trysorlys Blynyddol i'w adolygu er mwyn sicrhau cysondeb ac eglurder pendant.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Yn dilyn trafodaethau gyda'r cadeirydd, cyflwynodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 adroddiad diwygiedig i gyfarfod y pwyllgor ar 16 Gorffennaf 2025.	Wedi ei gwblhau.
19	05/12/24	5	Darperir diweddariad ar gynnydd y mesurau a nodwyd i ddarparu penderfyniadau i'r Pwyllgor maes o law.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	Bydd pryderon a godwyd gan wasanaeth ynghylch y CRM yn gofyn am addasiadau pellach, ond ar hyn o bryd mae'r gallu i'w gweithredu yn gyfyngedig. Gall y sefyllfa heb ei llenwi hefyd gyfyngu diweddariad ystyrllon. Felly, bydd diweddariad cynnydd yn cael ei ddarparu yn yr adroddiad cwynion blynyddol nesaf, ym mis Gorffennaf 2025, gan ganiatáu i'r Pwyllgor dderbyn gwybodaeth cyn y llythyr CCC blynyddol nesaf. DIWEDDARIAD: Mae'r adroddiad blynyddol wedi'i ohirio tan gyfarfod y pwyllgor ym mis Medi i gyd-fynd â llythyr blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.	Mae'r adroddiad nesaf yn ddyledus ym mis Medi 2025.

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
20	05/12/24	11	Ar gyfer adroddiadau monitro archwilio allanol a rheoleiddwyr yn y dyfodol, bydd amserlen ar gyfer cwblhau'r gwaith yn cyd-fynd â diweddariadau ar gynnydd yr ymatebion i argymhellion.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol		Mae'r adroddiad nesaf yn cael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2025.
24	08/05/25	9	Y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i godi'r mater o ganllawiau polisi ar ddefnydd Deallusrwydd Artiffisial o fewn y Cyngor gyda'r Tîm Arweinyddiaeth.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Mae polisi wedi'i ddrafftio, a'i ddiweddarau'n ddiweddar yn dilyn sylwadau a wnaed gan y Swyddog Diogelu Data. Bydd y Tîm Arweinyddiaeth yn ystyried ac yn mabwysiadu pryd y gallent ddyrannu slot.	Ar y gweill.
	26/06/25	4			DIWEDDARIAD: Ystyriodd y Tîm Arweinyddiaeth y polisi drafft yn ei gyfarfod ar 17/06/25 ac wedi gofyn iddo gael ei adolygu ymhellach.	

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	16 Gorffennaf 2025
Pwnc / Testun:	Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) Drafft
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid 01248 752502 CarysEdwards@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Gwyndaf Parry Rheolwr Cynllunio Perfformiad a Rhaglen Corfforaethol GwyndafParry@ynysmon.llyw.cymru Alwyn Williams Dadansoddwr Perfformiad a Busnes Corfforaethol AlwynWilliams@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae'r Pwyllgor yn derbyn yr adroddiad yma yn unol a rhan 3.4.8.4.2 o'r Cylch Gorchwyl: 3.4.8.4.2 Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol cyn gofyn am gymeradwyaeth y cyngor llawn a bydd yn ystyried p'un yw'n adlewyrchu'r amgylchedd risg a'r sicrwydd ategol yn briodol, gan gynnwys barn flynyddol y Pennaeth Archwilio a Risg. Bydd yn ystyried p'un a yw'r arfarniad blynyddol ar gyfer y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn casglu'n deg bod y trefniadau llywodraethu yn addas i bwrpas, a'u bod yn cynorthwyo i gyflawni amcanion yr awdurdod.	

Cyflwyniad

1. Er mwyn arddangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion hynny.
2. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.
3. Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Argymhelliad

4. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft a fydd yn rhan o Ddatganiad Cyfrifon 2024/25

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2024/25

Tudalen 16

Paratowyd gan: Gwasanaeth Trawsnewid

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2025

This document is available in English / Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg

Cynnwys

Sgôp y Cyfrifoldeb	3
Y Fframwaith Llywodraethu	3
Adolygu Effeithiolrwydd	4
Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor.....	5
Casgliad yr Asesiad	5
Datganiadau'r Swyddogion Statudol	6
Materion Llywodraethiant a nodwyd.....	8
Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd Llynedd	8
Gwaith llywodraethu sylweddol arall yn ystod y flwyddyn.....	11
Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2024/25	12
Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	14
Atodiad 1.....	15
Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019).....	15
Materion Llywodraethu Sylweddol.....	16

Sgôp y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a sut mae'n cael ei ddefnyddio.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i wneud trefniadau i sicrhau bod gwelliant parhaus o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Cymeradwyodd a mabwysiadodd y Cyngor [cod llywodraethu corfforaethol lleol](#) diwygiedig ym mis Mawrth 2022, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r cod ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Hefyd, mae'n diwallu gofynion rheoliad 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisïau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gellir ei rhoi o ran effeithiolrwydd.

Nid oes unrhyw newidiadau wedi neud i'r [strwythur pwyllgorau](#) dros y flwyddyn ddiwethaf. Bu un newid i'r [Tîm Arweinyddiaeth a'r Tîm Rheoli Corfforaethol](#) yn ystod y flwyddyn wrth i Aaron Evans olynu Marc Hughes fel Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc ym mis Ionawr 2025.

Adolygu Effeithlonrwydd

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapia gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn Cynllun y Cyngor;
- adolygu adborth gan [Archwilio Cymru](#), [Estyn](#) ac [Arolygaeth Gofal Cymru \(AGC\)](#) a'r [panelau sgrwtini cysylltiedig](#) ar y gwaith sy'n gysylltiedig ag Cyllid, Addysg a'r Gwasanaethau Cymdeithasol;
- trafodaeth a derbyn sylwadau gan grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Tîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Yn ogystal, mae adolygiadau a monitro rheolaidd yn cynnwys:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- [archwilio mewnol](#), y mae eu gwaith yn cynnwys archwilio'r risgiau uchaf a nodwyd yn y Gofrestr Risg Strategol, gan gynnwys rheoli risg, a hynny'n unol â'r strategaeth archwilio mewnol flynyddol ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn gweithredu'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- gwaith Pwyllgorau [Sgrwtini](#) a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau [Safonau](#) a [Llywodraethu ac Archwilio](#);
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o welliant a pherfformiad yn erbyn Cynllun y Cyngor a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Casgliad yr Asesiad

Mae'r tabl isod yn darparu casgliad yr asesiad ar gyfer 2024/25

Egwyddorion Craidd y Fframwaith		Casgliad yr asesiad
Tudalen 20	Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyl, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	Mae'r Cyngor yn sicrhau bod ganddo broses glir a thryloyw ar gyfer gwneud penderfyniadau sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cadarn ac yn sicrhau bod penderfyniadau'n gyfreithiol. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliadau'n glir o ran uniondeb ac ymddygiad moesegol.
	Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	Pwrpas y Cyngor yw gwasanaethu ei drigolion ac mae hynny'n ddibynnol ar ymgysylltu â phob math o randdeiliaid yn effeithiol er mwyn cydweithio'n llwyddiannus. Mae dulliau ymgynghori ac ymgysylltu ar waith i sicrhau bod penderfyniadau'n agored a chynhwysol.
	Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	Mae'r Cyngor yn gweithio â chymunedau i gynllunio a diffinio ei ddeilliannau. Wrth sefydlu polisïau a strategaethau, mae'r Cyngor yn ystyried y tymor hir a'r manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol.
	Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	Mae'r Cyngor yn gwneud penderfyniadau ynglŷn ag ymyraethau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gwaith ymgysylltu â chymunedau a rheoleiddwyr ac arbenigedd ei swyddogion. Mae'r dull integredig hwn yn rhoi'r cyfle gorau posib i gyflawni cymaint o'r deilliannau â phosib.
	Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	Mae gan y Cyngor strwythurau cadarn ac arweinyddiaeth effeithiol, ynghyd â staff sy'n meddu ar y sgiliau a'r cymwysterau priodol, i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac effeithlon. Mae polisïau a strategaethau clir yn dangos bod gan y Cyngor y gallu i gyflawni ei gyfrifoldebau a bod gan reolwyr ddigon o allu gweithredol.
	Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	Mae gan y cyngor system rheoli perfformiad effeithiol ar waith sy'n sicrhau bod y gwasanaethau a ddarperir yn effeithlon ac effeithiol. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhan hanfodol o'r system hon ac mae wedi cael ei chryfhau yn ystod y flwyddyn i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r Cynllun Cyngor newydd yn llwyddiannus. Mae'r Cyngor yn cydymffurfio â <u>Chod Rheolaeth Ariannol CIPFA</u> .
	Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	Mae aelodau etholedig ac uwch reolwyr y Cyngor yn gyfrifol am y penderfyniadau a'r gwasanaethau a ddarperir, ac mae archwiliadau mewnol ac allanol yn cael eu cynnal i gefnogi prosesau. Mae gweithgareddau'n dryloyw a dealladwy, er mwyn ymgysylltu â rhanddeiliaid yn ystyrlon. Ni nodwyd unrhyw <u>faterion llywodraethiant sylweddol</u> yn ystod y flwyddyn.

Datganiadau'r Swyddogion Statudol

Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig

Dylan Williams
Prif Weithredwr

"Fel Prif Weithredwr Cyngor Sir Ynys Môn, rydw i'n ymfalchïo yn y ffaith ein bod ni'n sicrhau bod gennym drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith er mwyn cynnal tryloywder, atebolrwydd a darparu gwasanaeth cyhoeddus o'r radd flaenaf. Mae fy rôl yn cynnwys darparu arweiniad a chyfarwyddyd strategol i'r sefydliad, gan weithio'n agos â'r aelodau etholedig, swyddogion a phartneriaid.

Rwyf yn fodlon bod gennym drefniadau llywodraethu cadarn a chynhwysfawr, gan eu bod wedi cael eu datblygu a'u mireinio dros gyfnod o amser i gwrdd ag anghenion y sefydliad, y gymuned a'n rhanddeiliaid wrth iddynt esblygu. Trwy ymgysylltu'n rheolaidd â phob math o randdeiliaid mewnol ac allanol, rydym wedi meithrin diwylliant o rannu gwybodaeth, cyfathrebu a chydweithio agored, sy'n cryfhau'n harferion llywodraethu.

Rydym yn mynd ati'n weithgar i fonitro a chymryd camau priodol i ddatrys materion sy'n codi, gan sicrhau bod ein trefniadau llywodraethu'n parhau i fod yn effeithiol ac yn ymateb i unrhyw newidiadau.

Rwyf yn ffyddiog bod ein fframwaith llywodraethu'n hyrwyddo penderfyniadau cadarn, ymddygiad moesegol, a darparu gwasanaethau effeithiol, er mwyn ein galluogi i gyflawni ein cyfrifoldebau i drigolion Ynys Môn."

Swyddog Adran 151

Marc Jones
Cyfarwyddwr
Swyddogaeth
(Adnoddau)

"Fel Swyddog Adran 151 Cyngor Sir Ynys Môn, mae gennyf gyfrifoldeb hollbwysig dros sicrhau bod cyllid cyhoeddus yn cael ei reoli a'i ddefnyddio'n briodol.

Rydw i'n fodlon bod y trefniadau llywodraethu sydd ar waith yn darparu fframwaith cadarn ar gyfer rheolaeth ac atebolrwydd ariannol. Trwy gynllunio ariannol diwyd, rheolaeth gyllidebol, a rheolaeth risg effeithiol, rydym yn ymdrechu i sicrhau cynaliadwyedd ariannol y cyngor.

Mae ein trefniadau wedi'u tanategu gan bolisïau a gweithdrefnau ariannol a dulliau rheoli mewnol cadarn sy'n cael eu hadolygu a'u diweddarau'n rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd ag arferion gorau a gofynion statudol.

Mae adroddiadau a gwaith craffu ariannol gan archwilwyr mewnol ac allanol yn rhoi sicrwydd annibynnol, ac rydym yn mynd i'r afael ag unrhyw feysydd gwella a nodir ar unwaith.

Rwyf yn ffyddiog bod ein trefniadau llywodraethu yn cefnogi dulliau rheoli ariannol darbodus, diogelu adnoddau'r cyngor a'n galluogi i ddarparu gwasanaethau o ansawdd i'r gymuned."

Swyddog Monitro

Lynn Ball
Cyfarwyddwr
Swyddogaeth
(Busnes y Cyngor)

“Fel Swyddog Monitro, un o fy swyddogaethau allweddol yw gweithio’n agos gydag aelodau a swyddogion i hyrwyddo llywodraethu da a gwneud penderfyniadau da ar draws y Cyngor.

Mae gan y Cyngor fframwaith llywodraethu cadarn ar waith a’n nod yw sicrhau bod ein diwylliant gwaith yn adlewyrchu gofynion y fframwaith hwnnw ac yn hyrwyddo atebolrwydd, tryloywder ac uniondeb ein penderfyniadau.

Mae meithrin a hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad moesegol ymhlith aelodau etholedig a swyddogion yn hanfodol er mwyn i’r Cyngor gyflawni ei gyfrifoldebau llywodraethu da.”

DRAFT

Materion Llywodraethiant a nodwyd

Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd Llynedd

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r materion llywodraethiant a nodwyd y llynedd ac yn cynnwys diweddariad ar gynnydd:

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
1. Rhoi materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ar waith yn briodol	Trawsnewid	Y dilyn cytundeb gyda CLILC, bydd y Panel Asesu Perfformiad (PAP) yn cael ei gynnal rhwng y 10fed a'r 13eg o Dachwedd, 2025. Mae gweithgor wedi cael ei sefydlu ac mae gwaith ar y gweill i baratoi'r ddogfen gwmpasu ar gyfer y PAP.
2. Nid yw'r Cyngor yn mapio ei ffynonellau sicrwydd ar hyn o bryd	Trawsnewid / Adnoddau	Ar hyn o bryd mae'r drydedd linell sicrwydd yn cael ei chofnodi yn erbyn y gofrestr risgiau strategol ar y system 4Risk. Fodd bynnag, yn dilyn newidiadau staffio, mae'r trefniadau ar gyfer mapio'r ffynonellau sicrwydd ar y llinell gyntaf a'r ail linell wrthi'n cael eu hadolygu. Bydd unrhyw newidiadau yn sgil yr adolygiad hwn yn cael eu gweithredu yn ystod 25/26.
3. Rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn bodloni gofynion Deddf Gaffael 2023 newydd.	Adnoddau	Cafodd y Cynllun Strategol Caffael a'r Rheolau Gweithdrefnau Contractau diwygiedig eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Rhagfyr 2024. Daeth Deddf Caffael 2023 i rym ym mis Chwefror 2025. Cynhaliwyd rhaglen hyfforddi lwyddiannus ddechrau'r flwyddyn, a derbyniodd dros 100 aelod o'r staff hyfforddiant ar y ddeddf caffael newydd a ddarparwyd yn fewnol. Mae llawlyfr caffael a thempledi hefyd ar gael. Mae Rheolwr Caffael wedi cael ei benodi dros dro yn dilyn trafferthion recriwtio.

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
4. Mae'n rhaid i'r cyngor ymateb i heriau sydd wedi'u hadnabod wrth gynllunio gweithlu, gan gynnwys proffil oed mewn rhai gwasanaethau a phroblemau recriwtio a chadw staff mewn gwasanaethau eraill.	Trawsnewid	Mae'r Cyngor yn dal i recriwtio ar gyfer yr Uned Darparwyr. Yn ystod 2024/25 roedd y cynllun Denu Talent yn canolbwyntio ar y Gwasanaethau Oedolion, yn benodol ceisio recriwtio i swyddi sy'n anodd eu llenwi. Cymerodd pum person ifanc ran mewn profiad gwaith 10 wythnos o hyd, a phenodwyd dau i swyddi parhaol yn dilyn hynny. Adolygwyd y Strategaeth Gorfforaethol ar gyfer Rheoli Risgiau'n gysylltiedig â Phobl yn ystod y flwyddyn. Cafodd tudalennau Gyrfaoedd newydd eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor (<u>Swyddi a Gyrfaoedd</u>). Mae pwyslais o hyd ar geisio cadw staff, yn enwedig mewn meysydd â throsiant uchel. Roedd trosiant staff yn 8% yn ystod 2024/25 o'i gymharu â 9% y flwyddyn flaenorol, ac roedd lefelau cadw staff yn tua 82% ar gyfer 24/25.
5. Mae'n rhaid i'r cyngor reoli a rhesymoli asedau er mwyn sicrhau bod galw amdanynt, eu bod nhw'n addas at eu diben ac os nad ydynt yn cael eu adnabod, rhaid gweithio i wella safonau.	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Cafodd yr holl gamau lliniaru i reoli RAAC yn adeiladu'r Cyngor eu cwblhau yn ystod y flwyddyn. Cyhoeddwyd y Cynllun Strategol Rheoli Asedau 2024-2029 yn ystod y flwyddyn. Cafodd System Rheoli Cyfleusterau drwy Gymorth Cyfrifiadur newydd ei mabwysiadu yn 2024 gyda'r nod o'i defnyddio i reoli asedau, gwaith cynnal a chadw a phrosiectau adeiladu'r Cyngor. Mae gwaith ar y gweill i ddatblygu strategaeth rheoli asedau mân ddaliadau newydd a bwriedir cwblhau'r gwaith yn ystod 2025/26.
6. Mae gwydnwch ariannol y cyngor dan straen oherwydd yr argyfwng costau byw a gostyngiad mewn cyllid.	Adnoddau	Llwyddodd y Cyngor i sicrhau grantiau cyfalaf gwerth £47.748m yn ystod 2024/25, sy'n cyfateb i 61% o'r holl gyllid cyfalaf yn 2024/25. Cafodd y CATC ar gyfer y cyfnod 2025/26 i 2027/28 ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2024, ac mae cyfnod y cynllun wedi cael ei ymestyn o 2 i 3 blynedd. Yn ystod y broses o osod y gyllideb yn gynnar yn 2025 cafodd arbedion gwasanaeth eu cynnig er mwyn ymgynghori arnynt. Bydd modd i arbedion a gafodd eu nodi ond na chafodd eu gweithredu yn 2025/26 gael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith fel rhan o'r broses o osod y gyllideb ar gyfer 2026/27.

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
		Mae gwaith ar y gweill ar draws y gwasanaethau i ddod o hyd i ffyrdd o symleiddio prosesau er mwyn lleihau costau. Mae cronfa wrth gefn ar gyfer costau newid wedi cael ei sefydlu i ariannu unrhyw gostau'n gysylltiedig â gweithredu newidiadau. Mae enghreifftiau o'r cyllid a ddarparwyd hyd yma'n cynnwys: 1. Porth Mynediad i Ddinasyddion – sy'n caniatáu i Drethdalwyr, pobl sy'n hawlio Budd-daliadau Tai a landlordiaid gael mynediad at eu cyfrifon fel y gallant dderbyn gwybodaeth am eu cyfrif a diweddarau'r Cyngor ynglŷn ag unrhyw newidiadau yn electronig. 2. Incwm Morwrol – i ariannu'r gost o brynu a gosod peiriannau Sglodyn a Rhif Adnabod Personol (Chip & PIN) fel y gall ymwelwyr dalu am wasanaethau â cherdyn ar y traeth. 3. Adolygiad Trafnidiaeth – i ariannu'r gost o gynnal adolygiad allanol o ddarpariaeth trafndiaeth y Cyngor ar draws pob gwasanaeth, gyda'r nod o ganfod newidiadau er mwyn darparu gwasanaeth mwy cydlynol am lai o arian.
7. Parhau i foderneiddio ei seilwaith digidol a seilwaith data.	Trawsnewid	Mae'r <u>Cynllun Digidol Strategol</u> bellach ar waith gyda'r nod o ddarparu cyfarwyddyd a gweledigaeth glir ynglŷn â TG gorfforaethol yn seiliedig ar egwyddorion cyffredinol a meysydd blaenoriaeth y Cyngor o ran darparu gwasanaeth TGCh. Mae'r Cyngor wedi cyflwyno system ffôn newydd yn llwyddiannus yn y rhan fwyaf o'i swyddfeydd a safleoedd. Cwblhawyd asesiad aeddfedrwydd data yn ystod y flwyddyn ac mae gweithgor wrthi'n gweithio ar y camau nesaf i wella'r data yn cynnwys strategaeth data newydd.

Gwaith llywodraethu sylweddol arall yn ystod y flwyddyn

Dyma rywfaint o'r gwaith llywodraethu sylweddol a gwblhawyd ac sydd heb ei nodi'n flaenorol

Materion llywodraethu a nodwyd	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
Adolygiad allanol o'n trefniadau Sgriwtini	Busnes y Cyngor	Fe wnaeth yr Awdurdod Lleol gomisiynu adolygiad allanol o'i drefniadau sgriwtini, a gwblhawyd yng nghyd-destun y fframwaith lleol ar lywodraethu corfforaethol. Mae'r argymhellion wedi llywio'n rhaglen datblygu sgriwtini. Bydd y cynnydd yn cael ei fonitro gan y Fforwm Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Sgriwtini a'r Tîm Arweinyddiaeth. Ceir mwy o wybodaeth yn y fan yma <u>Adroddiad Blynyddol Sgriwtini</u>.
Datblygu Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd newydd ar gyfer 2025-28	Adnoddau	Datblygwyd a chymeradwywyd <u>Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd</u> newydd yn ystod y flwyddyn. Mae'r strategaeth yn amlinellu gweithgaredd bydd y Cyngor, dan arweiniad y gwasanaeth Archwilio Mewnol, yn ei gyflawni yn ystod y cyfnod 2025-28 i leihau'r risg o dwyll, llwgwrwobrwyo a llygredd o fewn ac yn erbyn Cyngor Sir Ynys Môn. Mae hyn yn cefnogi gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, 2022 (PSIAS), sy'n mynnu bod archwilio mewnol yn gwerthuso'r risg bosib o dwyll a sut y mae'r sefydliad yn rheoli'r risg o dwyll (Safon 2120). Hefyd, mae Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2014 yn nodi bod rhaid i swyddog ariannol cyfrifol y Cyngor (y Swyddog Adran 151) sicrhau bod ei systemau rheoli cyfrifo yn cynnwys mesurau i atal a chanfod gwallau a thwyll.

Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2024/25

Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol ar gyfer y flwyddyn yn gorffen 31 Mawrth 2025. Fodd bynnag, mae'r broses asesu wedi nodi'r materion llywodraethiant canlynol a fydd yn cael eu datblygu yn ystod y flwyddyn i ddod.

Materion llywodraethu a nodwyd	Camau gwella a nodwyd	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
1. Rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn bodloni gofynion Deddf Gaffael 2023 newydd.	Rhoi'r camau a gytunwyd yn y Cynllun Strategol Caffael ar waith	Adnoddau	- Gallai methu â chydymffurfio arwain at ddirwyon a chosbau, camau cyfreithiol a chraffu rheoleiddiol - Niwed i enw da'r Cyngor - Methiant bosib o ran y gwasanaeth	Mawrth 2026
2. Mae'n rhaid i'r cyngor ymateb i heriau sydd wedi'u hadnabod wrth gynllunio gweithlu, gan gynnwys proffil oed mewn rhai gwasanaethau a phroblemau recriwtio a chadw staff mewn gwasanaethau eraill.	- Adolygu, diwygio a gwella'r ymgyrch recriwtio ar gyfer Busnes y Cyngor a'r Uned Darparwyr - Cynyddu lefelau cadw staff mewn meysydd â throsiant uwch, yn enwedig rolau arbenigol a rhai sy'n anodd eu llenwi	Trawsnewid	- Methiant bosib o ran y gwasanaeth - Potensial am brinder talent, bylchau mewn sgiliau a throsiant staff uchel - Cynnydd posibl mewn costau - Niwed i enw da'r Cyngor	Mawrth 2026
3. Mae'n rhaid i'r cyngor reoli a rhesymoli asedau er mwyn sicrhau bod galw amdanynt, eu bod nhw'n addas at eu diben ac os nad ydynt yn cael eu adnabod, rhaid gweithio i wella safonau.	- Adolygu a chyhoeddi cynllun strategol rheoli asedau mân ddaliadau - Parhau i weithredu'r System Rheoli Cyfleusterau drwy Gymorth Cyfrifiadur - Rhesymoli asedau'r cyngor yn unol â'r <u>Cynllun Strategol Rheoli Asedau 2024-29</u>	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	- Cynnydd mewn costau cynnal a chadw cysylltiedig - Toriadau iechyd a diogelwch difrifol posibl os bydd asedau'n dirywio - Methiant bosib o ran y gwasanaeth - Colli cyfleoedd i wella gwasanaethau neu gynhyrchu refeniw	Mawrth 2026

Materion llywodraethu a nodwyd	Camau gwella a nodwyd	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
4. Mae gwydnwch ariannol y cyngor dan straen oherwydd yr argyfwng costau byw a gostyngiad mewn cyllid.	• Ennill cymaint o'r grantiau sydd ar gael i'r Cyngor â phosib • Monitro ac adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) • Nodi arbedion ar gyfer 2026/27 ymlaen • Parhau i adolygu a symleiddio prosesau i wella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau a lleihau effaith cyllidebau is	Adnoddau	• Gostyngiad yn y gwasanaethau sydd ar gael i drigolion • Risg o faterion ariannol difrifol • Effaith negyddol ar yr economi leol a chynnydd yn y boblogaeth fregus • Niwed i enw da'r Cyngor • Risg o ymyrraeth gan Lywodraeth Cymru	Mawrth 2026
5. Parhau i foderneiddio ei seilwaith digidol a seilwaith data.	• Datblygu Cynllun Strategol Data gyda'r nod o ddod yn Gyngor sy'n cael ei lywio gan ddata • Cwmpasu'r galw am system ffôn newydd yng ngweddill yr ysgolion ac adeiladu'r Cyngor nad oedd yn rhan o gam 1	Trawsnewid	• Gwasanaethau aneffeithiol ac aneffeithlon sy'n defnyddio technoleg sydd wedi dyddio i ddarparu gwasanaethau • Risgiau posibl o ran seiberddiogelwch • Cynnydd mewn costau i gynnal systemau etifeddol hŷn • Niwed i enw da'r Cyngor	Mawrth 2026
6. Nid yw'r Cyngor yn mapio ei ffynonellau sicrwydd ar hyn o bryd	• Cynnal adolygiad ar y ffordd orau o adolygu a monitro'r llinell sicrwydd gyntaf a'r ail • Cynnal ymarfer mapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor	Trawsnewid / Adnoddau	• Problemau llywodraethu posib heb eu nodi • Methu gwella perfformiad y Cyngor yn barhaus • Methiant bosib o ran y gwasanaeth • Darpariaeth sicrwydd annigonol neu wedi'i ddyblygu	Mawrth 2026

Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried fel rhai sy'n addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Tudalen 29

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

Cyng. Gary Pritchard
Arweinydd y Cyngor
Gorffennaf 2025

Dylan Williams
Prif Weithredwr
Gorffennaf 2025

Atodiad 1

Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019)

Mae Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA wedi'i gynllunio i gefnogi arfer da yn y maes rheolaeth ariannol ac i gynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd ariannol. Nid yw'r Côd yn rhagnodol ac mae'n seiliedig ar chwe egwyddor sydd wedi eu cefnogi gan safonau penodol yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i sicrhau gwytnwch ariannol parhaus Awdurdodau Lleol. Y chwe egwyddor rheolaeth ariannol sy'n sail i'r Côd yw:

- Arweinyddiaeth
- Atebolrwydd
- Tryloywder
- Safonau Proffesiynol
- Sicrwydd
- Cynaliadwyedd

Trosir y chwe egwyddor yn ddwy ar bymtheg o safonau Rheolaeth Ariannol (FM) (a ddynodir o A-Q), wedi'u grwpio'n saith adran. Roedd yn ofynnol i bob awdurdod lleol ddangos cydymffurfiaeth lawn â'r Cod erbyn 31 Mawrth 2022.

Yn dilyn archwiliad mewnol o cydymffurfiaeth y Cyngor gyda'r cod yn Ebrill 2020, cynhaliwyd archwiliad pellach ar Wydnwch Ariannol ym mis Tachwedd 2022 i geisio ateb y cwestiwn a ganlyn: A oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i reoli goblygiadau'r toriadau ariannol gwirioneddol i sicrhau y gall barhau i gyflawni ei flaenoriaethau a darparu gwasanaethau o ansawdd?

Dywed yr adroddiad:

“Daeth ein harchwiliad i'r casgliad bod gan y Cyngor fframwaith o fesurau rheoli effeithiol ar gyfer rheoli goblygiadau'r toriadau ariannol gwirioneddol, a hynny o fewn cwrpas ei reolaeth. Er hyn, mae'n amlwg bod y Cyngor yn wynebu penderfyniadau anodd dros y ddwy flynedd nesaf oherwydd yr hinsawdd economaidd heriol ac anrhagweladwy sydd ohoni.

Codwyd un 'Mater/Risg', a oedd angen sylw rheolwyr er mwyn cryfhau'r trefniadau yn y maes hwn a chytunwyd ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr.

Materion Llywodraethu Sylweddol

Daeth ein hadroddiad Archwilio Mewnol ein hunain ar gyfer 2024/25 i'r casgliad canlynol –

“Am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025, barn y Pennaeth Archwilio a Risg yng Nghyngor Sir Ynys Môn yw bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Er nad ydw i'n ystyried unrhyw feysydd o bryder corfforaethol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.

Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon..”

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	16 GORFFENNAF 2025
PWNC:	DATGANIAD CYFRIFON DRAFFT 2024/25
DEILYDD PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD ROBIN W WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO - CYLLID
PENNAETH GWASANAETH / CYFARWYDDWR:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
AWDUR YR ADRODDIAD: FFÔN E-BOST:	BETHAN HUGHES-OWEN 01248752133 Bethan.Owen2@ynysmon.llyw.cymru
AELODAU LLEOL	Amherthnasol
A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau	
Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon drafft ar gyfer 2024/25. Mae'n bwysig nodi nad yw'r ffigyrau hyn wedi cael eu harchwilio, felly, gallent newid. Cyflwynir adroddiad i'r Cyngor ar ôl cwblhau'r Archwiliad Allanol. Argymhelliad: - 1) Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn craffu ar y prif ddatganiadau ariannol drafft, heb eu harchwilio, ar gyfer 2024/25 ac yn eu nodi.	

1. PWRPAS

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno Datganiad Cyfrifon drafft Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25.

2. CEFNDIR

- 2.1 Mae Rheoliad 10 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018, yn nodi bod rhaid i'r prif swyddog ariannol cyfrifol lofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon a thystio ei fod yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor erbyn dim hwyrach na 31 Mai yn union ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Ers Covid19, mae Llywodraeth Cymru (LIC) wedi adolygu ei ddisgwyliad ar gyfer cwblhau'r cyfrifon drafft a'r cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio trwy awgrymu dyddiad cau hwyrach. Mae hyn wedi parhau tu hwnt i'r Pandemig gan fod oedi sylweddol yng nghyfrifon yr holl gynghorau ers 2021/22 oherwydd materion cyfrifo technegol a oedd yn effeithio ar bob cyngor.
- 2.2 Mae LIC wedi ymestyn y dyddiad cau ar gyfer cyfrifon drafft 2024/25 i 30 Mehefin 2025, a'r cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio i 30 Tachwedd 2025. Nid yw'r dyddiad cau diwygiedig wedi'i gynnwys yn y rheoliadau, felly, mae'n rhaid i bob cyngor gyhoeddi hysbysiad sy'n tynnu sylw at yr oedi o ran cyhoeddi'r cyfrifon drafft a'r rhesymau dros beidio â chadw at y dyddiad cau gwreiddiol, sef 31 Mai 2025.
- 2.3 Llofnodwyd y Datganiad Cyfrifon drafft ar gyfer 2024/25 gan Swyddog Ariannol Cyfrifol y Cyngor, y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, ar 30 Mehefin 2025, a bydd y gwaith o archwilio'r cyfrifon yn dechrau 1 Gorffennaf 2025. Disgwylir i'r archwiliad gael ei gwblhau yn ystod yr haf a'r hydref, a bydd y cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio yn cael eu cymradwyo erbyn 31 Hydref 2025.

3. Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR DRAFFT 2024/25 A'R DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN 2024/25

- 3.1** Cyflwynir y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) drafft ar gyfer 2024/25 yn Atodiad 2, ac ar dudalen 10 yn y Datganiad Cyfrifon Drafft.
- 3.2** Mae'r CIES yn crynhoi'r gost o ddarparu gwasanaethau yn 2024/25, yn unol â gofynion cyfrifo statudol, ac mae'n cynnwys Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) mewn un datganiad ariannol. Mae'r CIES yn cynnwys costau cyfrifo statudol, megis dibrisiant ac addasiadau ar gyfer pensiynau, na chodir amdanynt yn erbyn y Dreth Gyngor ac, felly, maent yn cael eu gwrthdroi cyn penderfynu ar y sefyllfa derfynol mewn perthynas â balansau cyffredinol, cronfeydd wrth gefn clustnodedig, balans cyfrif y CRT a balansau ysgolion. O ganlyniad, nid oes modd gwneud cymhariaeth uniongyrchol rhwng y CIES a'r adroddiadau alldro a gyflwynir i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Gorffennaf 2025.
- 3.3** Mae'r CIES yn dangos mai £173.726m oedd cost net y gwasanaethau, gyda gwarged o £38.568m ar ddarparu gwasanaethau. Mae rhan olaf y CIES yn cynnwys y symudiadau ar gyfer ailbrisio asedau, megis eiddo, ac ail-fesur y rhwymedigaeth pensiwn, ac mae'n rhoi gwarged net terfynol o £45.117m ar gyfer y flwyddyn. Yna gwneir addasiadau, fel y dangosir yn Nhabl 1 isod, i benderfynu ar y symudiadau i gronfeydd wrth gefn a balansau. Mae manylion am yr addasiadau wedi'u cynnwys yn nodyn 6 yn y Datganiad Cyfrifon drafft. Wedyn, mae'r CIES a'r addasiadau yn nodyn 6 yn cael eu dwyn ynghyd yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS) ar dudalen 12, er mwyn dangos beth oedd balansau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2025.
- 3.4** Mae'r llinell trethiant ac incwm grantiau amhenodol yn y CIES, er enghraifft, yn cynnwys gwerth £36.6m o grantiau cyfalaf gan fod hyn yn ofynnol o dan reolau cyfrifo CIPFA, er nad oes fawr o wariant cyfalaf yn cael ei godi yn y CIES. Mae hwn yn cyfrannu at y gwarged net ar ddarparu gwasanaethau. Yn nodyn 6, mae llinell sy'n addasu'r incwm grant cyfalaf hwn, felly, pan fydd cyfanswm yr addasiadau o nodyn 6 yn cael eu symud i'r MIRS, mae'r incwm grant hwn yn cael ei ganslo allan ac nid yw'n creu cynnydd o £36.6m yng nghronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'r Cyngor gan ei fod, yn hytrach, yn cyllido gwariant cyfalaf.

Tabl 1
Cysoni'r CIES i'r Cyfraniad i neu o'r Cronfeydd Wrth Gefn a'r Balansau ar gyfer 2024/25

	£'000	£'000
Cyfanswm Cost / (Gwarged) yn unol â'r CIES – tudalen 10		(45,117)
Gwrthdroi'r gwarged ar Ailbrisio Asedau ac Ail-fesur y Rhwymedigaeth Pensiwn (Incwm a gwariant cynhwysfawr arall)	6,549	
Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifo a'r Sail Cyllido o dan y Rheoliadau – nodyn 6 ar dudalen 20	34827	
		41,376
Cyfraniad (i) / o Gronfeydd Wrth Gefn a Balansau Defnyddiadwy		(3,741)

Dangosir y symudiad yng nghronfeydd wrth gefn y Cyngor yn Nhablau 2 a 3, isod:-

Tabl 2
Crynodeb o Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn

	Cronfa wrth gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfa'r Cyngor - Cronfeydd wrth gefn Clustnodedig	Cronfeydd wrth gefn Ysgolion	Cronfa wrth gefn Derbyniada u Cyfalaf	Cronfa wrth gefn Grantiau Cyfalaf heb eu neilltuo	Cronfeydd wrth gefn BUEGC	Cronfa wrth gefn y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfa wrth gefn Derbynia dau Cyfalaf y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn Defnyddiadwy
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
Balans Agoriadol ar 1 Ebrill 2024	(15,605)	(16,517)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)	(8,189)	(509)	(49,838)
Gor / (Tan) Wariant Net 2024/25	(3,873)	-	-	-	-	-	211	-	(3,662)
Balans ar ôl Gor / (Tan) Wariant	(19,478)	(16,517)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)	(7,978)	(509)	(53,500)
Trosglwyddiadau Net o / (i) Cronfeydd wrth gefn ar gyfer Cyllid a Gymeradwywyd	1,313	(1,778)	503	(226)	(74)	(326)	-	509	(79)
Balans Cau ar 31 Mawrth 2025	(18,165)	(18,295)	(5,074)	(2,616)	(538)	(913)	(7,978)	-	(53,579)

Tabl 3
Symudiadau yng Nghronfa'r Cyngor a Chronfeydd Wrth Gefn y CRT

Dadansoddiad o'r Symudiadau yng Nghronfa'r Cyngor a Chronfeydd wrth Gefn Cyffredinol y CRT 2024/25	Cronfa'r Cyngor £'000	CRT £'000	Cyfanswm £'000
Balans agoriadol y gronfa wrth gefn gyffredinol ar 1 Ebrill 2024	15,605	8,189	23,794
Gwarged net ar ddarparu gwasanaethau (CIES, Datganiad Cyfrifon ar dudalen 10)	16,035	22,533	38,568
Addasiadau cyfrifo statudol wedi eu canslo allan yn y MIRS (tudalen 12 a nodyn 6 ar dudalen 20) – nid yw'n cynnwys derbyniadau cyfalaf a chronfeydd wrth gefn cyfalaf ar nodyn 6	(11,336)	(22,744)	(34,080)
Balans net cyn trosglwyddiadau o gronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido costau clustnodedig o fewn cost gwasanaeth	20,304	7,978	28,282
Defnyddio cronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido costau clustnodedig o fewn cost gwasanaeth (heb gynnwys symudiadau rhwng y gronfa wrth gefn gyffredinol a'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig a nodir uchod)	(2,139)	0	(2,139)
Balans Cronfa'r Cyngor a Chronfeydd wrth Gefn Cyffredinol y CRT ar 31 Mawrth 2025	18,165	7,978	26,143
Balansau sy'n weddill yn y cronfeydd wrth gefn clustnodedig, balansau ysgolion, derbyniadau cyfalaf a chronfa wrth gefn cyfalaf	27,436	0	27,436
Cyfanswm y Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy oedd ar gael i'r Cyngor ar 31 Mawrth 2025	45,601	7,978	53,579

3.5 Roedd Balans drafft Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 yn £18.165m, sydd yn cyfateb i 9.9% o'r gyllideb referniw net ar gyfer 2024/25. Mae hyn yn seiliedig ar y cyfrifon drafft a gallent newid ar ôl cwblhau'r archwiliad a'r cyfrifon terfynol. Roedd y Pwyllgor Gwaith wedi pennu isafswm o £9.208m ar gyfer Balans y Gronfa Gyffredinol ym mis Mawrth 2025. Mae Balans y Gronfa Gyffredinol yn sylweddol uwch na'r isafswm hwn. Fodd bynnag, gyda'r pwysau ar gostau a'r galw am wasanaethau yn cynyddu costau sy'n wynebu'r Cyngor, mae'r gwarged yma yn darparu mwy o sefydlogrwydd ariannol i'r Cyngor, yn enwedig gyda'r problemau cyllido sy'n effeithio ar y Llywodraeth a'r holl sefydliadau sector cyhoeddus.

4. MANTOLEN DDRAFFT AR 31 MAWRTH 2025

4.1 Cyflwynir y Fantolen ddrafft ar 31 Mawrth 2025 ar dudalen 13 yn Atodiad 2.

4.2 Bu cynnydd o £45.117m yn asedau net y Cyngor, o £441.573m y llynedd i £486.690m ar 31 Mawrth 2025. Gwelwyd cynnydd o £47.475m yng ngwerth asedau tymor hir y Cyngor, oherwydd gwariant gyfalaf ar eiddo, offer a chyfarpar y Cyngor ac ailbrisio asedau cyfredol. Roedd cyfanswm yr asedau cyfredol yn debyg iawn i'r llynedd, ond fe roedd newidiadau sylweddol yn ddyledwyr ag arian parod. Cynyddodd dyledion tymor byr gan £19m, a oedd yn bennaf yn gysylltiedig â grantiau a oedd i ddod gan LIC a sefydliadau sector cyhoeddus eraill. Mae'r Cyngor wedi sicrhau £36.657m mewn grantiau cyfalaf yn 2024/25 (£24.987m yn 2023/24), roedd £17.2m ar gyfer grantiau cyfalaf CRT a derbynnir ôl-daliad am rhain. Lleihaodd arian a chywerthoedd arian £18.5m (£32.107m yn 2023/24), wrth i'r balansau arian leihau dros y ddwy flynedd ddiwethaf.

4.3 Roedd cynnydd o £5.809m yn y rhwymedigaethau cyfredol. Bu gostyngiad o £1.027m yn y benthyca tymor byr oherwydd ad-daliadau wedi'u hamserlennu ar gyfer benthychiad Salix, ac ad-dalwyd £872k o fenthyciadau BBGC. Mae credydwy'r tymor byr wedi cynyddu gan £2.188m. Mae grantiau cyfalaf a dderbyniwyd o flaen llaw wedi cynyddu bron i £4m, ac mae £474k o rwymedigaethau tymor byr wedi eu cynnwys am rwymedigaethau sy'n codi o fewn y 12 mis nesaf am asedau wedi eu prydlesu (Asedau Hawl i'w Defnyddio) i'r Cyngor sydd wedi cael eu hychwanegu i'r balans oherwydd bod gofyniadau newydd yn IFRS16 - Prydlesau.

4.4 Mae'r rhwymedigaethau tymor hir wedi lleihau gan £3.574m. Bu gostyngiad o £1.263m yng ngoblygiadau Cronfa'r Bensiwn sydd heb eu cyllido. Ni wnaethpwyd unrhyw fenthyciadau BBGC newydd yn ystod y flwyddyn gan defnyddiwyd balansau arian parod fel benthyciad mewnol i ohirio taliadau llog, gan fod y gyfradd llog yn uwch. Lleihawyd y grant cyfalaf tymor hir a dderbyniwyd o flaen llaw sy'n ymwneud â Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC) yn llwyr, o £3.625m i ddim. Mae £913k o rwymedigaethau tymor hir Hawl i Ddefnyddio wedi'u cynnwys yn y rhwymedigaethau tymor hir i adlewyrchu'r rhwymedigaethau sy'n weddill am dros 12 mis sy'n gysylltiedig ag asedau Hawl i Ddefnyddio (asedau ar brydles i'r Cyngor) a ychwanegwyd at y balans ers 1 Ebrill 2024, yn debyg i'r rhwymedigaethau Hawl i Ddefnyddio tymor byr a nodwyd yn 4.3.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN CLUSTNODEDIG

5.1 Mae cronfeydd wrth gefn clustnodedig yn elfen hanfodol o gyllido'r Cyngor ac maent yn sicrhau fod cronfeydd penodol yn cael eu dyrannu i gwrdd ag ymrwymïadau hysbys neu bosib yn y dyfodol, cyllido prosiectau tymor hirach sy'n pontio mwy nag un flwyddyn ariannol ac i ddal grantiau a dderbyniwyd sydd heb eu gwario ond y mae'n bosib y byddant yn cael eu crafangu'n ôl rhywbryd yn y dyfodol. Mae'r symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig i'w weld yn Nhabl 4 isod:-

Tabl 4
Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig 2024/25

	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig £'m
Balans ar 1 Ebrill 2024	16.517
Symudiad net yn y cronfeydd wrth gefn	1.778
Balans ar 31 Mawrth 2025	18.295

6. BALANSAU YSGOLION

6.1 Mae lefel balansau Ysgolion wedi gostwng o £5.577m ar ddechrau'r flwyddyn ariannol, i £5.074m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Roedd 4 ysgol gynradd mewn diffyg ar 31 Mawrth 2025; roedd gan 2 ysgol gynradd ddiffyg o £10k neu lai, roedd gan un ysgol ddiffyg o £17k ac roedd gan un ysgol ddiffyg o £160k. Mae crynodeb o'r balansau fesul sector i'w weld yn Nhabl 5, isod:-

Tabl 5
Crynodeb o Falansau Ysgolion

Sector	Balans ar 1 Ebrill 2024 £'000	Symudiad yn y Flwyddyn £'000	Balans Cau ar 31 Mawrth 2025 £'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	2,408	(194)	2,214
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	2,631	(366)	2,265
Ysgol Arbennig Gymunedol	179	50	229
Ysgol Gynradd Sefydledig	359	7	366
CYFANSWM	5,577	(503)	5,074

7. CRONFEYDD WRTH GEFN ERAILL CRONFA'R CYNGOR

- 7.1** Roedd gan y gronfa wrth gefn grantiau cyfalaf heb eu neilltuo falans o £464k o'r grant cyfalaf cyffredinol ar gyfer 2023/24. Mae llythyr cynnig y grant yn rhoi caniatâd i ddwyn ymlaen unrhyw grantiau cyffredinol heb eu gwario am flwyddyn. Neilltuwyd y balans o £464k ar 1 Ebrill 2024 ar gyfer prosiectau yn 2024/25. Trosglwyddwyd £538k i'r Gronfa wrth Gefn Grantiau Cyfalaf heb eu Neilltuo ar gyfer tanwariant yn y grant cyfalaf cyffredinol ar gyfer 2024/25. Nid yw'n gronfa wrth gefn glustnodedig gan ei bod yn gronfa wrth gefn benodol ar gyfer grant cyfalaf nad oes amodau ynghlwm ag o, er enghraifft, nid yw LIC wedi pennu pa brosiect cyfalaf fydd yn cael ei gyllido gan y grant. Mae'n gyllid heb ei neilltuo gan nad yw'r cyllid wedi cael ei wario'n llawn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.
- 7.2** Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf – cyfanswm holl gronfeydd wrth gefn derbyniadau cyfalaf Cronfa'r Cyngor yw £2.616m. Ni ellir ond defnyddio derbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf, ond mae'n bosib cadw'r derbyniadau mewn cronfeydd wrth gefn nes bydd eu hangen. Mae pwrpas penodol ar gyfer rhai derbyniadau cyfalaf, sy'n cael eu cynhyrchu trwy werthu asedau sydd yn gysylltiedig â'r pwrpas penodol hwnnw, ond gellir defnyddio'r rhan fwyaf o dderbyniadau i gyllido cynlluniau cyfalaf ar y rhaglen gyfalaf yn ôl y gofyn, waeth pa wasanaeth mae'n ymwneud.
- 7.3** Cronfa wrth Gefn Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC) – mae'r Cyngor yn bartner yn y BUEGC, ac mae datganiad cyfrifon y Cyngor yn rhoi cyfrif am 12.5% o'r incwm, gwariant, asedau a rhwymedigaethau. Yn flaenorol, roedd y cronfeydd wrth gefn a gynhyrchwyd gan BUEGC yn cael eu cynnwys yn y cronfeydd wrth gefn clustnodedig. Mae balans y cronfeydd wrth gefn clustnodedig hyn wedi cael ei drosglwyddo i gronfeydd wrth gefn penodol BUEGC yn awr ac maent yn cael eu dangos ar wahân yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS). Balans cronfeydd wrth gefn BUEGC oedd £0.913m ar 31 Mawrth 2025. Daw'r rhan fwyaf o'r swm o log a dderbyniwyd oherwydd bod cyfraddau llog yn uwch.

8. BALANS Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

- 8.1** Balans agoriadol y Cyfrif CRT ar 1 Ebrill 2024 oedd £8.189m. Gwarged y CRT ar y CIES ar gyfer y flwyddyn oedd £22.533m. Defnyddiwyd £9.126m o warged y CRT i gyllido gwariant cyfalaf ar waith i wella'r tai Cyngor presennol. Mae'r gwasanaeth wedi parhau â'i raglen adeiladu tai newydd a phrynwyd sawl eiddo, a oedd yn cynnwys rhai cyn-dai Cyngor a rhai o'r sector preifat, ac mae'r cyfan ohonynt yn cael eu hadnewyddu. Bydd hyn yn cynyddu nifer y tai Cyngor ac yn darparu mwy o dai cymdeithasol er mwyn torri rhestrau aros am dai y mae galw mawr amdanynt. Gwariwyd cyfanswm o £27.468m (£19.806m yn 2023/24) ar wariant cyfalaf CRT, yn ystod y flwyddyn, ac roedd hyn yn cynnwys cyllid grant sylweddol o £17.201m (£7.161m 2023/24), gan LIC yn bennaf. Roedd gostyngiad o £720k yng nghronfa wrth gefn cyffredinol y CRT, i £7.978m (gostyngiad £3.918m yn 2023/24) ar 31 Mawrth 2025. Mae llwyddiant tîm CRT i sicrhau cyllid grant sylweddol wedi cyfyngu'r effaith o wariant cyfalaf ar gronfa wrth gefn y CRT. Yn ogystal, mae wedi gohirio'r angen gan CRT i fenthycu i gyllido gwariant cyfalaf.
- 8.2** Cronfa wrth Gefn derbyniadau cyfalaf y CRT – gwerthodd y Cyngor pum eiddo ar ddatblygiad tai newydd am £632k, ac mae'r arian o'r gwerthiannau hyn, ynghyd â derbyniadau cyfalaf o £509k o 2023/24, wedi'u defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf yn 2024/25. Roedd y gwerthiannau hyn ar sail ecwiti a rennir, a ddylai arwain at y CRT dderbyn mwy am eu 30% o'r gyfran yn y dyfodol nag y byddent yn ei gael yn 2024/25.

9. CASGLIAD

- 9.1** Mae'r Datganiad Cyfrifon Drafft ar gyfer 2024/25 yn cael ei gyflwyno isod. Dengys y CIES holl gostau ac incwm y Cyngor ar gyfer y flwyddyn. Yn ogystal â chostau ac incwm gwirioneddol y Cyngor, mae'r CIES hefyd yn cynnwys addasiadau cyfrifo statudol, fel sy'n ofynnol gan CIPFA a'r safonau adrodd ariannol gorfodol. Mae'r addasiadau hyn yn cynnwys dibrisiant, sy'n gost dybiannol i adlewyrchu effaith defnyddio asedau'r Cyngor am flwyddyn, ac addasiadau cyfrifo'n gysylltiedig â phensiynau, sy'n adlewyrchu'r effaith sylfaenol ar rwymedigaeth / ased tymor hir y gronfa bensiwn, yn hytrach na chostau pensiwn gwirioneddol yn ystod y flwyddyn. Nid oes modd cymharu hyn â datganiad alldro'r Cyngor.

- 9.2** Mae Tabl 2 yn dangos effaith yr alldro ar Falansau'r Cyngor a'r defnydd a wnaed o gronfeydd wrth gefn i gyllido costau yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn dangos bod tanwariant y Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn o £3.873m wedi cynyddu'r gronfa wrth gefn cyffredinol i £19.478m. Mae'r tanwariant o £3.873m ar Gronfa'r Cyngor wedi helpu i liniaru'r gostyngiad ym malansau'r Cyngor. Defnyddiwyd £4.425m o gronfeydd wrth gefn cyffredinol fel rhan o'r gyllideb ar gyfer 2024/25 oherwydd pwysau cyllideb. Defnyddiwyd £1.313m o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy hefyd i gyllido dibenion clustnodedig. Cynyddodd y gronfa wrth gefn cyffredinol gan £2.560m ar ôl ystyried defnydd o'r cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn. Mae cyfanswm cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'r Cyngor wedi cynyddu o £49.838m i £53.579m, sy'n gynydd o £3.741m.
- 9.3** Mae Tabl 3 yn dangos sut y cyrhaeddir at falansau'r Cyngor o fewn cyd-destun y datganiadau ariannol, yn hytrach nag alldro'r Cyngor. Mae Tabl 2 a Thabl 3 yn dangos bod cronfa wrth gefn cyffredinol drafft y Cyngor yn £18.165m ac mai'r cyfanswm balans defnyddiadwy yw £53.579m. Mae'r tablau hyn yn defnyddio ffigyrau gwahanol, ac maent yn deillio o safbwyntiau gwahanol, ond maent yn darparu sicrwydd bod y ffigyrau'n gywir oherwydd eu bod yn cynnig dwy ffynhonnell o wybodaeth wirio.
- 9.4** Y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn (MIRS) (tudalen 12) yw'r ddogfen fwyaf defnyddiol i nodi gwir effaith y trafodion ariannol yn y flwyddyn ar falansau'r Cyngor, gan gynnwys y CRT. Mae nodyn 6, ar dudalen 20, yn rhestru'r holl addasiadau cyfrifyddu, megis dibrisiant, yn y cyfrifon y gellir eu dileu neu eu hychwanegu i ddod at y costau gwirioneddol, ac incwm sy'n effeithio ar gronfeydd y Cyngor. Mae'n dangos y ffigyrau yn y CIES (sail gyfrifo) a hefyd cyfanswm yr eitemau yn nodyn 6 (sail gyllido) sy'n cael eu tynnu neu eu hychwanegu yn unol â deddfwriaeth Llywodraeth Cymru er mwyn dod at falensau gwirioneddol y Cyngor. Mae Tabl 2, uchod, yn darparu crynodeb o'r MIRS.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Datganiad o'r Cyfrifon Drafft 2024/25

Cynnwys

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	
	Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Sir Ynys Môn Barn ar y datganiadau ariannol	9
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	10
	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	11
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	12
	Y Fantolen	13
	Datganiad Llif Arian	14
	Nodiadau i'r Cyfrifon	17
Nodyn 1	Nodyn ar y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	15
Nodyn 2	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yma	16
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiau Cyfrifo	16
Nodyn 4	Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch ansicrwydd yn y dyfodol ac amcangyfrifon a ffynonellau eraill o ansicrwydd	17
Nodyn 5	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	19
Nodyn 6	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Cyllido dan Reoliadau	20
Nodyn 7	Cronfeydd Wrth Gefn a Clustnodedig	22
Nodyn 8	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	23
Nodyn 9	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	24
Nodyn 10	Gwariant Gweithredol Arall	26
Nodyn 11	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	26
Nodyn 12	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol	27
Nodyn 13	Asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	28
Nodyn 14	Ymrwymïadau Cyfalaf Sylweddol	31
Nodyn 15	Asedau Treftadaeth	31
Nodyn 16	Eiddo Buddsoddiad	32
Nodyn 17	Gwariant a Cyllido Cyfalaf	33
Nodyn 18	Dyledwyr	34
Nodyn 19	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	35
Nodyn 20	Credydwyr	35
Nodyn 21	Darpariaethau	35
Nodyn 22	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredol	36
Nodyn 23	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	36
Nodyn 24	Llif Arian o Weithgareddau Cyllido	36
Nodyn 25a	Dadansoddiad o Natur Gwariant ac Incwm	37

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 25b	Incwm Cylchrannol	37
Nodyn 26	Lwfansau Aelodau	38
Nodyn 27	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	39
Nodyn 28	Pecynnau Ymadael	40
Nodyn 29	Ffioedd Archwilio Allanol	41
Nodyn 30	Incwm Grantiau	42
Nodyn 31	Partion Cysylltiedig	44
Nodyn 32	Cronfeydd Ymddiriedol	47
Nodyn 33	Cynllun Pensiwn Athrawon	48
Nodyn 34	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	49
Nodyn 35	Offerynnau Ariannol	55
Nodyn 36	Natur a maint y risgiau sy'n deillio o offerynnau ariannol	60
Nodyn 37	Cyd-bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun	64
Nodyn 38	Trefniadau Asiantaeth	66
Nodyn 39	Y Dreth Gyngor	67
Nodyn 40	Trethi Annomestig (TA)	68
Nodyn 41	Rhwymedigaethau Amodol	69
Nodyn 42	Asedau Wrth Gefn	70
Nodyn 43	Prydlesi	70
Nodyn 44	Polisiâu Cyfrifyddu	71
Cyfrif CRT	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT Nodiadau ar y CRT	99
Atodiad 1	Datgeliad Parti Cysylltiedig – Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda Sefydliadau Trydydd Parti	103
Atodiad 2	Geirfa	106

Adroddiad Naratif

Cynhyrchir y Datganiad Cyfrifon yn flynyddol i roi gwybodaeth glir am gyllid y Cyngor i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartïon eraill sydd â diddordeb.

Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n adran allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllaw effeithiol i'r materion mwyaf arwyddocaol a nodir yn y cyfrifon. Mae hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys, a hawdd ei ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i helpu i ddehongli'r datganiadau ariannol.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015, fel y cawsant eu diwygio gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018. Yn unol â'r rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys: -

Datganiadau Ariannol Craidd: -

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y datganiadau ariannol craidd, sef:-

1. **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir, yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.
2. **Dadansoddiad Gwariant a Chyllido (EFA)** – sy'n dangos y wybodaeth yn y CIES ond, yn ogystal, mae'n darparu addasiadau cyfrifo sydd yn cael eu canslo allan yn Nodyn 7 er mwyn sicrhau nad yw'r addasiadau yma'n cael ei cyllido gan Drethdalwyr y Dreth Gyngor. Mae'r golofn gyntaf o'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllido yn darparu gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT.
3. **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** – sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl cronfeydd wrth gefn y gellir eu ddefnyddio a'r rhai na ellir eu defnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.
4. **Y Fantolen** – sy'n dangos gwerth yr asedau a'r rhwymediaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan y cronfeydd wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.
5. **Datganiad Llif Arian** – sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sy'n gwasanaethu poblogaeth o oddeutu 69,000, mae wedi'i leoli ar arfordir gogleddol Cymru ac mae'n ardal sy'n 276 milltir sgwâr. Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru o bell ffordd, a'r seithfed ynys fwyaf ym Mhrydain. Ynys Môn hefyd yw'r ynys fwyaf ym Môr Iwerddon o ran maint, a'r ail ynys fwyaf poblog ym Mhrydain.

Mae'r Cyngor yn sefydliad sy'n cael ei arwain gan wleidyddiaeth ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Roedd gan y Cyngor 35 o Aelodau etholedig yn cynrychioli 14 ward aml-Aelod ar 31 Mawrth 2025. Cynhaliwyd etholiadau ar 5 Mai 2022 ar gyfer holl seddi'r Cyngor, ac ar ôl hynny ffurfiodd yr ymgeiswyr llwyddiannus y Cyngor llawn, a fyddent yn parhau i fod mewn lle tan ddechrau mis Mai 2027. Plaid Cymru yw'r blaid sy'n rheoli yn y Cyngor gyda mwy o Gynghorwyr Plaid Cymru nag unrhyw grŵp neu blaid arall.

Cynllun y Cyngor 2023/28

Mae Cynllun y Cyngor 2023/28 yn amlygu bod gweledigaeth hirdymor y Cyngor yn parhau fel "Creu Ynys Môn sy'n iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu". Amcanion strategol cynllun newydd y Cyngor yw:

- Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg;
- Amddiffyn a chefnogi'r rhai sy'n agored i niwed;
- Cynyddu cyrhaeddiad a chyflawniad addysgol;
- Gweithio gyda phartneriaid i gynyddu cartrefi o ansawdd, fforddiadwy a hygyrch;
- Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r ynys;
- Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030.

Gellir gweld Cynllun y Cyngor 2023/28 ar y wefan yn y cyfeiriad gwe:

[Cynllun y Cyngor a pherfformiad \(llyw.cymru\)](http://llyw.cymru)

Senario Ariannol

Cafodd pob un o'r 22 Cyngor yng Nghymru setliad cyllido gwell na'r disgwyl gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2024/25, ar gynnydd gyfartaledd Cymru gyfan o 3.3%, gydag Ynys Môn yn derbyn cynnydd o 2.8%. Helpodd hyn y Cyngor i gynyddu'r cyllid ar gyfer gwasanaethau a arweinir gan alw, fel gofal cymdeithasol, ac i gynyddu capasiti mewn gwasanaethau a oedd wedi bod yn destun bron i ddegawd o doriadau yn y gyllideb. Yn ogystal, i ariannu penderfyniadau polisi penodol y mae Llywodraeth Cymru am i Gynghorau eu gweithredu, y prif un yw ariannu'r cyflog byw go iawn i staff gofal.

Gosododd y Cyngor gyllideb gytbwys ar gyfer 2024/25, a oedd yn gofyn am gynnydd o 9.5% yn Nhreth y Cyngor a defnyddio £4.425m o gronfeydd wrth gefn y Cyngor ei hun. Mae cryn ansicrwydd o hyd ynghylch sefyllfa ariannol 2026/27, ond mae amcangyfrifon cyfredol yn awgrymu na fydd y cyllid sydd ar gael yn ddigonol i dalu'r costau uwch

oherwydd chwyddiant a'r galw cynyddol am wasanaethau'r Cyngor.

Y Gyllideb

Mabwysiadwyd Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig y Cyngor ar gyfer 2023/24 gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth 2024, ac mae'n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac yn sicrhau bod cyllid y Cyngor yn cael ei ddyrannu i gyflawni ei flaenoriaethau. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ar gael yn:-

[Cyngor Sir Ynys Môn](#) - eitem 8

Roedd y setliad yn well na'r disgwyl yn ystod y rhan fwyaf o'r cam cynllunio'r gyllideb ac roedd yn rhoi £127.586m i'r Cyngor, a oedd yn gynydd o £3.720m mewn arian parod (3.0%). Penderfynodd y Cyngor gynyddu Treth Gyngor Band D 9.5%, a chynyddodd y tâl am eiddo Band D i £1,572.30.

Gosodwyd y gyllideb refeniw ar £184.164m a gyllidir gan setliad, treth cyngor ag arian wrth gefn £4.425m. Penderfynodd y Cyngor hefyd gymeradwyo Strategaeth Gyfalaf 2024/25 a Rhaglen Gyfalaf Gychwynnol 2024/25 o £43.838m, yn ogystal â Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2024/25.

Monitro'r Gyllideb

Mae gan y Cyngor weithdrefn sefydledig ar gyfer monitro'r cyllidebau. Mae hyn yn caniatáu i'r Cyngor liniaru unrhyw orwariant a'r effaith sy'n debygol o ddigwydd ar wasanaethau. Gall cyllid ychwanegol gan gronfeydd wrth gefn lle bo hynny'n bosibl, ddarparu ar gyfer achosion lle mae angen galw am wasanaeth. Mae'r wybodaeth am Refeniw a Chyfalaf, ochr yn ochr â'r CRT, yn cael eu hadrodd i'r Is-grŵp Craffu Cyllid, y Pwyllgor Craffu ac yna'r Pwyllgor Gwaith bob chwarter, sy'n hwyluso lefel o her yn ogystal â gallu lliniaru unrhyw effeithiau debygol o ddigwydd ar gyfer gwasanaethau.

Perfformiad

[Cyngor Sir Ynys Môn](#) - Eitem 6 ar y agenda

Gwariant Refeniw

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â gofynion cyfrifyddu. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgarwch a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2024/25, nododd y Cyngor danwariant o £3.873m yn erbyn gweithgaredd arfaethedig o £184,164m (cyllideb net).

Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2024/25 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei erbyn: -

Gwasanaethau	Cyllideb Blynyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	68,918	68,641	(277)
Gwasanaethau Oedolion	38,957	38,021	(936)
Gwasanaethau Plant	14,428	16,376	1,948
Tai	1,653	1,570	(83)
Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	20,479	19,768	(711)
Rheoleiddio	6,082	5,422	(660)
Trawsnewid	7,762	6,648	(1,114)
Adnoddau	4,045	4,073	28
Gwasanaethau Corfforaethol a Chyllid Corfforaethol	21,840	19,772	(2,068)
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	184,164	180,291	(3,873)

Mae effaith tanwariant yn golygu bod y Cyngor wedi cynyddu ei gronfeydd wrth gefn cyffredinol gan £3.873m. Yn ogystal â hyn, roedd yr effaith net o arian a gyllidwyd or arian wrth gefn yn ystod yr flwyddyn ag yr defnydd o arian wrth gefn penodol i gydbwysu gyllideb y Cyngor wedi arwain at ostyngiad o £1.313m, Felly mae lefel o arian wrth gefn cyffredinol yn cynyddu i £18.165m ar 31 Mawrth 2025. Defnyddwyd £4.525m o'r wrth gefn cyffredinol i gydbwysu'r gyllideb 2024/25 oherwydd cynnydd yn y costau a'r pwysau. Derbyniodd y Cyngor grantiau ychwanegol sylweddol gan Llywodraeth ar gyfer y pwysau ychwanegol. Fe wnaeth hyn helpu yr Cyngor i cadw ei arian wrth gefn cyffredinol yn lefel rhesymol.

Crynodeb o Symudiadau yng Nghronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2024/25

	Cronfa Wrth gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Cefn Clustnodedi g Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa wrth Gefn Cyfalaf heb ei gymhwyso	Arian wrth Gefn Y Bwrdd Uchelgais	Cronfa Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfa Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2024/25	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol ar Gronfa Gyffredinol y Cyngor 1 Ebrill 2024	(15,605)	(16,517)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)	(8,189)	(509)	(49,838)
Gor net/ (tan) variant 2024/25	(3,873)	-	-	-	-	-	211		(3,662)
Balansy Cyngor ar ôl gor / (tan) variant	(19,478)	(16,517)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)	(7,978)		(53,500)
Trosglwyddiadau net o/(i) Cronfeydd wrth gefn ar gyfer cyllid cymeradwy	1,313	(1,778)	503	(226)	(74)	(326)	-	509	(79)
Balans y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ar 31 Mawrth 2025	(18,165)	(18,295)	(5,074)	(2,616)	(538)	(913)	(7,978)	509	(53,579)

Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd. Ym mis Mawrth 2024, cymeradwyodd y Cyngor raglen gyfalaf gychwynnol o £43.838m ac, ym mis Gorffennaf 2024, cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith bod £15.499m o lithriad o 2023/24 yn cael ei ddwyn ymlaen a'i ychwanegu at gyllideb 2024/25. Rhoddodd hwn gyllideb ddiwygiedig o £59.337m.

Yn ystod y flwyddyn, ychwanegir cynlluniau ychwanegol at y rhaglen capital, i adlewyrchu newidiadau cyllido ac unrhyw gyllid grant ychwanegol a dderbynnir yn ystod y flwyddyn. Ychwanegwyd cyfanswm o £18.910m at y rhaglen gyfalaf. Mae hyn yn dod â chyfanswm y gyllideb Cyfalaf ar gyfer 2024/25 i £78.247m.

Mae'r rhaglen wedi gwneud cynnydd cyson yn ystod y flwyddyn, gan gyflawni cyfradd gyflawni o 83%. Disgwylir y bydd y rhan fwyaf o'r cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni yn y flwyddyn ariannol nesaf. O'r cyfanswm gwariant hwn o £64.726m, cyfalafwyd £37.931m a'i ychwanegu at werth asedau ym Mantolen y Cyngor. Codwyd y gweddill ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gan ei fod naill ai i gefnogi asedau nad ydynt o dan berchnogaeth uniongyrchol y Cyngor (£9.761m) neu nad oedd yn cynyddu gwerth yr asedau cyfalaf (£17.034m). Fodd bynnag, gwellaodd y gwariant cyfalaf hwn y cyflwr asedau ac ar sawl prosiect estynnodd oes y asedau.

Derbyniodd y Cyngor swm nifer fawr o grantiau cyfalaf yn ystod y flwyddyn gan Llywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU ac eraill o £36.657m (£17.981m yn 2023/24). Roedd hyn yn cynnwys £17.2m o grantiau cyfalaf gan Llywodraeth Cymru ar gyfer gwelliant a datblygiad tai'r Cyngor. Bydd hyn yn helpu'r Cyngor i barhau gyda gwelliannau i gyflawni Safonau Ansawdd Tai Cymru a chynyddu nifer tai'r Cyngor ar Ynys Môn. Roedd elwa hefyd o grantiau sylweddol, gan gynnwys £7.9m ar gynlluniau economaidd a adfywio, £8.2m ar bwmpiau gwres carbon isel mewn sawl ysgol a chartrefi gofal, £3.4m o grantiau Ffyrdd, £4.3m ar brosiectau addysgol ynghyd â chyllid ychwanegol ar gyfer sawl prosiect arall.

Mae'r tabl isod yn manylu ar y gwariant cyfalaf, fesul gwasanaeth: -

Gwasanaethau	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	8,265	13,159
Gwasanaethau Oedolion	486	296
Tai	1,966	1,450
Tai CRT	27,468	19,806
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	18,197	7,049
Rheoleiddio	7,948	6,784
Trawsnewid	396	486
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	64,726	49,030

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthycha cyfredol a benthycha cyfalaf yr Awdurdod:

Cyllidir Gan	2024/25 £'000	Canran %
Benthycha Digefnogaeth	2,491	3.85%
Benthycha a Chefnogaeth	4,243	6.56%
Grantiau Cyfalaf	36,657	56.63%
Derbyniadau Cyfalaf	1,173	1.81%
Cyfraniad Refeniw	9,126	14.10%
Grantiau REFCUS	8,762	13.54%
Benthyciad	119	0.18%
Cronfa Wrth Gefn Cyfalaf	2,155	3.33%
Cyfanswm	64,726	100%

Ar 31 Mawrth 2025, roedd gan yr Awdurdod £122.083m o Fenthyciadau Allanol (ac eithrio llog cronedig o £1.850m). Yn ogystal, roedd y Cyngor yn dal £1.387m o ddyledion hawl defnyddio ar gyfer y dyfeisiau hawl defnyddio (hawl eu rhentu) i'r Cyngor. Mae hyn yn ymwneud â'r dyledion sydd ar ôl ar 31 Mawrth 2025 ar gyfer dyfeisiau rhent yn £10k neu'n uwch. Mae IFRS16 Rhenti, o 1 Ebrill 2024, yn gofyn i'r holl awdurdodau lleol ychwanegu dyfeisiau rhent, yn ogystal â'r eithriad rhent gwerth bychan (llai na £10k i'r Cyngor), i gyfanswm y Cyngor, yn debyg i assedau yr Cyngor. Mae'r taliadau sy'n weddill dan y rhent neu'r cytundeb wedyn yn cael eu trin fel benthyciadau a'u rhannu rhwng brif ac ailenillion, yn debyg i fenthyciadau traddodiadol.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, Gofyniad Ariannu Cyfalaf yr Awdurdod (GAC), sydd yn ei hanfod yn fesur o angen benthycha sylfaenol y Cyngor, oedd £152.285m, sy'n nodi bod y Cyngor wedi defnyddio £28.816m o'i falansau arian dros ben ei hun i ariannu gwariant cyfalaf. Yn Natganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2024/25, y Terfyn Benthycha Awdurdodedig a gymeradwywyd gan y Cyngor oedd £205m, felly, mae'r Awdurdod ymhell o fewn ei derfyn benthycha.

Cronfeydd wrth gefn, perfformiad ariannol a sefyllfa ariannol

Roedd balans Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 yn £18.165m, sy'n cyfateb i 9.9% o'r gyllideb refeniw net ar gyfer 2024/25. Nod strategaeth ariannol y Cyngor yw cadw o leiaf 5% o'r gyllideb refeniw net fel Balansau Cyffredinol (£9.208m). O ganlyniad, mae Balans Cyffredinol y Cyngor yn uwch na'r targed. Fodd bynnag, gyda'r pwysau cost a galw presennol sy'n codi'r costau sy'n wynebu'r Cyngor, mae'r llethr hwn yn cynnig mwy o sefydlogrwydd ariannol i'r Cyngor yn enwedig gyda'r materion cyllido sy'n effeithio ar y Llywodraeth a'r holl sefydliadau sector cyhoeddus.

Dangosodd y perfformiad ariannol ar gyfer 2024/25 danwariant net o £3.873m. Mae hyn yn cynnwys gorwariant o rai gwasanaethau megis gorwariant o £1.948m yn y Gwasanaethau Plant sydd wedi profi mwy o alw. Tanwariodd y Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo £711k. Roedd y mwyafrif sylweddol o hyn o'r Gwasanaeth Priffyrdd oherwydd incwm dros ben. Mae'r lefelau uchel parhaus o gyfraddau llog gan Fanc Lloegr yn elwa ar y Cyngor gan fod y llog a dderbynnir o'i fuddsoddiad o arian gorbenodol yn parhau i gynhyrchu lefelau llog llawer uwch na'r fydde'r degawd diwethaf.

Fodd bynnag, mae'r cynydd yn yr llog yn parhau i effeithio'n negyddol ar y cyfle i'r Cyngor fenthylg i'r dyfodol ar gyfer prosiectau cyfalaf gan ei fod yn gostus i fenthylg er gwaethaf y lleihad cymedrol yn y gyfradd sylfaenol gan Fanc Lloegr. Mae hyn oherwydd ansicrwydd o ddigwyddiadau byd-eang. Ni chymerwyd benthygiad allan yn 2024/25 a bydd y Cyngor yn defnyddio balansau arian parod cyhyd â phosibl i arbed costau benthyca er bod hyn yn lleihau'r swm sydd ar gael i'w fuddsoddi.

Cyfrif Refeniw Tai

Roedd balans Cyfrif Refeniw Tai'r Cyngor yn £7.978m Gan gynnwys y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf ar 31 Mawrth 2025. Mae'r warchodfa wedi'i chlustnodi i ariannu cost datblygu eiddo newydd fel y nodir yng Nghynllun Busnes HRA 30 mlynedd y Cyngor. Bydd y cydbwysedd hwn yn oedi'r angen i'r CRT fenthylg ar gyfer adnewyddu neu adeiladu anheddau cyngor newydd. Mae'r CRT wedi cael blwyddyn lwyddiannus iawn o wella, prynu ac adeiladu anheddau cyngor newydd ac oherwydd y lefelau uchel o grantiau allanol nid yw hyn wedi effeithio'n sylweddol ar falansau'r CRT yn 2024/25.

Darpariaethau

Cyfanswm y darpariaethau a oedd gan y Cyngor oedd £4.703m ar 1 Ebrill 2024. Yn ystod y flwyddyn, cynyddodd y balans o £77k i £4.780m. Cynyddodd y ddarpariaeth yswiriant i £581k yn unol â'r angen amcangyfrifedig. Cyfanswm y darpariaethau tymor byr oedd £662k, i ddarparu ar gyfer costau disgwylidig yn y dyfodol a allai godi o rwymedigaethau'r gorffennol. Gostyngwyd cyfanswm y ddarpariaeth ar gyfer Safle Gwastraff Penhesgyn gan £129k oherwydd cost y gwaith gwella a wnaed ar y safle tirlenwi yn 2024/25. Dangosir manylion y symudiadau mewn darpariaethau yn Nodyn 21 i'r Cyfrifon - Darpariaethau.

Pensiynau

Cynllun Pensiwn Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i athrawon ar ôl iddynt ymddeol ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar ganran o gyflogau pensiynadwy aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddion ymddeol drwy gymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i'r gronfa, wedi ei gyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy hyd nes y bydd gweithwyr yn ymddeol, ond mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau i'r Gronfa Bensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y mae'r gweithwyr yn ennill eu hawl yn y dyfodol.

Mae dau brisiad wedi'u cwblhau ar gyfer y gronfa pensiwn. Mae'r rhain yn cael eu cwblhau gan Actiwari sy'n arbenigwr prisiu pensiwn. Y cyntaf yw'r prisiad cyllido sy'n cael ei gwblhau bob tair blynedd. Mae hyn yn bwysig gan ei fod yn ystyried yr asedau gwirioneddol y buddsoddi'r gronfa ynddynt ar y dyddiad prisiu ac yn asesu a fydd yr enillion ar yr asedau yn ariannu gwerth yr holl daliadau yn y dyfodol yn llawn i aelodau yn seiliedig ar yr holl fudd-daliadau a enillir hyd at y dyddiad prisiu. Yna gostyngir gwerth presennol y rhwymedigaethau, fel bod y gwerth yn cael ei droi i'w gwerth fel ar y dyddiad prisiu. Os yw'r prisiad yn cyfrifo nad yw'r gronfa pensiwn yn cael ei hariannu'n llawn, yna bydd cyfraddau cyfraniadau'r Cyngor yn cynyddu i symud tuag at gyllid o 100% dros gyfnod o amser y cytunwyd arno. Os yw'r prisiad yn dangos bod y cynllun yn fwy na 100% wedi'i ariannu, yna gall cyfraniadau i'r gronfa pensiwn leihau.

Yr ail brisiad yw'r prisiad cyfrifeg (a ddefnyddir at ddibenion y cyfrifon hyn) sy'n fwy damcaniaethol ac yn rhagweld beth fyddai atebolrwydd neu ased y Cyngor pe bai'r gronfa bensiwn yn peidio â bodoli. Mae'r prisiad hwn yn seiliedig ar asedau a rhwymedigaethau ar ddyddiad y fantolen. Mae'n ddamcaniaethol oherwydd y rheolau a'r rheoliadau i ddiogelu'r gronfa bensiwn i sicrhau ei bod yn bodoli cyhyd ag y mae rhwymedigaethau'r gronfa bensiwn yn gofyn ac oherwydd y rhagdybiaethau y mae'n ofynnol i'r Actiwari eu gwneud. Mae hyn yn seiliedig ar ofynion cyfrifyddu nad ydynt yn effeithio ar gronfeydd gwirioneddol y Cyngor. Mae canlyniadau'r prisiad cyllid yn effeithio ar arian y cyngor yn unig.

Y prisiad cyfrifeg pensiwn yw'r gwerth a adroddir bob blwyddyn yn natganiad cyfrifon y Cyngor. Mae rhai taliadau yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, CIES ac adroddir y prisiad ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn y fantolen. Fodd bynnag, mae'r rhain yn cael eu gwrthbwysu gan addasiadau yn natganiad y mudiad mewn cronfeydd wrth gefn i'w canslo fel nad oes angen i'r dreth gyngor ariannu'r addasiadau cyfrifeg statudol hyn.

Yn hanesyddol, mae mantolen y Cyngor wedi dangos bod gwerth y Gronfa Bensiwn fel atebolrwydd sylweddol. Mae gwerth teg holl fuddsoddiadau'r Gronfa Bensiynau yn cael ei wrthbwysu yn erbyn gwerth presennol rhwymedigaethau'r Gronfa Bensiwn ond fel arfer nid yw'n ddigon i dalu am holl werth presennol amcangyfrifedig y rhwymedigaethau pensiwn.

Yn debyg i'r llynedd, mae prisiad cyfrifyddu'r Actiwari wedi penderfynu bod gwerth yr asedau yn fwy na gwerth y rhwymedigaethau a bod y Gronfa Bensiwn mewn sefyllfa asedau net. Wrth lunio'r prisiad, mae'r Actiwari yn defnyddio'r gyfradd cynnyrch ar Giltiau'r Llywodraeth fel y gyfradd ddisgownt ar gyfer rhwymedigaethau yn y dyfodol. Wrth i'r gyfradd hon gynyddu, mae'r gyfradd ddisgownt yn cynyddu, sy'n cael yr effaith gyffredinol o leihau gwerth presennol rhwymedigaethau yn y dyfodol.

Fodd bynnag, nid yw'r safon cyfrifo pensiynau IAS19 a ddiweddarwyd gan IFRIC14 yn caniatáu rhoi gwybod am ased net pensiwn ar gyfer pensiynau buddion wedi'u diffinio a ariennir fel Cronfa Bensiwn Gwynedd, gan na all y Cyngor sylweddoli gwerth yr ased ar hyn o bryd. Wrth benderfynu ar y gwerth cario ar y fantolen, mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r cysyniad doeth ac mae ganddo'r sefyllfa asedau net wedi'i haddasu ar rwymedigaethau a ariennir o £139.086m i £0. Fodd bynnag, mae'r actiwari wedi cynghori y dylid dangos atebolrwydd net rhwymedigaethau heb eu hariannu ar y fantolen. Felly, mae atebolrwydd o £9.259m (£10.522m yn 2023/24) wedi'i gynnwys yn yr atebolrwydd pensiynau tymor hir ar y fantolen a ariennir gan y gronfa wrth gefn na ellir ei defnyddio ar pensiynau. Adroddir canlyniadau llawn y prisiad cyfrifeg yn y nodyn Pensiynau Llywodraeth Leol 34 ar dudalen 49.

Busnes Gweithredol

Paratoir y cyfrifon ar sail 'busnes gweithredol'. Mae hyn yn golygu bod y cyfrifon wedi'u paratoi ar sail bod y Cyngor yn parhau ar ei ffurf bresennol i'r dyfodol. Crëwyd Cyngor Sir Ynys Môn drwy statud / cyfraith yn 1996 a bydd yn parhau ar ei ffurf bresennol hyd nes y caiff ei newid drwy statud. Mae'r cynnydd yn y cronfeydd defnyddiol y Cyngor yn gwella hyfywedd ariannol y Cyngor ac mae'n anhebygol iawn y bydd y Cyngor yn cyflwyno hysbysiad S114 yn y 2025/26. Rhoddir y hysbysiadau hyn gan Gynghorau sy'n wynebu anawsterau lle mae eu gwariant yn rhagori ar eu hincwm ac maent mewn diffyg cyllideb.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.
-

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisiau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôt Ymarfer Awdurdod Lleol CIPFA.

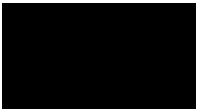
Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymeryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025:

-Llofnodwyd:

Richard Marc Jones FCPFA

CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Dyddiedig: 30 June 2025

Llofnodwyd:

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2025

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Gwasanaethau yr adroddir arnynt isod yn seiliedig ar strwythur sefydliadol y Cyngor. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau, gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2024/25			Gwasanaethau	Nodyn	2023/24		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net			Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
92,985	(19,892)	73,093	Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau		86,965	(16,625)	70,340
55,413	(17,620)	37,793	Gwasanaethau Oedolion		50,771	(14,649)	36,122
23,109	(6,760)	16,349	Gwasanaethau Plant		20,661	(5,689)	14,972
10,364	(8,162)	2,202	Tai		9,756	(7,810)	1,946
34,171	(9,688)	24,483	Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		35,261	(9,553)	25,708
21,940	(16,089)	5,851	Rheoleiddio ac Economaidd		17,000	(10,635)	6,365
7,079	(562)	6,517	Trawsnewid		7,157	(302)	6,855
25,885	(14,832)	11,053	Adnoddau		26,527	(16,244)	10,283
2,596	(545)	2,051	Busnes y Cyngor		2,144	(181)	1,963
346	(268)	78	Costau Corfforaethol a Democrataidd		1,145	(773)	372
741	(10)	731	Rheolaeth Corfforaethol		742	-	742
242	-	242	Costau heb eu ddosbarthu		27	-	27
16,366	(23,083)	(6,717)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		14,978	(21,479)	(6,501)
291,237	(117,511)	173,726	Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau		273,134	(103,940)	169,194
		18,567	Gwariant gweithredu arall	10			17,738
		2,024	Cyllido ac incwm a gwariant buddsoddi	11			9,013
		(232,885)	Trethiant ac incwm grant amhenodol	12			(208,221)
		(38,568)	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau				(12,276)
		15,865	Colledion amhariad ar asedau anghyfredol sydd wedi eu rhoi yn erbyn y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn				14,102
		(23,155)	Gwarged ar ailbrisio asedau anghyfredol				(50,441)
		139,086	Dileu Ased Pensiwn Net	9c & 34			71,144
		(138,345)	Ailfesur y rhwymedigaeth Pensiwn Net	9c & 34			(59,453)
		(6,549)	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(24,648)
		(45,117)	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				(36,924)

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Nod y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid (DGaC) yw dangos gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau'r Cyngor. Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC) yn cynnwys llawer o addasiadau cyfrifyddu megis dibrisiant ac addasiadau pensiwn, na chaniateir iddynt, yn ôl y gyfraith, gael eu cyllido gan y Dreth Gyngor. Nid yw'r rhain yn gostau gwirioneddol sy'n effeithio ar falansau defnyddiadwy'r Cyngor. Er mwyn sicrhau nad yw'r costau cyfrifyddu hyn yn effeithio ar dalwyr y dreth gyngor a chronfeydd y Cyngor, caiff y costau hyn eu canslo yn yr DGaC ac fe'u dangosir hefyd yn y Datganiad Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn (DSCWG) a Nodyn 6.

Tudalen 53

2024/25			Gwasanaethau	2023/24		
Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C		Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
67,309	5,784	73,093	Cyfarwyddwr Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	63,418	6,922	70,340
37,605	188	37,793	Gwasanaethau Oedolion	35,341	781	36,122
16,300	49	16,349	Gwasanaethau Plant	14,640	332	14,972
1,990	212	2,202	Tai	1,917	29	1,946
18,499	5,984	24,483	Priffydd, Eiddo a Gwastraff	19,853	5,855	25,708
5,250	601	5,851	Rheoleiddio a Economaidd	5,201	1,164	6,365
6,109	408	6,517	Trawsnewid	6,334	521	6,855
11,151	(98)	11,053	Adnoddau	10,195	88	10,283
2,088	(37)	2,051	Busnes y Cyngor	1,925	38	1,963
791	(713)	78	Costau Corfforaethol a Democrataidd	1,361	(989)	372
751	(20)	731	Rheolaeth Corfforaethol	731	11	742
76	166	242	Costau heb eu dosbarthu	-	27	27
16,460	(23,177)	(6,717)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	9,489	(15,990)	(6,501)
184,379	(10,653)	173,726	Cost Net Gwasanaethau	170,405	(1,211)	169,194
(188,120)	(24,174)	(212,294)	Incwm a Gwariant Arall	(165,429)	(16,041)	(181,470)
(3,741)	(34,827)	(38,568)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	4,976	(17,252)	(12,276)
(49,838)			Balans agoriadol y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 1 Ebrill	(54,814)		
(3,741)			Llai Gwarged ar falans y Gronfa Cyffredinol a'r CRT yn y flwyddyn	4,976		
(53,579)	Yn cynnwys:		Balans cau y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 31 Mawrth	(49,838)	Yn cynnwys:	
(45,601)	Cronfa'r Cyngor			(41,140)	Cronfa'r Cyngor	
(7,978)	CRT			(8,698)	CRT	
(53,579)				(49,838)		

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2025

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i gyllido gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell (Diffyg) / Gwarged ar ddarparu gwasanaethau'n dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell '(Gostyngiad)/Cynnydd Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd wrth gefn' clustnodedig yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn i'r Cyngor wneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig.

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 7) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 8) £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Balansau Ysgolion (Nodyn 7) £'000	Arian wrth Gefn Yr Brwdd Uchelgais £'000	Cyfanswm Cronfa y Cyngor wrth gefn y gellir ei defnyddio £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig CRT (Nodyn 8) £'000	Cyfanswm cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio gan CTA £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio (Nodyn 9) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn (y Cyngor) £'000
Balans ar 1 Ebrill 2023	14,039	19,637	1,908	-	6,716	-	42,707	12,107	-	12,107	54,814	349,836	404,650
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn													
Addasiad i'r balans agoriadol													
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(150)	-	-	-	-	-	(150)	12,426	-	12,426	12,276	-	12,276
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24,647	24,647
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(150)	-	-	-	-	-	(150)	12,426	-	12,426	12,276	24,647	36,923
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 6)	(1,337)	-	482	-	-	-	(1,262)	(16,499)	509	(15,990)	(17,252)	17,252	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(1,487)	-	482	-	-	-	(1,412)	(4,073)	509	(3,564)	(4,976)	41,899	36,923
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 7)	3,053	(3,120)	-	464	(1,139)	587	(155)	155	-	155	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	1,566	(3,120)	482	464	(1,139)	587	(1,567)	(3,918)	509	(3,409)	(4,976)	41,899	36,923
Balans ar 31 Mawrth 2024	15,605	16,517	2,390	464	5,577	587	41,140	8,189	509	8,698	49,838	391,735	441,573
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn													
Addasiadau i'r balans agoriadol													
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	16,035	-	-	-	-	-	16,035	22,533	-	22,533	38,568	-	38,568
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,549	6,549
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	16,035	-	-	-	-	-	16,035	22,533	-	22,533	38,568	6,549	45,117
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 6)	(11,336)		226	(464)	-	-	(11,574)	(22,744)	(509)	(23,253)	(34,827)	34,827	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	4,699	-	226	(464)	-	-	4,461	(211)	(509)	(720)	3,741	41,376	45,117
Trosglwyddiadau net i/(o)													
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(2,139)	1,778	-	538	(503)	326	-	-	-	-	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	2,560	1,778	226	74	(503)	326	4,461	(211)	(509)	(720)	3,741	41,376	45,117
Balans ar Mawrth 2025	18,165	18,295	2,616	538	5,074	913	45,601	7,978	-	7,978	53,579	433,111	486,690

FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2025

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn) a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, llinell 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

Nodyn		31 Mawrth 2025	31 Mawrth 2024
		£'000	£'000
Eiddo, offer a chyfarpar	13	584,252	540,785
Asedau Treftadaeth	15	2,301	2,413
Eiddo Buddsoddi	16	9,746	7,484
Asedau Anniriaethol		174	261
Dyledwyr tymor hir	18	1,625	1,032
Asedau hawl defnydd tymor hir	43	1,352	-
Asedau tymor hir		599,450	551,975
Asedau a ddelir i'w gwerthu		678	619
Rhestrau stoc		421	401
Dyledwyr tymor byr	18	68,985	50,651
Buddsoddiadau tymor byr	35a	-	-
Arian a chywerthoedd arian	19	13,571	32,107
Asedau Cyfredol		83,655	83,778
Benthycia tymor byr	35b	(2,317)	(3,341)
Credydwyr tymor byr	20	(42,349)	(40,161)
Darpariaethau tymor byr	21	(661)	(456)
Derbyniadau grantiau ymlaen llaw	30	(14,453)	(10,487)
Rhwymedigaethau hawl defnydd tymor byr	43	(474)	-
Rhwymedigaethau Cyfredol		(60,254)	(54,445)
Credydwyr tymor hir	20	(255)	(166)
Darpariaethau tymor hir	21	(4,118)	(4,247)
Benthycia tymor hir	35b	(121,616)	(121,175)
Derbyniadau grantiau tymor hir ymlaen llaw	30	-	(3,625)
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	34	(9,259)	(10,522)
Rhwymedigaethau hawl defnydd tymor hir	43	(913)	-
Rhwymedigaethau tymor hir		(136,161)	(139,735)
Asedau net		486,690	441,573
Cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio	MIRS	53,579	49,838
Cronfeydd wrth gefn nad na ellir eu defnyddio	9	433,111	391,735
Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn		486,690	441,573

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2025

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn arian parod a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian parod a chywerthoedd arian trwy ddosbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy drethiant ac incwm grant neu gan dderbynwyr y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

Tudalen 56

	Nodyn	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Gwarged /(Diffyg) Net ar Ddarparu Gwasanaethau		38,568	12,276
Eitemau di-arian a godir ar gyfrifon Incwm a Gwariant	22	27,799	37,140
Eitemau arian ni chodir ar cyfrif Incwm a Gwariant	22	(12,774)	(11,980)
Symudiad mewn Asedau Cyfredol net	22	(16,254)	(2,359)
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	22	(37,774)	(26,076)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		(435)	9,001
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	23	(17,518)	4,518
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	24	(583)	(1,152)
(Gostyngiad)/Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		(18,536)	12,367
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol		32,107	19,740
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	19	13,571	32,107

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN 1 – NODYN AR Y DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

2024/25

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg, Pobl ifanc a Sgiliau	5,702	(375)	457	5,784
Gwasanaethau Oedolion	604	(326)	(90)	188
Gwasanaethau Plant	266	(196)	(21)	49
Tai	291	(47)	(32)	212
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	6,102	(187)	69	5,984
Rheoleiddio a Economaidd	745	(180)	36	601
Trawsnewid	503	(99)	4	408
Adnoddau	-	(87)	(11)	(98)
Busnes y Cyngor	-	(36)	(1)	(37)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	334	(1,047)	-	(713)
Rheolaeth gorfforaethol	-	-	(20)	(20)
Costau Na Ddosbarthwyd	-	242	(76)	166
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(23,084)	(93)	-	(23,177)
Cost net Gwasanaethau	(8,537)	(2,431)	315	(10,653)
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(24,601)	427	-	(24,174)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(33,138)	(2,004)	315	(34,827)

2023/24

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dysgu Gydol Oes	7,784	(42)	(820)	6,922
Gwasanaethau Oedolion	624	(38)	195	781
Gwasanaethau Plant	222	(22)	132	332
Tai	1	(5)	33	29
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,796	(20)	79	5,855
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	1,101	(24)	87	1,164
Trawsnewid	484	(12)	49	521
Adnoddau	-	(10)	98	88
Busnes y Cyngor	-	(5)	43	38
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(11)	(978)	-	(989)
Rheoli Corfforaethol	-	-	11	11
Costau Na Ddosbarthwyd	-	27	-	27
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(16,093)	(14)	117	(15,990)
Cost net Gwasanaethau	(92)	(1,143)	24	(1,211)
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(16,014)	(27)	-	(16,041)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(16,106)	(1,170)	24	(17,252)

NODYN 2 – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND NAD YDYNT WEDI EU MABWYSIADU HYD YMA

Mae'r safonau a gyflwynwyd gan Gòd 2025/26, sy'n ei gwneud hi'n ofynnol cynnwys datgeliadau yn natganiadau ariannol 2024/25, yn unol â pharagraff 3.3.4.3 o'r Cod, yn cynnwys:

- 2.1 IAS 21 Effaith Newidiadau mewn Cyfraddau Cyfnewid Arian Tramor (Diffyg Cyfnewidiadwyedd)** a gyhoeddwyd ym mis Awst 2023. Mae'r newidiadau i IAS 21 yn egluro sut y dylai endid asesu p'un a yw arian yn gyfnewidiadwy ai peidio a sut y dylai bennu cyfradd cyfnewid pan fo diffyg cyfnewidiadwyedd, yn ogystal â datgelu gwybodaeth sy'n galluogi'r rhai sy'n defnyddio datganiadau ariannol i ddeall effaith arian nad oes modd ei gyfnewid. Ar adegau prin mae'r Cyngor yn prynu nwyddau/gwasanaethau gan sefydliadau tramor. Maent fel arfer yn danysgrifiadau a thrwyddedau â gwerth isel. Mae'r rhain mewn arian cyfnewidiadwy ac felly ni fydd y newidiadau i IAS21 yn effeithio ar y Cyngor.
- 2.2 IFRS 17 Contractau Yswiriant** a gyhoeddwyd ym mis Mai 2017. Mae IFRS 17 yn disodli IFRS 4 ac mae'n nodi'r egwyddorion ar gyfer cydnabod, mesur, cyflwyno a datgelu contractau yswiriant. Mae hyn yn effeithio ar ddarparwyr yswiriant yn bennaf yn hytrach na chwsmeriaid ond fe all effeithio ar gostau yswiriant y Cyngor os ydi'r gofynion newydd yn effeithio ar sefydlogrwydd ac elw cwmnïau yswiriant.
- 2.3** Mae'r newidiadau yng Nghod 2024/25 i'r modd y caiff asedau anfuuddsoddadwy eu mesur yn cynnwys addasu a dehongli IAS 16 *Eiddo, Offer a Chyfarpar* ac IAS 38 *Asedau Anghyffwrddadwy*. Mae'r rhain yn cynnwys nodi tair proses ar gyfer ail werthuso eiddo, offer a chyfarpar, sy'n golygu mynegeo asedau diriaethol anfuuddsoddadwy a phennu gwerth ar asedau anniriaethol gan ddefnyddio'r dull costio hanesyddol. Pwrpas mynegeo gwerth asedau yw sicrhau bod yr ased yn faterol gyfredol. Ni fydd y newidiadau'n effeithio 2024/25 gan nad yw'r newidiadau'n ôl-weithredol.

NODYN 3 – BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIÂU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiâu cyfrifo a restrir yn Nodyn 44, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaethau a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Corff llywodraeth leol yw'r Cyngor a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae'r Cyngor yn gweithredu o fewn hinsawdd ariannol anodd, yr un modd â phob awdurdod lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, ni cheir unrhyw arwyddion naill ai o berfformiad ariannol yr Awdurdod na chynlluniau Llywodraeth Cymru sy'n tanseilio'r farn y bydd y Cyngor yn parhau i weithredu fel sefydliad hyfyw yn y dyfodol.
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd, stad tyddynnod Cyngor yw'r un mwyaf nodedig yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Anghfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen.

NODYN 4a – RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar ragdybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon drwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir bennu balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod: -

Asedau Anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 13 a nodyn 13b Asedau Seilwaith. Gwerth asedau PPE y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 oedd £584.252m (£540.785m at 31 Mawrth 2024).

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaethau sy'n cyfateb i £4.780m (£4.703m ar 31 Mawrth 2024) ar gyfer materion ansicr all arwain at gostau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf â chostau ôl-ofal ar gyfer safle tirlenwi Penhesgyn a rhwymedigaethau posibl sy'n deillio o hawliadau yswiriant. Ceir manylion llawn yn Nodyn 21.

Rhwymedigaeth Pensiynau – Yn debyg i'r llynedd, mae Actiwari'r Cyngor wedi gwerthfawrogi'r Gronfa Bensiwn i sefyllfa dros ben ac felly ased pensiwn net o £139.086m heb gynnwys rhwymedigaethau pensiwn heb eu hariannu o £9,259m. Mae'r gwarged hwn wedi'i leihau i ddim o ganlyniad i reolau pensiynau sy'n cyfyngu ar adrodd ar ased pensiynau net yn y fantolen. Mae'n anarferol cael swydd dros ben ar gronfa pensiwn. Mae hyn oherwydd newid yn y tybiaethau y mae'r Actiwari wedi'u defnyddio mewn perthynas â'r ffactor disgownt oherwydd cynnydd mewn llog a chyfraddau bond. Defnyddir hyn i gyfrifo faint fydd rhwymedigaethau pensiwn y dyfodol ar brisiau heddiw, fel y gellir ei gymharu â gwerth cyfredol/gwerth marchnadol buddsoddiadau ac asedau. (adroddwyd am ased o £71.145m am y gwerth ar 31 Mawrth 2024). Mae atebolrwydd net o £9.259m (£10.522m ar 31 Mawrth 2024) yn parhau i fod ar atebolrwydd pensiwn am rwymedigaethau heb eu hariannu na ellir eu gwrthbwysu eto'r gwarged ar y gronfa pensiwn.

Mae prisiad cyfrifeg y pensiwn yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanol, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac enillion disgwylledig ar asedau pensiwn. Mae cwmni o actiwariâu ymgynghorol yn cael ei gyflogi gan y Cyngor gweinyddu i roi cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau sydd i'w cymhwyso. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 34 a'r adroddiad naratif. Mae'r nodyn yn cynnwys y gwarged, fodd bynnag, fel yr amlinellir yn yr adroddiad naratif, nid yw hyn wedi'i gynnwys yn y fantolen oherwydd cyfyngiadau a ragnodir gan IAS19 a IFRIC14 ar gyfrifo pensiynau.

Lwfans Colli Nam a darpariaethau Dyledion Gwael – Ar 31 Mawrth 2025, roedd gan y Cyngor falans o £70.610m (£51.683m yn 2023/24) o ran dyledion net. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £8.532m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr lwfans colledion amhariad / darpariaeth ar gyfer drwgddyledion wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 18.

Mesur Gwerth Teg – Mae y mwyafrif o asedau anghyfredol y Cyngor yn cael eu mesur ar Werth Teg, gyda'r eithriad o isadeiledd sydd werth £71.93m, asedau cymunedol gwerth £259k, asedau sy'n cael eu hadeiladu werth £41.376m ac offer, cerbydau a chyfarpar sydd werth £10.231m. Mae'r rhain i gyd yn cael eu prisio ar gost hanesyddol wedi'i ddibrisio. Mae Nodyn 43, adrannau 7 ac 8 yn darparu mwy o wybodaeth ar hyn.

Prydlesi – Mae'r Cyngor wedi gweithredu gofynion IFRS16 prydlesi o 1 Ebrill 2024. Mae hyn wedi arwain at amcan o'r cyfnod i rhai prydlesi ble mae contractau newydd yn parhau y tu hwnt i ddyddiad gwreiddiol y prydles. Mae cerbydau a eiddo wedi'u rhentu i leddfu digartrefedd yn tueddu i fod yn prydlesi parhaus. Lle nad yw prydles neu contract gyda mynediad at ased yn benodol am y gyfradd fuddiant wedi'i chynnwys, mae'r Cyngor yn defnyddio cyfradd annuite PWLB ar gyfer cyfnod y prydles, fel ei gyfradd benthyca ychwanegol. Mae llawer o prydlesi yn cael eu gwerthuso ar sail yr fodel costau ond mae rhai asedau, yn enwedig rhai eiddo, yn cael eu gwerthuso ar werth teg.

NODYN 4b – ADDASIADAU CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISI'AU CYFRIFYDDU AC AMCANGYFRIFON A GWALLAU

Mae newidiadau mewn polisi'au neu amcangyfrifon cyfrifeg yn cael eu hamlinellu ar wahân uchod. Roedd yr addasiadau cyfnod blaenorol canlynol wedi'u gwneud a'u hailddatgan yn y flwyddyn gymharydd 2022/23.

Lleihad yn ffigwr gwariant a chyllido Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CBSC) o fewn Cyllideb Gyfun Gogledd Cymru ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn – Nodyn 37

Mae ffigwr cyllido 2023/24 CBSC wedi ei ailddatgan i eithrio cyfraniadau gan gleientiaid, gan leihau'r ffigwr o £2.881m o ganlyniad.

Cyllideb Gyfun Gogledd Cymru ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn	2024/25 £'000	2023/24 £'000 (Ailddatgan)
Gwariant		
Costau Cartrefi Gofal*	136,047	124,041
Cyfanswm gwariant	136,047	124,041
Cyllido		
Cyngor Sir Ynys Môn	(7,126)	(7,214)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy*	(18,090)	(15,301)
Cyngor Sir Ddinbych	(12,423)	(11,914)
Cyngor Sir y Fflint	(14,980)	(13,578)
Cyngor Gwynedd	(13,084)	(12,044)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(16,470)	(14,957)
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(49,033)	(49,033)
Cyfanswm a Gyllidwyd	(131,206)	(124,041)
(Gwarged)/Diffyg a drosglwyddwyd i'r gronfa wrth gefn	-	-

*Mae ffigyrau 23/24 cyllid cartrefi gofal Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy a chostau cartrefi gofal wedi ei hailddatgan

NODYN 5 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Rhaid i'r Cyngor adrodd am ddigwyddiadau perthnasol sy'n digwydd ar ôl y cyfnod adrodd ar 31 Mawrth 2025 a hyd at y dyddiad y cafodd y cyfrifon terfynol eu hawdurdodi i'w cyhoeddi ar 30 Mehefin 2025.

Nid oedd unrhyw ddigwyddiadau perthnasol rhwng y cyfnod adrodd a'r dyddiad y cyhoeddwyd y cyfrifon drafft.

NODYN 6 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL CYLLIDO DAN REOLIADAU

2024/25	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio							Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio
	Balans Cronfa'r Cyngor	Gwarchodfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Grantiau Cyfalaf Heb ei Gymhwyso	Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:								
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:								
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau anghyfredol	14,638	-	-	14,638	3,700	-	3,700	(18,338)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(91)	-	-	(91)	-	-	-	91
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	(2,295)	-	-	(2,295)	-	-	-	2,295
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghywnysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(19,456)	-	-	(19,456)	(17,201)	-	(17,201)	36,657
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	3	-	-	3	-	-	-	(3)
Dadgydnabod	-	-	-	-	-	-	-	-
Swm a gludir o asedau anghyfredol a werthwyd	235	-	-	235	843	-	843	(1,078)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	-	-	-	-	-	-	-	-
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(1,569)	-	-	(1,569)	(141)	-	(141)	1,710
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer prydlesu	(314)	-	-	(314)	(13)	-	(13)	327
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Cronfa'r Cyngor a CRT	(1,159)	-	-	(1,159)	(9,126)	-	(9,126)	10,285
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:	-	-	-	-	-	-	-	-
Elw o werthu asedau anghyfredol	(258)	258	-	-	(632)	632	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	(32)	-	(32)	-	(1,141)	(1,141)	1,173
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	464	-	(464)	-	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-	-	-	-
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:	-	-	-	-	-	-	-	-
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(14)	-	-	(14)	(5)	-	(5)	19
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	(9,816)	226	(464)	(10,054)	(22,575)	(509)	(23,084)	33,138
Addasiadau sy'n cynnwys y Gronfa Bensiynau:								
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â budd-daliadau ymddeol a ddebyddir neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 34)	10,863	-	-	10,863	(93)	-	(93)	(10,770)
Cyfraniadau pensiwn cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiwnwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	(12,774)	-	-	(12,774)	-	-	-	12,774
Cyfanswm Addasiadau Pensiynau	(1,911)	-	-	(1,911)	(93)	-	(93)	2,004
Addasiad sy'n cynnwys Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronedig								
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledu tymor byr	391	-	-	391	(76)	-	(76)	(315)
Cyfanswm addasiad absenoldebau cronedig	391	-	-	391	(76)	-	(76)	(315)
Cyfanswm yr addasiadau	(11,336)	226	(464)	(11,574)	(22,744)	(509)	(23,253)	34,827

2023/24	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio							Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio
	Balans Cronfa'r Cyngor	Gwarchodfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Grantiau Cyfalaf Heb ei Gymhwyso	Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf: Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau anghyfredol 14,729 - - 14,729 3,083 - 3,083 (17,812) Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar 1,270 - - 1,270 275 - 275 (1,545) Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill) 5,291 - - 5,291 - - - (5,291) Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (17,981) - - (17,981) (7,006) - (7,006) 24,987 Gwariant referniw a gyllidir o gyfalaf dan statud 625 - - 625 - - - (625) Dadgydnabod 130 - - 130 - - - (130) Swm a gludir o asedau anghyfredol a werthwyd 1,058 - - 1,058 494 - 494 (1,552) Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf (1,446) - - (1,446) (134) - (134) 1,580 Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Cronfa'r Cyngor a CRT (3,576) - - (3,576) (12,800) - (12,800) 16,376 Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf: Elw o werthu asedau anghyfredol (580) 580 - - (509) 509 - - - Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf - (98) - (98) - - - 98 Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf 407 - (407) - - - - - Derbyniadau cyfalaf eraill - - - - - - - - Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol: Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol (15) - - (15) (5) - (5) 20								
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	(88)	482	(407)	(13)	(16,602)	509	(16,093)	16,106
Addasiadau sy'n cynnwys y Gronfa Bensiynau: Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â budd-daliadau ymddeol a ddebyddir neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 34) 10,824 - - 10,824 (14) - (14) (10,810) Cyfraniadau pensiwn cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn (11,980) - - (11,980) - - - 11,980								
Cyfanswm Addasiadau Pensiynau	(1,156)	-	-	(1,156)	(14)	-	(14)	1,170
Addasiad sy'n cynnwys Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronedig Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledu tymor byr (93) - - (93) 117 - 117 (24)								
Cyfanswm addasiad absenoldebau cronedig	(93)	-	-	(93)	117	-	117	(24)
Cyfanswm yr addasiadau	(1,337)	482	(407)	(1,262)	(16,499)	509	(15,990)	17,252

NODYN 7 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODEDIG

	Balans ar 31/03/2023 £'000	Trosglwydd iadau Mewn 2023/24 £'000	Trosglwydd iadau Allan 2023/24 £'000	Balans ar 31/03/2024 £'000	Balans Agoriadol 01/04/2024 £'000	Trosglwydd iadau Mewn 2024/25 £'000	Trosglwydd iadau Allan 2024/25 £'000	Balans ar 31/03/2025 £'000
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - llai na £500k*</i>	5,855	2,780	(1,796)	6,839	5,976	3,183	(1,759)	7,400
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - sydd ers Marwrth 2023 wedi disgyn yn llai na £500k</i>	1,276	215	(697)	794	794	21	(131)	684
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - sydd ers Marwrth 2024 wedi cynyddu i £500k neu fwy</i>								
Gwastraff / Ailgylchu*	-	-	-	-	-	987	-	987
Rhesymoli Ysgolion*	-	-	-	-	402	279	(133)	548
Crinfa Ad-dalu Offer TGCh Addysg*	-	-	-	-	461	150	-	611
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau mwy - £500k neu fwy:-</i>								
Cronfa wrth gefn Yswiriant	1,250	98	(98)	1,250	1,250	-	-	1,250
Cyfraniadau refeniw tuag at Gyfalaf nas defnyddiwyd	2,974	810	(2,444)	1,340	1,340	1,626	(1,716)	1,250
Cyfraniadau A106 Datblygwyr Tai	808	187	(155)	840	840	-	(187)	653
Tai Fforddiadwy	617	652	-	1,269	1,269	82	(649)	702
Gwaith Archeolegol yn Wylfa	522	-	(87)	435	435	-	(67)	368
Gwelliannau Hamdden	762	-	-	762	762	-	-	762
Setliad Refeniw Ychwanegol - Ymateb i Gynnydd mewn Chwvddiant	3,177	-	(1,462)	1,715	1,715	-	(723)	992
Addysg Allsirol	500	-	-	500	500	-	-	500
Cartrefi i Ucrain	467	75	(23)	519	519	80	(165)	434
Risk Ad-dalu Treth y Cyngor	-	-	-	-	-	900	-	900
Cyllid o'r Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar gyfer Cronfeydd wrth Gefn Cyfalaf	1,429	-	(1,175)	254	254	-	-	254
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn a glustnodwyd	19,637	4,817	(7,937)	16,517	16,517	7,308	(5,530)	18,295
Balansau Ysgolion	6,716	5,654	(6,793)	5,577	5,577	5,223	(5,726)	5,074
Cyfanswm	26,353	10,471	(14,730)	22,094	22,094	12,531	(11,256)	23,369

Y cronfeydd wrth gefn mwyaf arwyddocaol yw:

Gwastraff / Ailgylchu – defnyddir y gronfa yma i ariannu prosiectau rheoli gwastraff yn y dyfodol.

Rhesymoli Ysgolion – i'w ddefnyddio ar gyfer rhesymoli ysgolion.

Cronfa Ad-dalu Offer TGCh Addysg - mae hon ar gyfer ariannu costau amnewid offer TG mewn ysgolion.

Cronfa wrth Gefn Yswiriant – ar gyfer ariannu colledion nad oes yswiriant ar eu cyfer a thaliadau dros ben polisïau yswiriant.

Cyfraniadau Refeniw nas Defnyddiwyd ar gyfer Cyfalaf – cronfa wrth gefn yw hon sydd yn cynnwys cyfraniadau refeniw tuag at brosiectau nad ydynt wedi cael eu cwblhau, neu sydd wedi cael eu cyllido gan grant cyffredinol, er mwyn gostwng costau cyllido cyfalaf. Lle mae prosiectau wedi derbyn cyllid arall, mae'n rhyddhau'r cyfraniad refeniw i gyllido prosiect arall yn y dyfodol, unwaith eto i ostwng costau cyllido cyfalaf.

Cyfraniadau A106 Datblygwyr Tai – cyfraniadau a dderbyniwyd gan ddatblygwyr a fydd yn ael ei ddefnyddio i gyllido prosiectau o fewn termau'r cytundeb.

Tai Fforddiadwy – mae'r gronfa wrth gefn hon ar gyfer ariannu prosiectau fydd yn cynyddu'r stoc o dai fforddiadwy ar Ynys Môn.

Gwaith Archeolegol yn Wylfa – mae hon yn gronfa a sefydlwyd i gwblhau gwaith archeolegol ar y safle, a oedd cyn hynny'n cael ei ddatblygu ar gyfer gorsaf bŵer niwclear newydd gan Horizon Nuclear Power Ltd. Cyfyngir hyn i waith y cytunwyd arno rhwng y Cyngor a Horizon.

Gwelliannau Hamdden – cyllidir y gronfa wrth gefn hon o daliad annisgwyl a dderbyniwyd gan CThEM ar ôl i CThEM golli achos llys a oedd yn dadlau na ddylai CThEM gasglu TAW ar wasanaethau hamdden. Derbyniodd y Cyngor ad-daliad o bron i £900k gan CThEM. Defnyddir y balans cyfredol o £762k i gyllido gwelliannau i gyfleusterau Hamdden y Cyngor ar Ynys Môn.

Setliad Refeniw Ychwanegol – mae hwn i ariannu pwysau annisgwyl o ganlyniad i chwyddiant yn ystod y flwyddyn ariannol.

Addysg Allsirol – defnyddir y gronfa hon i leihau'r risg sy'n gysylltiedig â'r gyllideb a arweinir gan y galw ac ariannu cynnydd annisgwyl yn ystod y flwyddyn.

Cartrefi i Wcráin – cymorth i deuluoedd o'r Wcráin i sefydlu bywyd yng Nghymru.

Arian wrth Gefn Risg Treth Cyngor – i ariannu unrhyw ad-daliadau treth gyngor sy'n deillio o apeliadau llwyddiannus gan berchnogion llety hunanarlwyo y trosglwyddwyd eu heiddo o'r gofrestr Trethi Annomestig i'r gofrestr Treth Gyngor o 1 Ebrill 2023 ymlaen.

Cyllid o'r Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar gyfer Cronfeydd wrth Gefn Cyfalaf – defnyddir cyllideb sydd heb we wario i gefnogi prosiectau cyfalaf yn unol â gofynion grant.

Balansau Ysgolion – Cedwir y balansau hyn ar gyfer defnydd pob ysgol yn unol â'u hamcanion addysgol. Ar 31 Mawrth 2025, roedd pedwar o'r tri deg wyth ysgol gynradd gyda balansau mewn diffyg (dim ar 31 Mawrth 2024). Nid oedd yr un o'r pum ysgol uwchradd mewn sefyllfa ddiffygiol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (dim ar 31 Mawrth 2024), nid yw'r ysgol arbennig mewn sefyllfa ddiffygiol ar 31 Mawrth 2025. Gwerth cyfunol yr ysgolion mewn diffyg yw £194k (£267k ar 31 Mawrth 2024). Gellir cael copïau o'r Datganiadau Adran 52, y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 8 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthu asedau'r Cyngor. Defnyddir rhain i gyllido gwariant cyfalaf yn y flwyddyn neu i ddwyn ymlaen am flynyddoedd yn y dyfodol. Bydd balans o £2.616m yn cael ei ddwyn ymlaen i 2024/25 i helpu cyllido rhaglen gyfalaf flwyddyn nesaf.

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Balans 1 Ebrill	2,899	1,908
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	890	1,089
	3,789	2,997
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	-
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(1,173)	(98)
Eraill	-	-
Balans ar 31 Mawrth	2,616	2,899

NODYN 9 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2025 £'000	31/03/2024 £'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	238,087	200,735
Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(289)	(308)
b) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	208,101	205,044
c) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(9,259)	(10,522)
ch) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(3,529)	(3,214)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	433,111	391,735

NODYN 9a – CYFRIF ADDASU CYFALAF

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau anghyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu, neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu, a gwellu. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 6 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasu Cyfalaf	2024/25		2023/24	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		200,735		179,955
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant, amhariad ac amorteiddiad asedau anghyfredol	(18,338)		(17,812)	
Asedau sydd wedi eu dad-gydnabod	-		(130)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	91		(1,545)	
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(3)		(625)	
Symiau o asedau anghyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/(colled) ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,078)		(1,552)	
		(19,328)		(21,664)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		4,233		4,694
Swm net a ddilëwyd o gost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(15,095)		(16,970)
Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	1,173		98	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	1,159		3,731	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	36,657		24,987	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a CRT	2,037		1,580	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a CRT	9,126		12,645	
		50,152		43,041
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad a godwyd yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		2,295		(5,291)
Balans ar 31 Mawrth		238,087		200,735

NODYN 9b – CRONFA AILBRISANT WRTH GEFN

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu: -

- hailbrizio i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Balans ar 1 Ebrill	205,044	173,399
Ailbrizio asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	7,290	36,339
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(4,060)	(4,290)
Balansau ailbrizio ar asedau wedi eu sgrapio neu eu gwaredu	(173)	(404)
Balans ar 31 Mawrth	208,101	205,044

NODYN 9c – CRONFA WRTH GEFN PENSIYNAU

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(10,522)	-
Ail-fesur rhwymedigaeth net diffinedig	138,345	59,453
Gwyrddroad eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(10,770)	(10,810)
Cyfraniad pensiwn cyflogwyr a thaliad uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	12,774	11,980
Dileu ased pensiwn net ar 31 Mawrth	(139,086)	(71,145)
Balans ar 31 Mawrth	(9,259)	(10,522)

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddiannau yn cael eu ennill gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn dangos gwahaniaeth sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

NODYN 9ch – CYFRIF ADDASU ABSENOLDEBAU DIGOLLEDOL CRONNOL

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn, e.e., hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	2024/25		2023/24	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		(3,214)		(3,190)
Setliad neu ddiddymu'r croniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	3,214		3,190	
Symiau a gronwyd ar ddiwedd y flwyddyn ariannol flaenorol	(3,529)		(3,214)	
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol		(315)		(24)
Balans ar 31 Mawrth		(3,529)		(3,214)

NODYN 10 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2024/25	2023/24
	£'000	£'000
Praesept a delir i'r Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	11,598	10,932
Praesept a delir i'r Cyngorau Cymuned	1,995	1,849
(Enillion)/Colledion ar warediad asedau anghyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	84	462
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	4,871	4,403
Cyd-Bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru	77	76
Bwrdd Gofalwyr Towyn Trewan	2	12
Cyfoeth Naturiol Cymru	4	4
Cyfanswm	18,631	17,738

NODYN 11 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

	2024/25	2023/24
	£'000	£'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,335	5,515
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	453	(27)
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(2,002)	(2,483)
Incwm a Gwariant mewn perthynas ag eiddo buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	(2,307)	5,265
Dadgydnabod ac amhariad ar asedau ariannol	545	743
Cyfanswm	2,024	9,013

NODYN 12 – TRETHIANT AC INCWM GRANTIAU AMHENODOL

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Incwm y Dreth Gyngor	67,607	59,569
Ailddyrannu Trethi Annomestig	25,341	22,823
Grant Cynnal Refeniw	103,280	100,842
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	36,657	24,987
Cyfanswm	232,885	208,221

NODYN 13a – ASEDau ANGHYFREDOL – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Tudalen 70

2024/25	Eiddo, Offer a Chyfarpar						
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael eu hadeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisant							
Ar 1 Ebrill 2023	203,805	228,614	21,056	259	27,792	1,452	482,978
Addasiad balans agoriadol	-	(64)	-	-	-	-	(64)
Ychwanegiadau (Nodyn 17)	11,817	5,034	1,615	452	31,275	-	50,193
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisant i Gronfa Ailbrisant Wrth Gefn	(1,915)	13,487	-	-	-	49	11,621
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(466)	-	-	-	-	(466)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(720)	(40)	-	-	(88)	(848)
Ailddosbarthu	6,988	10,606	-	-	(17,748)	154	-
Ailddosbarthu (i) / o Seilwaith	-	-	-	-	-	-	-
Ailddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(270)	-	-	-	-	(270)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	58	-	-	54	-	112
Ailddosbarthu (i) / o Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2024	220,695	256,279	22,631	711	41,373	1,567	543,256
Dibrisiant ac Amhariad							
Ar 1 Ebrill 2023	-	3,356	10,248	-	-	4	13,608
Addasiad balans agoriadol	-	(64)	-	-	-	-	(64)
Tâl Dibrisiant	3,261	8,070	2,152	-	-	16	13,499
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	(321)	-	452	-	-	131
Tâl nam i Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	11,547	4,318	-	-	-	-	15,865
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisant wrth Gefn	-	(7,398)	-	-	-	(10)	(7,408)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(269)	-	-	-	-	(269)
Amhariad - Cronfa Ailbrisant Wrth Gefn	-	(4,126)	-	-	-	-	(4,126)
Nam ysgrifenedig i (Surplus) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	-	(288)	-	-	-	-	(288)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	-	-	-	-	-	-
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	-	-	-	-	(6)	(6)
Balans ar 31 Mawrth 2024	14,808	3,278	12,400	452	-	4	30,942
Gwerth Llyfr Net							
Balans ar 31 Mawrth 2024	205,887	253,001	10,231	259	41,373	1,563	512,314
Balans ar 31 Mawrth 2023	203,805	225,258	10,808	259	27,792	1,448	469,370

2023/24	Eiddo, Offer a Chyfarpar						
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael eu hadeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant							
Ar 1 Ebrill 2023	173,412	214,080	19,853	259	29,034	1,452	438,090
Addasiad balans agoriadol	-	-	-	-	-	-	-
Ychwanegiadau (Nodyn 17)	9,497	5,321	1,220	-	23,884	-	39,922
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	18,678	(1,566)	-	-	-	-	17,112
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,688)	-	-	-	-	(1,688)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(1,035)	(17)	-	-	-	(1,052)
Ailddosbarthu	2,218	13,862	-	-	(16,080)	-	-
Ailddosbarthu (i) / o Seilwaith	-	-	-	-	(2,571)	-	(2,571)
Ailddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(247)	-	-	-	-	(247)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(113)	-	-	(6,267)	-	(6,380)
Ailddosbarthu (i) / o Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	(208)	-	(208)
Balans ar 31 Mawrth 2024	203,805	228,614	21,056	259	27,792	1,452	482,978
Dibrisiant ac Amhariad							
Ar 1 Ebrill 2023	8,577	3,145	8,107	-	-	4	19,833
Tâl Dibrisiant	2,680	8,347	2,158	-	-	12	13,197
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	414	-	-	-	-	414
Tâl nam i Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	9,497	4,606	-	-	-	-	14,103
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	(5,338)	(8,076)	-	-	-	(6)	(13,420)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(437)	-	-	-	(6)	(443)
Amhariad - Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(15,416)	(4,494)	-	-	-	-	(19,910)
Nam ysgrifenedig i (Surplus) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	-	(28)	-	-	-	-	(28)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(53)	-	-	-	-	(53)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(68)	(17)	-	-	-	(85)
Balans ar 31 Mawrth 2024	-	3,356	10,248	-	-	4	13,608
Gwerth Llyfr Net							
Balans ar 31 Mawrth 2024	203,805	225,258	10,808	259	27,792	1,448	469,370
Balans ar 31 Mawrth 2023	164,835	210,935	11,746	259	29,034	1,448	418,257

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £584.251m wedi'i gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) ar ei Fantolen ar y dyddiad priso, sef 31 Mawrth 2024. Mae hyn yn cynnwys £71.937m o asedau isadeiledd, megis ffyrdd a goleuadau stryd. Nid yw'r gwerth hwn ar gyfer isadeledd wedi'i gynnwys yn Nodyn 13a uchod ar gyfer PPE ond, yn hytrach, adroddir isod yn Nodyn 13b. Mae'r Cyngor yn mabwysiadu rhaglen dreigl bum mlynedd ar gyfer priso'i dir a'i eiddo. Caiff y rhaglen ei chreu mewn modd sy'n sicrhau bod dosbarthiadau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, gyda'r prisiad yn weithredol ar 31 Mawrth bob blwyddyn. Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod y prisiadau'n gywir yn faterol, bydd holl asedau eiddo'r Cyngor sy'n werth £500k neu'n uwch yn cael eu priso'n flynyddol a bydd Anheddau'r Cyngor yn cael eu priso bob tair blynedd. Cynhelir y prisiadau gan dîm priso mewnol y Cyngor, sy'n aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfeyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi'u cwblhau yn unol ag SAARh 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi'u hailbrisio gan fod y Cyngor wedi barnu bod gwerth cario'r asedau hyn o gwampasgwerth teg, o ystyried eu bywydau economaidd defnyddiol cymharol fyr a gwerth cymharol yr asedau hyn. Mae gwybodaeth ychwanegol am bolisi'r Cyngor ar fesur a phrisio asedau anghyfredol wedi'i chynnwys yn adrannau 7 i 10 o Bolisiâu Cyfrifyddu Nodyn 44.

NODYN 13b – ASEDAU ISADEILEDD

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro a gynigir gan y Diweddariad i'r Côd am asedau isadeiledd, nid yw'r nodyn isod angen datgan cost gros a dibrisiad cronedig ar gyfer asedau isadeiledd gan fod ymarferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fydd hyn yn portreadu sefyllfa'r ased yn gywir i ddefnyddwyr y datganiadau o'r cyfrifon.

Mae'r Cyngor wedi dewis peidio datgan y wybodaeth yma gan nad oedd yr ymarferion adrodd blaenorol a diffygion gwybodaeth canlyniadol wedi mesur yn gywir y cost gros a'r dibrisiant cronedig ac ni fydd yn rhoi sail i ddefnyddwyr y datganiadau o'r cyfrifon i wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill yn ymwneud ag isadeiledd.

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Gwerth Llyfr Net ar 1 Ebrill	71,415	68,807
Ychwanegiadau	4,771	4,137
Aiddosbarthu	-	2,571
Amhariad	(4,249)	(4,100)
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth	71,937	71,415

Cyfanswm Assedau PPE

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Asedau Isadeiledd	71,937	71,415
Assedau Eiddo, Offer a Chyfarpar eraill (PPE)	512,314	469,370
Cyfanswm Asedau PPE	584,251	540,785

NODYN 14 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2025, ymrwymodd y Cyngor i waith cyfalaf ar gyfer adeiladu Eiddo, Peiriannau ac Offer, gan arwain at ymrwymïadau cyfalaf sylweddol o £18.797m yn 2025/26 a blynyddoedd i ddod, fel y dangosir yn y tabl isod: -

	Ymrwymiad yn 2025/26 a Blynyddoedd y Dyfodol ar 31 Mawrth 2025 £'000
Contractau Cynnal a Chadw Cynlluniedig - CRT	7,433
Datblygu Eiddo Newydd - CRT	3,518
Adnewyddu Eiddo Presennol - CRT	1,417
Gosod Pwmp Gwres	5,545
Prosiectiau Ynni	884
Cyfanswm	18,797

NODYN 15 – ASEDAU TREFTADAETH

2024/25

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant ar 1 Ebrill 2024	2,299	114	2,413
Cynnydd ailbrizio/(gostyngiad) i Surplus/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau		-	-
Trosglwyddo (i) / o Eiddo Buddsoddi		(114)	(114)
Ar 31 Mawrth 2025	2,299	-	2,299
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig ar 1 Ebrill 2024	-	-	-
Cost Dibrisiant	-	8	8
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	-	-
Trosglwyddo (i) / o Eiddo Buddsoddi	-	(8)	(8)
Ar 31 Mawrth 2025	-	-	-
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2025	2,299	-	2,299
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413

2023/24

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant ar 1 Ebrill 2023	2,299	144	2,443
Agor addasiad cydbwysedd	-	(238)	(238)
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrizio i'r Cronfa Ailbrizio wrth Gefn	-	208	208
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig ar 1 Ebrill 2023	-	12	12
Cost Dibrisiant	-	6	6
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(18)	(18)
Ar 31 Mawrth 2024	-	-	-
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	132	2,431

Ailbrisio Asedau Treftadaeth (Tir ac Adeiladau)

Mae nifer fach o asedau Tir ac Adeiladau wedi'u nodi fel rhai sy'n bodloni'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ailbrisiwyd yr Asedau Treftadaeth (Tir ac Adeiladau) yn 2023/24, yn unol â gweithdrefnau ailbrisiu'r Cyngor. Yr asedau treftadaeth mwyaf nodedig yw: -

Felin Y Graig - Trosglwyddwyd yr ased hwn yn ystod y flwyddyn 2020/21 o Eiddo Buddsoddi i Asedau Treftadaeth i adlewyrchu ei ddosbarthiad yn fwy cywir.

Ailbrisio Asedau Treftadaeth (Casgliadau Celf) - Ailbrisiwyd Casgliadau Celf y Cyngor ar gyfer 2022/23. Gwnaed y prisiad gan Bonhams o Lundain, cwmni o Arwerthwyr a Phriswyr Celf rhyngwladol.

Ailbrisio Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig) - Mae'r Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig) wedi'u hailbrisio yn 2021/22 yn unol â gweithdrefnau ailbrisiu'r Cyngor ac yn unol â'r rhaglen dreigl bum mlynedd a fabwysiadwyd ar gyfer Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) ac Asedau Treftadaeth.

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

a) Eiddo Buddsoddi

	2024/25 £'000 £'000	2023/24 £'000 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	7,484	6,579
Gwarediadau	(24)	-
Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg	2,294	(5,291)
Dadgydnabod	-	(130)
Trosglwyddiadau:		
- (i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	(112)	6,326
- (i)/o Asedau Treftadaeth	104	-
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	9,746	7,484

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth sy'n gynhenid yn ei eiddo buddsoddi sy'n eiddo buddsoddi sy'n perthyn i'r mwyafrif sylweddol o'r eiddo buddsoddi, nac ar hawl y Cyngor i ad-dalu incwm a'r enillion gwaredu ar yr asedau hyn.

Dechreuodd y Cyngor fenter ar y cyd â Llywodraeth Cymru ar gyfer adeiladu unedau diwydiannol yn Ystâd Ddiwydiannol Penrhos, Caergybi a gwblhawyd yn 2022/23. Cwblhawyd cam 2 y prosiect yn ystod 2023/24. Cyfran y Cyngor yn yr eiddo yw 16% a chyfran Llywodraeth Cymru yw 84% oherwydd cyfraniad Llywodraeth Cymru at gostau adeiladu. The Council receives 16% of the income and holds 16% of the value of the property. There is also a restriction on the duration of the joint venture.

b) Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad Hierarchaeth Gwerth Teg 2024/25

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gellir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2025 £'000
Eiddo manwerthu	-	1,359	-	1,359
Unedau swyddfa	-	1,026	-	1,026
Unedau masnachol	-	7,361	-	7,361
Cyfanswm	-	9,746	-	9,746

Hierarchaeth Gwerth Teg 2023/24

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gellir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2024 £'000
Eiddo manwerthu	-	852	-	852
Unedau swyddfa	-	617	-	617
Unedau masnachol	-	6,015	-	6,015
Cyfanswm	-	7,484	-	7,484

NODYN 17 – GWARIANT A CHYLLIDO CYFALAF

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i refeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido. Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycu yn ystod y flwyddyn i gyllido buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei gyllido'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf a cyllido uniongyrchol o refeniw.

Gwariant a Chyllido Cyfalaf	2024/25 £,000	2023/24 £'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	145,754	144,112
Cyfalaf a fuddsoddwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	54,965	44,058
Gwariant reffeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud (REFCUS)	9,761	4,972
Hawliau Defnydd Asedau	1,715	-
Cyfanswm	66,441	49,030
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf	(1,173)	(98)
Cronfa Wrth Gefn	(2,155)	(3,731)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(36,657)	(24,987)
Darpariaethau reffeniw	(9,126)	(12,645)
Grantiau REFUS	(8,762)	(4,347)
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu	(1,709)	(1,580)
Darpariaeth Incwm Isaf a Stocio - Hawl i Ddefnyddio Asedau	(328)	-
Cyfanswm	(59,910)	(47,388)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	6,531	1,642
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	152,285	145,754
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd yn y galw sylfaenol i fenthycia heb gymorth gan y Llywodraeth	1,715	-
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycia a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	4,243	3,049
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fynthycia na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	2,491	38
Benthycia	119	135
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(1,709)	(1,580)
Darpariaeth Incwm Isaf a Stocio - Hawl i Ddefnyddio Asedau	(328)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	6,531	1,642

NODYN 18 – DYLEDWYR

	Dyledwyr Tymor Hir		Dyledwyr Tymor Byr	
	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Symiau Masnach Derbyniadwy	-	-	2,184	1,804
Rhagdaliadau	-	-	2,132	1,529
Symiau Derbyniadwy Eraill	1,625	1,032	64,669	47,317
Cyfanswm	1,625	1,032	68,985	50,651

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £8.957m yn 2024/25 (£8.784m yn 2023/24).

Gellir dadansoddi'r dyddiad dyledus diwethaf ond heb amharu ar y swm ar gyfer y Dreth Gyngor yn ôl oedran fel a ganlyn: -

	31 Mawrth 2025 '£'000	31 Mawrth 2024 '£'000
Llai nac un blwyddyn	3,235	2,685
Mwy nac un blwyddyn	5,297	4,038
Cyfanswm	8,532	6,723

NODYN 19 – ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, fel y dangosir yn y Datganiad Llif Arian, i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Arian mewn llaw gan yr Awdurdod	37	78
Cyfrifon banc cyfredol	569	426
Adneuon galw	5,965	16,603
Adneuon tymor byr sefydlog	7,000	15,000
Cyfanswm	13,571	32,107

NODYN 20 – CREDYDWYR

	Credydwy'r Tymor-Hir		Credydwy'r Tymor-Byr	
	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Credydwy'r Masnach	-	-	(2,783)	(4,480)
Symiau Taladwy Eraill	(255)	(166)	(39,566)	(35,681)
Cyfanswm	(255)	(166)	(42,349)	(40,161)

NODYN 21 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2022 £'000	Cynnydd / (Lleihad) mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2024 £'	Cynnydd / (Lleihad) mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2025 £'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	380	76	-	456	327	(202)	581
Safle Gwastraff Penhesgyn	4,335	-	(88)	4,247	-	(129)	4,118
Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiant Gwynedd ac Ynys Môn	322	-	(322)	-	-	-	-
Darpariaeth Strategaeth ADY	-	-	-	-	81	-	81
Cyfanswm	5,037	76	(410)	4,703	408	(331)	4,780
Darpariaethau Tymor-byr	702	76	(322)	456	408	(202)	662
Darpariaethau Tymor-hir	4,335	-	(88)	4,247	-	(129)	4,118
Cyfanswm	5,037	76	(410)	4,703	408	(331)	4,780

Pwrrpas y Prif Ddarpariaethau - Safle Gwastraff Penhesgyn

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer ôl-ofalu am yr ardaloedd hynny o'r safle a oedd yn cael eu defnyddio'n flaenorol ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen benodol wedi cael ei phennu ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i ddibenion rheoli, mae cyfnod o 30 blynedd wedi cael ei bennu ar sail barhaus hyd oni cheir tystiolaeth y byddai cyfnod byrrach yn ddigonol. Mae hwn yn ariannu gwaith dadlygru blyneddol ym Mhenhesgyn ac yn darparu ar gyfer y risg y bydd y geuffos ar y safle'n methu.

NODYN 22 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Addasiad i warged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant, Amhariad ac amorteiddio	18,338	17,812
Ailbrisiadau at i lawr/(i fyny) a dadgydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	(91)	1,675
(Cynnydd)/gostyngiad mewn stoc	(21)	(8)
(Cynnydd)/gostyngiad mewn dyledwyr	(18,927)	(11,594)
Cynnydd/(gostyngiad) mewn amhariad ar gyfer dyledion drwg	-	-
Cynnydd/(gostyngiad) mewn credydwyr	2,277	5,600
Cynnydd/(gostyngiad) mewn grantiau a dderbyniwyd ymlaen llaw	340	3,977
Trafodion yn y CIES yn ymwneud â buddiannau ymddeol	(2,004)	(1,170)
Swm cario asedau anghyfredol a rhai a delir i'w gwerthu, a werthwyd neu eu dadgydnabod	1,078	1,552
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Darpariaethau	76	(334)
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddi - Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	(2,295)	5,291
Cyfanswm	(1,229)	22,801
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido		
Elw o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	(890)	(1,089)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	(36,557)	(24,987)
Effaith Lesu ar Darpariaeth Refeniw Isaf	(327)	-
Cyfanswm	(37,774)	(26,076)

NODYN 23 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Symudiad Buddsoddiad tymor byr a hir	-	22,500
Prynu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(54,965)	(44,058)
Enillion o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	890	1,089
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	36,557	24,987
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	(17,518)	4,518

NODYN 24 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Symudiad mewn Benthycia		
Benthycia Tymor Byr	(1,024)	(770)
Benthycia Tymor Hir	441	(382)
Llif arian net o weithgareddau cyllido	(583)	(1,152)

NODYN 25a – DADANSODDIAD O NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn rhoi gwybodaeth ariannol mewn perthynas â gwariant ac incwm bob gwasanaeth. Mae'r nodyn yma ar natur y gwariant hwn yn rhoi gwybodaeth ariannol ar y math o wariant, yn hytrach na fesul gwasanaeth.

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Gwariant		
Buddiannau Gweithwyr	120,289	114,632
Gwasanaethau Eraill	152,610	140,441
Dibrisiant, amorteiddio, amhariad a symud mewn gwerth y farchnad eiddo buddsoddiad	16,067	23,233
Taliadau Llog	23,177	22,815
Dadgydnabod ac Amhariad Asedau Ariannol	545	743
Praeseptau ac Ardollau	18,546	17,276
Enillion ar waredu asedau	84	462
Cyfanswm Gwariant	331,318	319,602
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac incwm gwasanaeth eraill	(41,669)	(37,321)
Incwm Llog a Buddsoddi	(19,428)	(19,966)
Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Annomestig	(92,948)	(82,392)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(215,841)	(192,199)
Cyfanswm Incwm	(369,886)	(331,878)
Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(38,568)	(12,276)

NODYN 25b – INCWM CYLCHRANNOL

Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm incwm y Cyngor gan ffioedd, taliadau a rhenti ar gyfer darparu gwasanaethau. Mae hyn yn eithrio incwm grant ac incwm gan y Dreth Gyngor.

Gwasanaethau	2024/25 Incwm o Wasanaethau £'000	2023/24 Incwm o Wasanaethau £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	(655)	(730)
Gwasanaethau Oedolion	(8,106)	(6,508)
Tai	(713)	(537)
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	(5,249)	(4,626)
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	(3,279)	(3,067)
Trawsnewid	(37)	(61)
Adnoddau	(209)	(218)
Busnes y Cyngor	(468)	(167)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(265)	(212)
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(22,688)	(21,195)
Cyfanswm Incwm	(41,669)	(37,321)

Mae'r rhan fwyaf o'r trafodion y mae'r Cyngor yn eu sefydlu gyda derbynwyr gwasanaethau yn syml. Mae prisiau'r holl drafodion yn seiliedig ar lyfryn Ffioedd a Thaliadau'r Cyngor a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ac sydd wedi eu hamlinellu ar wefan y Cyngor drwy'r linc/cyfeiriad gwefan canlynol: -

Ffioedd a thaliadau y cyngor (llyw.cymru)

Fel arfer, caiff derbynwyr gwasanaethau 14 diwrnod i dalu'r ffioedd a'r taliadau sy'n ddyledus i'r Cyngor. Nid yw hyn yn cynnwys ffioedd a thaliadau sy'n daladwy wrth bwynt darparu'r nwyddau/gwasanaethau.

Gall contractau ymwneud â'r flwyddyn ariannol rhwng 1 Ebrill 2024 a 31 Mawrth 2025. Bydd unrhyw incwm nad yw wedi ei dderbyn erbyn diwedd mis Mawrth yn cael ei gronni er mwyn ei gyfatebu gyda'r gwasanaethau a ddarparwyd. Caiff rhywfaint o incwm ei dderbyn ar yr adeg y caiff y gwasanaeth/nwyddau eu darparu, er enghraifft, rhoddion a werthir yn siop yr Oriel, tâl mynediad i sesiwn nofio yn y Canolfannau Hamdden. Mae un o'r mathau mwyaf cymhleth o incwm yn ymwneud â ffioedd a thaliadau ar gyfer lleoliadau Gofal Cymdeithasol Oedolion cymhleth. Gall y taliadau yma gael eu gohirio hyd nes daw incwm ar gael o werthu eiddo. Nid yw Gwasanaethau Oedolion yn cydnabod yr incwm hwn bob blwyddyn ariannol, er gwaethaf y ffaith ei fod yn cael ei ohirio er mwyn ei gyfatebu â'r cyfnod y darparwyd y gofal.

NODYN 26 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £1.061m (£1.013m yn 2022/23) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn, fel a ganlyn: -

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	865	830
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	10	13
Costau pensiwn	101	85
Costau Yswiriant Cenedlaethol	77	72
Costau teithio	3	2
Cynhaliaeth	2	2
Amrywiol	3	9
Cyfanswm	1,061	1,013

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £27,510.71 ar dreuliau i aelodau llewy (£37,847 yn 2023/24).

NODYN 27 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr (yn cynnwys uwch swyddogion) yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol blynyddol yn 2024/25, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60k ond dim yn fwy na £150k yn: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Heb fod yn Ysgolion Nifer o weithwyr	Heb fod yn Ysgolion Nifer o weithwyr	Ysgolion Nifer o weithwyr	Ysgolion Nifer o weithwyr
£60,000 i £64,999	17	18	34	23
£65,000 i £69,999	2	3	23	29
£70,000 i £74,999	2	-	22	7
£75,000 i £79,999	-	-	6	6
£80,000 i £84,999	1	-	7	5
£85,000 i £89,999	6	6	5	3
£90,000 i £94,999	-	1	5	-
£95,000 i £99,999	3	3	1	3
£100,000 i £104,999	-	-	2	1
£105,000 i £109,999	1	1	1	1
£110,000 i £114,999	-	-	-	-
£115,000 i £119,999	-	-	1	-
£120,000 i £124,999	-	-	-	-
£125,000 i £129,999	-	1	-	-
£130,000 i £134,999	-	-	-	-
£135,000 i £139,999	1	-	-	-
Cyfanswm	33	33	107	78

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60k y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150k y flwyddyn yn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2024/25	Nodyn	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau £	Lwfansau Costau £	Cyfraniad Pensiwn £	Cyfanswm £
Prif Weithredwr	1	133,698	-	26,496	160,194
Dirprwy Brif Weithredwr		111,127	-	21,960	133,087
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		90,636	-	17,841	108,477
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151		99,841	-	19,691	119,532
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol		99,841	-	19,691	119,532
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	2	91,677	-	18,050	109,727
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	2	9,512	-	1,535	11,047
Pennaeth Proffesiwn: AD a Thrawsnewid		89,099	-	17,532	106,631
Pennaeth Gwasanaeth: Tai		89,099	-	17,532	106,631
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		89,099	-	17,532	106,631
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion		89,099	-	17,532	106,631
Pennaeth Gwasanaeth: Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo		89,099	-	17,532	106,631
Cyfanswm		1,081,827	-	212,924	1,294,751

¹ Elfen Swyddog Canlyniadau o'r cyflog yw £2,496 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

² Gwnaeth y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc adael cyflogaeth y Cyngor ar 28/02/25 a dechreuodd y Cyfarwyddwr newydd ar 03/03/25

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 4.39:1 ar gyfer 2024/25 (4.71:1 yn 2023/24). Y canolrif cyflog ar gyfer holl weithwyr yn 2024/25 yw £30,060 (£27,334 yn 2023/2024). Dyma'r cyflog ar y pwynt canol holl gyflogau gweithwyr, o'r isaf i'r uchaf.

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2023/24 yn y tabl isod: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2023/24	Nodyn	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau £	Lwfansau Costau £	Cyfraniad Pensiwn £	Cyfanswm £
Prif Weithredwr	1	128,608	-	25,850	154,458
Dirprwy Brif Weithredwr		106,587	-	21,424	128,011
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		86,596	-	17,406	104,002
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151		95,577	-	19,211	114,788
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol		95,577	-	19,211	114,788
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc		95,577	-	19,211	114,788
Pennaeth Proffesiwn: AD a Thrawsnewid		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Tai		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo		85,097	-	17,105	102,202
Cyfanswm		1,034,007	-	207,838	1,241,845

¹ Elfen Swyddog Canlyniadau o'r cyflog yw £340 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

NODYN 28 – TALIADAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol a diswyddiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod: -

Band cost ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael	
	2024/25	2023/24	2024/25	2023/24	2024/25	2023/24	2024/25 £'000	2023/24 £'000
£0 - £20,000	10	9	4	5	14	14	65	122
£20,001 - £40,000	2	1	5	4	7	5	216	137
£40,001 - £60,000	-	-	-	2	-	2	-	89
£60,001 - £80,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£80,001 - £100,000	-	1	-	-	-	1	-	84
£100,001 - £250,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	12	11	9	11	21	22	281	432

Yn unol â'r gofynion, mae costau ymadael a oedd y Cyngor wedi ymrwymo i'w talu fel ar 31 Mawrth, ond a dalwyd ar ôl y dyddiad hwn, wedi eu cynnwys yn yr uchod. Mae'r cyfansymiau a ddatgelwyd yn cynnwys taliadau a wnaed i'r unigolyn ac unrhyw daliadau a wnaed gan y Cyngor i'r gronfa pensiwn pan fydd gweithiwr yn ymddeol yn gynnar heb ostyngiad actiwaraid yn eu pensiwn yn unol â Pholisi lawndal drwy Ddisgresiwn y Cyngor Sir.

NODYN 29 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth: -

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	236	244
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	97	109
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	80	75
Cyfanswm	413	428

NODYN 30 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2024/25 a 2023/24: -

	Nodyn	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Credydwyd i Drethiant ac Incwm grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau Llywodraeth sydd heb eu neilltuo)	12	102,245	100,842
Arall (Grantiau Llywodraeth sydd heb eu neilltuo)		1,035	-
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		19,456	17,981
AEF Trethi Annomestig (TA)	12	25,341	22,823
Grant – CRT (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf)		17,101	7,006
Cyfanswm		165,178	148,652
Credydwyd i'r Gwasanaethau			
Grantiau:			
Grant Ôl 16 (Addysg)		3,326	3,200
Grant Gwella Addysg (Addysg)		-	2,568
Grant Datblygu Disgyblion (Addysg)		-	1,795
Grant Addysg Awdurdod Lleol (yn cynnwys Grantiau Gwelliant Addysg a Datblygu Disgyblion)		11,365	-
Grant Plant a Chymunedau* (Gwasanaethau Plant)		3,425	3,132
Grant Tocynnau Rhatach		521	446
Cymhorthdal Budd-daliadau Tai		12,575	13,029
Grant Cymorth Tai**		3,899	3,809
Grant yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy		464	464
Cronfa Codi'r Gwastad		5,132	2,903
Cronfa Gofal Integredig		2,184	1,947
Cyfanswm		42,891	33,293
Grantiau sy'n ymwneud â Covid			
Cronfa Caledi Brys Sengl Llywodraeth Leol Covid:			
Grant Rhyddhad Trethi Annomestig		18	2,238
Cyfanswm		18	2,238
Grantiau Eraill Covid:			
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		-	1,005
Cyfanswm		-	1,005
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		3,251	5,440
Gwasanaethau Oedolion		2,002	1,447
Gwasanaethau Plant		1,971	1,467
Tai		3,400	3,259
Prifffyrdd, Eiddo a Gwastraff		2,352	3,839
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		6,922	3,684
Trawsnewid Corfforaethol		520	240
Adnoddau		2,010	618
Busnes y Cyngor		77	14
Costau Corfforaethol a Democrataidd		1	-
Rheolaeth Corfforaethol		10	-
Cyllid Corfforaethol		63	-
Cyfrif Refeniw Tai		167	116
Cyfanswm		22,746	20,124
Cyfraniadau:			
		10,350	9,711
Cyfanswm grantiau a chyfraniadau a gredydwyd i'r gwasanaethau		76,005	66,371
Cyfanswm		241,183	215,023

Grantiau Refeniw a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc	185	228
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio	693	988
Tai	3	43
Gwasanaethau Cymdeithasol	23	365
Trawsnewid Corfforaethol	30	16
Rhyddhad Ardrethi	8	8
Cyfanswm	942	1,648

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Derbyniwyd y grantiau cyfalaf canlynol o flaen llaw ac nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: -

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf Llywodraeth Cymru a Dderbyniwyd ymlaen llaw:		
Tymor Hir		
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	1,349	3,625
Tymor Byr		
Tir wedi'i Halogi	17	17
Unedau Porth	-	22
Ysgolion yr 21ain Ganrif	121	50
Grant Hwb Anabl Cymunedol	-	10
Grant Adfer Gwyrdd	71	71
Cyrchfan Denu Twristiaeth	-	374
Isadeiledd Cerbydau Trydan	166	179
Grant Gwres Carbon Isel	494	513
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	3,846	2,990
Anghenion Dysgu Ychwanegol	153	261
Arall	98	32
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf a Dderbyniwyd ymlaen llaw gan Sefydliadau eraill:		
Cyfrif Refeniw Tai	84	34
Cronfa Ffyniant Gyffredin	-	250
Cronfa Lefelu i Fyny	6,794	3,964
Chwaraeon Cymru	177	2
Arall	141	70
Cyfanswm	13,511	12,464

NODYN 31 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae gofyn i'r Cyngor ddatgelu gwybodaeth mewn perthynas â thrafodion a balansau dyledus yr Awdurdod gyda'i bartïon cysylltiedig. Mae materoldeb y trafodion unigol sy'n codi trwy bartïon cysylltiedig a'r datgeliadau canlynol yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'i bartïon cysylltiedig. Caiff manylion am gyd-bwyllgorau a gweithrediadau ar y cyd eu gweld o fewn Nodyn 37 Cyd-Bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun.

Aelodau - Mae'r Aelodau'n gyfrifol am reolaeth uniongyrchol o bolisiâu'r Cyngor. Mae'r cyfanswm o lwfansau Aelodau a dalwyd yn ystod y flwyddyn i'w weld yn Nodyn 26. Penodir Aelodau gan y Cyngor i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol, sy'n annibynnol i'r Cyngor ond sy'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel bod y Cyngor yn gallu cynnal perthnasau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, sef Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn eistedd ar y gwahanol bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt.

Uwch Swyddogion - Gellir gweld cyfansymiau cydnabyddiaeth ariannol Uwch Swyddogion o fewn Nodyn 27. Mae'n ofynnol i Uwch Swyddogion gwblhau datganiad o fuddiant personol, gan nodi unrhyw fuddiannau sydd ganddynt gydag unrhyw sefydliad a allai dderbyn taliadau gan y Cyngor.

Mae dadansoddiad o'r trafodion gyda phartïon cysylltiedig fel a ganlyn:

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Taliadau a wnaed	10,184	11,553
Taliadau a Dderbyniwyd	5,139	9,498
Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	6,279	3,255
Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor	15,808	7,829

Dyma grynodeb o'r sefydliadau unigol sydd gan drafodion gyda'r Cyngor o dros £10k:-

Corff	Cysylltiad	Taliadau a Wnaed £'000	Taliadau a Dderbyniwyd £'000	Swm sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
2024/25					
Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru	Aelod wedi datgan diddordeb	404	-	185	-
Cyngor Cymdeithas Llanbadrig	Aelod wedi datgan diddordeb	30	-	-	1
Clwb Pêl Droed Aberffraw	Aelod wedi datgan diddordeb	18	1	-	1
Clwb Pêl Droed Ieuenctid Llangefni	Aelod wedi datgan diddordeb	20	-	2	-
Action for Children	Aelod wedi datgan diddordeb	271	-	12	-
Cyngor Cymuned y Fali	Aelod wedi datgan diddordeb	11	-	-	-
Age Cymru Gwynedd a Môn	Aelod wedi datgan diddordeb	88	-	5	-
Cymell Ltd	Aelod wedi datgan diddordeb	249	13	20	2
Urdd Gobaith Cymru	Aelod wedi datgan diddordeb	-	16	-	6
Bwyd Da Môn CBC	Aelod wedi datgan diddordeb	23	-	-	-
Cyngor Tref Caergybi	Aelod wedi datgan diddordeb	30	-	-	-
Mencap	Aelod wedi datgan diddordeb	89	1	4	1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	Aelod wedi datgan diddordeb	555	3	193	78
Cymdeithas Cyngor ac Eiriolaeth Gogledd Cymru	Aelod wedi datgan diddordeb	-	-	18	-
Cyngor Gwynedd Council	Aelod wedi datgan diddordeb	5,765	394	4,429	8,427
Eglwys yng Nghymru	Aelod wedi datgan diddordeb	-	45	-	27
Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	95	-	-	-
Prifysgol Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	35	23	-	19
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	1,334	3,813	755	7,015
Cwmni'r Frân Wen	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	13	-	12	-
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	292	181	123	12
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	89	-	414	5
Menter Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	529	125	104	112
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	23	10	-	-
Heddlu Gogledd Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	19	46	-	82
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	145	448	-	3
2023/24					
Age Cymru Gwynedd a Môn	Aelod wedi datgan diddordeb	108	-	-	-
Cymell Ltd	Aelod wedi datgan diddordeb	187	10	25	3
Action for Children	Aelod wedi datgan diddordeb	275	-	12	-
Cyngor Tref Caergybi	Aelod wedi datgan diddordeb	118	-	41	-
Cyngor Gwynedd	Aelod wedi datgan diddordeb	6,447	1,012	2,811	177
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Aelod wedi datgan diddordeb	1,076	5,041	291	5,301
Cyngor Conwy	Aelod wedi datgan diddordeb	591	80	64	-
Network Rail	Aelod wedi datgan diddordeb	21	-	-	1
Dawns i Bawb	Uwch Swyddog wedi datgan diddordeb	4	-	-	-
Bryngwran Cymunedol Cyf	Aelod ac Uwch Swyddog wedi datgan diddordeb	11	-	-	-
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	291	26	1	198
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	135	-	-	-
Menter Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	258	69	-	59
Cwmni'r Frân Wen	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	24	-	-	-
Prifysgol Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	38	-	-	19
Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	141	-	-	-
Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	515	-	-	-
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	131	324	-	1

Llywodraeth Cymru - Mae gan Llywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor gan ei fod yn darparu'r fframwaith statudol i'r Cyngor ei weithredu. Mae hefyd yn darparu'r mwyafrif o gyllid y Cyngor drwy grantiau ac mae'n pennu termau nifer o drafodion sydd gan y Cyngor gyda phartion eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir manylion Incwm Grantiau yn Nodyn 30 ac mae cyfansymiau ar gyfer Trethi a Threthi Amhenodol wedi eu cynnwys yn Nodyn 12.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb yn y cwmnïau canlynol:

Cymdeithas Elusennol Ynys Môn (Y Gymdeithas)

Sefydlwyd Cymdeithas Elusennol Ynys Môn, Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn gynt, gan Gyngor Bwrdeistref Ynys Môn, rhagflaenydd y Cyngor Sir, i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd o arian a dderbyniwyd gan Shell (UK) Limited pan roddodd y cwmni'r gorau i weithredu Terfynell Olew ar Ynys Môn. Mae'r Gymdeithas bellach yn endid cyfreithiol arwahân gyda'r un dibenion elusennol ag Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Mae pump o Aelodau'r Cyngor yn Ymddiriedolwr ar Fwrdd y Gymdeithas.

Mae'r gymdeithas yn cael ei reoli gan Aelodaeth o holl aelodau etholedig y Cyngor mewn modd ex-officio gyda Bwrdd o 12 Ymddiriedolwyr, chwech wedi eu hethol o'r Aelodaeth, gyda'r chwech sy'n weddiill (yn cynnwys y Cadeirydd) wedi eu penodi'n anibynnol o gymuned ehangach.

Amcanion y Gymdeithas yw darparu amwynderau a chyfleusterau er budd cyhoeddus cyffredinol pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Cyflawnir hyn drwy gyfrannu at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i sefydliadau elusennol a gwirfoddol.

Derbyniodd y Cyngor £93k gan y Gymdeithas tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn (£165k yn 2023/24).

Ysgol Sefydledig Caergeiliog - Mae'r balansau ar gyfer asedau ac ymrwymïadau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon hyn ac, felly, mae cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y nodir yn y Fantolen yma, yn cynrychioli'r asedau cyfredol net yn unig. Mae gan yr ysgol hefyd asedau anghyfredol sydd wedi eu nodi ar Fantolen yr ysgol, sef £770k ar 31 Mawrth 2025 (£768k ar 31 Mawrth 2023), ar gyfuniad o brisant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau anghyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac nid ydynt wedi'u cyfuno ym Mantolen y Cyngor hwn.

Porthladd Rhydd Ynys Môn Cyfyngedig - Sefydlwyd y cwmni hwn ym mis Tachwedd 2024 i redeg y porthladd rhydd ym mro Holyhead. Ar hyn o bryd, y Cyngor yw'r unig rannu eiddo ar gyfer y cwmni hwn gyda'r Prif Weithredwr wedi'i restrï fel y Cyfarwyddwr. Disgwylir y bydd hyn yn newid yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf i gynnwys cwmnïau eraill. Derbyniodd y Cyngor grant gan Lywodraeth Cymru o £XXX yn 2024/25 (£XXX yn 2023/24) i ddatblygu achos busnes rhagamserol a throsfwaol ar gyfer sefydlu a datblygu'r porthladd rhydd.

Unwaith y bydd y cwmni'n weithredol, bydd yn derbyn taliadau gan berchnogion tir ar gyfer tir a ddynodwyd fel safleoedd/sefydliadau treth. Bydd y Cyngor yn derbyn gwerth y dreth o'r datblygiadau gan Lywodraeth Cymru am nifer o flynyddoedd, bydd rhan o'r incwm hwn yn cael ei ddefnyddio i ariannu costau gweithredu'r cwmni. Os yw gwerth y drethi a dderbynnir yn fwy na'r angen ariannol y cwmni, bydd y gormod yn cael ei ddefnyddio gan y Cyngor i ariannu prosiectau sy'n cyd-fynd ag amcanion y porth rhad. Yn ogystal, bydd y Cyngor hefyd yn derbyn grant cyfalaf gyda'r nod o ddenu cwmnïau i'r Ynys.

NODYN 32 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr ar gyfer nifer o gronfeydd ymddiriedolaeth sydd yn elusennau gofrestredig. Mae'r gwaith gweinyddu ariannol ar gyfer y cronfeydd hyn yn cael ei gwblhau gan y Cyngor fel Ymddiriedolwr er bod y wybodaeth a gadwir am bob cronfa yn cael ei hadnabod yn unigol. Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn ac Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn yw'r ddwy gronfa fwyaf mae'r Cyngor yn ymddiriedolwr ar eu cyfer.

2024/25	2023/24 Incwm £'000	2023/24 Gwariant £'000	2023/24 Asedau £'000	2023/24 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn	25	0	807	-
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	198	160	3,395	9

2022/23	2022/23 Incwm £'000	2022/23 Gwariant £'000	2022/23 Asedau £'000	2022/23 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn	27	0	782	-
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - cyfrifon terynol	169	203	4,817	9

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn yn cynnwys tair cronfa. Mae hyn yn cynnwys Ystâd Ffermydd a Thyddynnod David Hughes sy'n cael ei rheoli gan dîm Tyddynnod y Cyngor yn yr Adran Eiddo. Mae cronfa David Hughes yn casglu rent gan dyddynnod yn ogystal â llog ar ei fuddsoddiadau eraill. Mae'r ddwy gronfa arall yn ennill incwm gan fuddsoddiadau sy'n cael eu rheoli nad ydynt yn eiddo. Mae incwm net y gronfa yn darparu cymorth ariannol ar gyfer disgyblion hŷn a phobl ifanc cymwys dan 25 oed i'w helpu nhw i gwblhau cyrsiau os ydynt yn wynebu anfantais ariannol.

Gellir gweld y cyfrifon terfynol cyfredol sydd wedi'u harchwilio ar gyfer yr ymddiriedolaeth sy'n berthnasol i 2023/24 drwy glicio ar y ddolen isod.

[Adroddiad Blynnyddol a Chyfrifon yr Ymddiriedolaeth Addysg Bellach 202324.pdf](#)

Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn

Roedd y Gronfa hon yn cae ei rheoli'n flaenorol gan Gyngor Gwynedd a drosglwyddodd asedau'r gronfa i'r Cyngor ym mis Mai 2019. Mae ymgynghorydd yn adolygu'r gronfa ar hyn o bryd gyda'r bwriad o lansio cynllun newydd fydd yn amlinellu diben y gronfa, ei chynllun ar gyfer darparu cymorth elusennol yn ogystal â chreu elusen newydd. Roedd yr asedau net o fewn y gronfa ar 31 Mawrth 2025 yn £807k (£782k yn 2023/24).

Mân Gronfeydd

Mae'r Cyngor hefyd yn ymddiriedolwr ar gyfer nifer o fân gronfeydd addysg, fel y gweler isod.

Mân Ymddiriedolaethau	2024/25 Asedau £'000	2023/24 Asedau £'000
Amlwch		
Sir Thomas Jones ac ysgolion bwydo	1	1
Mrs Dilys Evans BA	2	2
Mr Caradoc Evans MSc	2	2
	-	
Caergybi	-	
Stanley Scholarship	14	14
	-	
Porthaethwy	-	
F C Baines AP	35	34
	-	
Eraill	-	
Llanynghenedl War Heroes	7	7
John Williams-Hughes	3	3
Anwen Williams	6	6
Cyfanswm Mân Ymddiriedolaethau Addysg	70	69

Cronfeydd eraill a weinyddir gan y Cyngor

Mae'r Cyngor fel rhan o'i gylch gwaith diogelu a chefnogi pobl agored i niwed hefyd yn gweinyddu nifer o gyfrifon banc cleientiaid y mae'r Cyngor wedi'u penodi i'w rheoli gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) fel Penodai Corfforaethol neu'r Llys Gwarchod fel sy'n berthnasol. Mae hyn ar ran unigolion nad oes ganddynt y gallu i reoli eu materion ariannol eu hunain. Rheolir y rhain gan dîm mewn gwasanaethau Oedolion ac fe'u monitror ddwywaith y flwyddyn gan y Llys Gwarchod. Cyfanswm gwerth y cyfrifon hyn ar 31 Mawrth 2025 oedd £1.023m (£933k yn 2023/24). Nid yw'r gwerth hwn wedi'i gynnwys yn mantolen y Cyngor gan nad yw'r arian yn perthyn i'r Cyngor.

NODYN 33 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2024/25, talodd y Cyngor £8.530m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 28.47% o dâl pensiynadwy (£6.819m a 23.68% yn 2023/24).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a manylir arnynt yn Nodyn 34 isod.

Buddiannau Ymddeoliad Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd, sy'n darparu buddion wedi'u diffinio ac yn cael ei weinyddu gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad. Yn ogystal, mae cyfran y Cyngor o'r incwm, costau, asedau ac atebolrwydd pensiwn sy'n ymwneud â Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru wedi'u cynnwys yn y ffigyrau hyn.

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu gwyrddroi o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2024/25 £'000 £'000	2023/24 £'000 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	10,075	10,810
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	242	27
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	10,317	10,837
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	17,843	17,300
Diddordeb ar effaith y nenfwd ased	3,451	(18,266)
Incwm llog ar asedau'r cynllun	(20,841)	10,810
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaeth	10,770	9,871
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	1,958	(24,839)
(Elw) a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(643)	(2,190)
(Elw) a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(61,449)	(23,019)
Arall	(3,616)	11,295
Effaith y Nenfwd Asedau	(74,595)	(20,700)
Cyfanswm Ailfesur y rhwymedigaeth o ran buddiannau net diffiniedig	(138,345)	(38,753)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(127,575)	(28,882)
Gwyrdroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r còd	(982)	(193)
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	11,752	11,003
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	10,770	10,810

b) Asedau a Rhwymedigaethau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwarïaid gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r rhwymedigaethau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwarïaid, ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn ddiweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2025.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	450,508	428,411
Gwerth Presennol Ymrwymladau'r Cynllun	(311,422)	(357,267)
Gwerth Presennol Rhwymedigaethau Cynllun - Heb ei Ariannu	(9,259)	(10,522)
Rhwymedigaeth net yn codi o'r Rhwymedigaethau diffiniedig	129,827	60,622

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2024/25 £'000 £'000	2023/24 £'000 £'000
Balans ar 1 Ebrill	367,789	363,983
Addasiad i agor cydbwysedd I ddiwygio BUEGC 2021/22	-	149
Cost gwasanaeth cyfedrol	10,075	10,810
Cost llog	17,843	17,300
Cyfraniadau gan cyfranogwyr y cynllun	3,624	3,449
(Elw) / colledion Ailfesur	(65,708)	(13,914)
Costau gwasanaeth blaenorol	242	27
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(1,022)	(976)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(12,162)	(12,943)
Balans ar 31 Mawrth	320,681	367,885

Cysoni Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun

	2024/25 £'000 £'000	2023/24 £'000 £'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	428,411	383,797
Addasiad i agor cydbwysedd I ddiwygio BUEGC 2021/22	-	149
Incwm Llog	20,841	18,266
Elw ar asedau cynllun (heb gynnwys gwariant llog net)	(1,958)	24,839
Arall	-	-
Cyfraniadau gan aelodau	3,624	3,449
Cyfraniadau gan y cyflogwr	11,752	11,003
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	1,021	976
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(1,021)	(976)
Buddiannau a dalwyd	(12,162)	(12,943)
Balans ar 31 Mawrth	450,508	428,560

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Mae'r tabl isod yn dangos y categorïddio ecwitiai a buddsoddiadau eraill rhwng y Prisiau a Ddyfynnir mewn Marchnadoedd Gweithredol a phrisiau nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn Marchnadoedd Gweithredol a chanran pob math o fuddsoddiadau. Mae rheolwyr y gronfa fuddsoddi yn amrywio'r buddsoddiadau i sicrhau'r enillion gorau mewn buddsoddiadau diogel.

Ers 2018/19, mae rheolwyr y gronfa bensiwn wedi dechrau symud buddsoddiadau o'r rhai a ddyfynnir mewn marchnadoedd gweithredol i ddwy gronfa gyfun fyd-eang ym Mhartneriaeth Pensiynau Cymru (WPP). Dangosir y buddsoddiadau hyn o fewn Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Uned nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn marchnadoedd agored. Mae rhagor o wybodaeth am Gronfa Bensiwn Gwynedd yn ei chyfanrwydd ar gael ar y ddolen ganlynol:-

<https://www.cronfabensiwnngwynedd.cymru/cy/Cartref.aspx>

Cyfran y Cyngor o Asedau'r Cynllun Pensiwn yw: -

	2024/25 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd £'000	2024/25 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd £'000	2024/25 Canran o gyfanswm asedau	2023/24 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2023/24 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2023/24 Canran o gyfanswm asedau
Arian a chywerthoedd arian	-	4,916	1%	1,167	4,353	1%
Ecwiti preifat	-	23,140	5%	-	22,464	5%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Ymddiriedolaeth						
Ecwiti	-	239,467	53%	-	237,189	53%
Bondiau	-	131,455	29%	-	122,613	29%
Isadeiledd	-	27,032	6%	-	10,887	6%
					69	
Eiddo Tiriog						
Eiddo yn y DU	-	24,498	6%	-	29,663	6%
Eiddo Tramor					-	
Deilliadau	-	-		-	6	0%
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	-	450,508	100%	1,167	427,244	100%
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		450,508			428,411	

ch) Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun: -

	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Pensiwn	450,508	428,411
Gwerth Presennol Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cynllun	(320,681)	(367,789)
(Diffyg)/Asedau yn y Cynllun	129,827	60,622

Mae'r dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun yn dangos yr ymrwmiadau sylfaenol sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion ymddeol. Argyfer 2024/25, gwerth presennol rhwymedigaethau buddion wedi'u diffinio o £320.681m, sy'n sylweddol is na'r gwerth arferol oherwydd y ffactor disgownt cynyddol a ragnodir gan safonau cyfrifeg ac a ddefnyddir gan yr Actiwari. Mae hyn, fel y soniwyd yn yr adroddiad naratif, yn gysylltiedig â'r gyfradd sylfaenol banc uwch a gwerth bondiau corfforaethol y DU y mae'r ffactor disgownt yn seiliedig arnynt. Gwerth teg asedau yn y cynllun pensiwn yw £450.508m, sy'n uwch na gwerth presennol y rhwymedigaethau buddion diffiniedig o £320.681m. Arweiniodd hyn at sefyllfa asedau net ac eithrio buddion heb eu cyllido o £139.086m. O dan reolau cyfrifo (IFRIC14), ni chaniateir i'r Cyngor ddangos ased pensiwn net ar y fantolen oherwydd cyfyngiadau ar y gronfa bensiynau.

Mae'r Cyngor wedi defnyddio nenfwd asedau net o £139.086m, a fydd yn dod â'r ased i ddim ar y fantolen ar dudalen 13. Fodd bynnag, ni ellir gwrthbwysu rhwymedigaethau heb eu cyllido yn erbyn yr ased pensiwn net at ddibenion y nenfwd asedau. Felly, yr atebolrwydd pensiwn net ar y fantolen yw £9.259m, er gwaethaf perfformiad cadarnhaol y gronfa bensiwn yn 2024/25.

Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd: -

	2024/25	2023/24
Rhagdybiaethau Marwolaeth:		
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr presennol:</i>		
Dynion	20.7 years	20.9 mlynedd
Merched	23.5 years	23.7 mlynedd
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	21.8 years	22.1 mlynedd
Merched	25.3 years	25.5 mlynedd
Graddfa Cynnydd Chwyddiant / Pensiwn	2.75%	2.75%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	3.25%	3.25%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	4.40%	11.20%
Graddfa ddisgownt ar rwymedigaethau'r cynllun	5.80%	4.85%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blyneddol i lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasaneath i Ebrill 2008	50%	50%
Gwasaneath ar ol Ebrill 2008	65%	65%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2025	% y Cynnydd yn fras i'r Cyflogwr	Swm Ariannol Bras £'000
Lleihad o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real	2%	6,059
Cynnydd 1 blwyddyn yn nisgwylid oes aelodau	4%	12,827
Cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	0%	300
Cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	2%	5,927

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd uchod yn seiliedig ar newidiadau rhesymol bosibl i'r rhagdybiaethau sy'n digwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Mae'n tybio ar gyfer pob newid yn y dybiaeth bod yr holl dybiaethau eraill yn aros yn gyson. Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd yn dangos gall effaith gostyniad o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real oherwydd newidiadau posibl i'r farchnad leihau rhwymedigaethau'r gronfa gan £6.059m. Gallai cynnydd o flwyddyn mewn disgwylid oes aelodau gynyddu rhwymedigaethau gan £12.827m. Yn ymarferol, bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwylid oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os bydd gwelliannau i gyfraddau goroesi yn bennaf yn berthnasol i oedrannau iau neu hŷn). Gallai cynnydd o 0.1% yn y gyfradd cynnydd cyflog gynyddu costau'r gronfa gan £300k. Gallai cynnydd o 0.1% yn y gyfradd bensiwn gynyddu rhwymedigaethau gan £5.927m. Cyfrifwyd yr amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd yn unol â rhagdybiaethau actiwariad proffesiynol, IAS19 a FRS102.

Mae hyn yn golygu bod y defnydd o'r rhagdybiaethau 0.1% isod wedi'u dewis gan yr actiwari arbenigol yn unol â'u barn broffesiynol. Byddai'r Actiwari wedi ystyried gwybodaeth gyfredol a gorffennol. Byddai gwybodaeth am oes pobl a gwybodaeth ddemograffig hefyd wedi dylanwadu ar hyn.

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau cyflogwyr mor gyson â phosibl. Mae gan y Cyngor strategaeth gyda actiwari'r cynllun i gyflawni lefel cyllido o 100% dros yr 20 mlynedd nesaf. Mae lefelau cyllido'n cael eu monitro'n flynyddol. Disgwylir i'r prisiad tair blynedd nesaf gael ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2028.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

O dan y Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yng Nghymru a Lloegr, a phrif gynlluniau gwasanaethau cyhoeddus eraill sy'n bodoli eisoes, yn darparu buddion mewn perthynas â gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 ar gyfer prif gynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus presennol eraill yng Nghymru a Lloegr). Mae'r Ddeddf yn darparu bod rheoliadau cynlluniau yn cael eu gwneud o fewn fframwaith cyffredin, i sefydlu cynlluniau enillion ailbrisio cyfartalog gyrfu newydd i dalu pensiynau a buddion eraill.

Mae'r ased / atebolrwydd net yn dangos ymrwymadau sylfaenol sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion ôl-gyflogaeth (ymddeol). Mae'r ased net o £139.086m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen. Mae hwn yn ased cyfrifyddu statudol nad yw'n effeithio ar falansau'r Cyngor. Fodd bynnag, mae'r safon cyfrifo ar gyfer Pensiynau, IAS19 ac IFRIC14, yn ei gwneud yn ofynnol na ellir cynnwys ased pensiwn net fel ased ar y fantolen, felly, mae hyn wedi'i eithrio ac mae'r atebolrwydd pensiwn yn dangos y balans o £9.259m ar rwymedigaethau heb eu cyllido, yn unol â'r rheolau.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2024/25

Mae'r Cyngor yn rhagweld talu £11.631m o gyfraniadau i'r cynllun yn 2025/26. Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL ar gyfer 2024/25 ar 31 Mawrth 2025 yw £1.270m, ac mae wedi'i gynnwys yn nodyn datgelu'r credydwy'r tymor byr.

ff) Ansicrwydd ynghylch effaith bosibl achos Virgin Media mewn perthynas â newidiadau i fudd-daliadau'r aelodau rhwng 1996 a 2016

Ym mis Mehefin 2023, canfu'r Uchel Lys yn yr achos Virgin Media bod newidiadau i fuddion aelodau mewn cynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio sydd wedi eu contractio allan rhwng 1996 a 2016 yn ddi-rym os na chwblhawyd tystysgrif actiwaraid yn unol ag adran 37 o Ddeddf Cynlluniau Pensiwn 1993. Mae hyn yn berthnasol i hawliau gwasanaeth yn y gorffennol a hawliau gwasanaeth yn y dyfodol, a newidiadau sydd o anfantais i aelodau cynllun buddion. Apeliwyd yn erbyn y dyfarniad ym mis Mehefin 2024 ond gwrthodwyd yr apêl. Mae'r actwari ar gyfer Cronfa Bensiwn Gwynedd, sy'n cynnwys pensiynau Cyngor Sir Ynys Môn, wedi cadarnhau bod cryn ansicrwydd ynglŷn â ph'un a fydd y dyfarniad hwn yn effeithio ar y Cynllun Pensiynau Llywodraeth Leol.

NODYN 35 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Cytundebau contractiol rhwng dau neu fwy o bartïon yw offerynnau ariannol yn ymwneud â hawl i dderbyn tâl o ariannol. Byddai gan un parti ased ariannol lle mae arian neu ased ariannol arall yn cael ei roi i'r parti arall, yn gyfnewid am ddychwelyd yr arian neu'r offeryn ariannol, yn aml gyda llog neu enillion ffafriol ar y buddsoddiad. Byddai'r trafodiad yn rhwymedigaeth ariannol i'r parti neu'r partïon eraill. Y cytundeb i ad-dalu'r arian ar yr amser y cytunwyd arno ac i ddychwelyd yr arian yn unol â'r cytundeb fyddai hynny. Er enghraifft, prif asedau ariannol y Cyngor yw ei fuddsoddiadau mewn adneuon banc.

Mae enghreifftiau o asedau ariannol yn cynnwys arian parod, adneuon banc, symiau sy'n ddyledus drwy fasnach (dyledwyr), ecwitiau, bondiau a deilliadau. Mae enghreifftiau o rwymedigaethau ariannol yn cynnwys benthyciadau, symiau sy'n daladwy drwy fasnach (credydwyr) ac unrhyw rwymedigaeth contractiol i ddarparu arian parod neu ased ariannol i endid arall.

NODYN 35a – ASED AU ARIANNOL

Mae'r nodyn yma'n dangos y categorïau gwahanol o asedau ariannol sy'n ofynnol o dan SAARh 9 a gwerth asedau ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2025. Mae'n rhoi gwerth asedau anariannol hefyd, sydd yn cynnwys gwerth Tir ac Eiddo ac asedau eraill. Ni all y Cyngor ond ymrwymo i asedau a rhwymedigaethau ariannol yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor. Mae'r Strategaeth yn gosod meini prawf caeth, felly, ni all y Cyngor ond buddsoddi mewn asedau ariannol sydd yn hynod o ddiogel ac y gellir cael mynediad atynt pan fydd y Cyngor angen yr arian.

Adneuon banciau yn y DU sy'n bodloni meini prawf statws credyd y Cyngor yw'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau, neu fenthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Daw'r cyfan ohonynt o dan ddosbarthiad SAARh 9 Asedau Ariannol a fesurir yn ôl cost wedi'i amorteiddio, fel yr amlygir yn Nodyn 35a.

Mae'r tabl isod yn dangos swm cario'r asedau ariannol. Dyma werth yr asedau ariannol yn y fantolen yn seiliedig ar gost wedi ei amorteiddio. Darperir y gwerth teg hefyd; mae hwn yn werth mwy cyfredol, sef y pris i werthu'r asedau ariannol ar 31 Mawrth 2025.

Asedau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2025		31/03/2024		31/03/2025		31/03/2024		31/03/2025		31/03/2024	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Asedau ariannol a ddeler ar gost wedi'i amorteiddio												
Arian a chywerthoedd arian												
Arian a chywerthoedd arian - adneuon	5,965	5,965	16,603	16,603	-	-	-	-	5,965	5,965	16,603	16,603
Arian a chywerthoedd arian eraill	606	606	504	504	-	-	-	-	606	606	504	504
Buddsoddiadau tymor byr eraill	7,000	7,000	15,000	15,000	-	-	-	-	7,000	7,000	15,000	15,000
Cyfanswm Buddsoddiadau	13,571	13,571	32,107	32,107	-	-	-	-	13,571	13,571	32,107	32,107
Dyledwyr												
Rhenti	367	367	306	306	-	-	-	-	367	367	306	306
Benthyciadau i weithwyr	334	334	337	337	14	14	14	14	348	348	351	351
Dyledwyr Masnach	2,535	2,535	2,158	2,158	-	-	-	-	2,535	2,535	2,158	2,158
Incwm gohiriedig			-	-	1,611	1,611	1,018	1,018	1,611	1,611	1,018	1,018
Gordaliadau budd-daliadau tai	171	171	181	181	-	-	-	-	171	171	181	181
Dyledwyr Eraill	4,367	4,367	2,420	2,420	-	-	-	-	4,367	4,367	2,420	2,420
Cyfanswm Asedau Ariannol - Dyledwyr	7,775	7,775	5,402	5,402	1,625	1,625	1,032	1,032	9,400	9,400	6,434	6,434
Cyfanswm Offerynnau Ariannol	21,346	21,346	37,509	37,509	1,625	1,625	1,032	1,032	22,971	22,971	38,541	38,541
Asedau heb eu diffinio fel Offerynnau Ariannol	62,309	62,309	46,269	46,269	597,825	597,825	550,943	550,943	660,134	660,134	597,212	597,212
Cyfanswm Asedau	83,655	83,655	83,778	83,778	599,450	599,450	551,975	551,975	683,105	683,105	635,753	635,753

Mae'r asedau ariannol wedi eu rhannu rhwng buddsoddiadau a dyledwyr. Y buddsoddiadau yw adneuon arian parod i mewn i fanciau y DU ynghyd â'r arian parod ac chywerthoedd arian eraill yn ymwneud â'r symiau a ddelir ar gyfer bancio gweithredol a thalu costau o ddydd i ddydd. Mae'r Cyngor hefyd yn buddsoddi mewn adneuon tymor penodol ar gyfraddau llog uwch. Mae'r symiau a ddelir fel arian parod a chywerthoedd arian yng nghyfrifon adneuon banc y DU dros anghenion dydd i ddydd ond bydd eu hangen yn y dyfodol. Mae'r rhain yn ennill llog am y cyfnod a fuddsoddwyd. Y categori arall o asedau ariannol yw dyledwyr.

Mae'r rhain yn ymwneud â sefydliadau neu unigolion sy'n ddyledus i'r Cyngor. Y mwyaf sylweddol yw dyledwyr masnach sy'n ymwneud â symiau sy'n ddyledus am wasanaethau a dderbynnir. Dangosir benthyciadau cyflogaion hefyd; benthyciadau meddal yw'r rhain sy'n ymwneud yn bennaf â benthyciadau ceir i aelodau o staff sy'n teithio'n fwy helaeth ar fusnes y Cyngor. Darparwyd y benthyciadau ar gyfradd is na gwerth y farchnad oherwydd yr angen am deithio sy'n gysylltiedig â gwaith. Nid yw dyledwyr yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, ac incwm a thaliadau sy'n deillio o drethiant, gan gynnwys y Dreth Gyngor a threthi annomestig.

NODYN 35b – RHWYMEDIGAETHAU ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Mae holl Rwymedigaethau Ariannol y Cyngor yn cael eu dosbarthu fel Rhwymedigaethau Ariannol ar gost wedi'i hamorteiddio. Dangosir hyn yn Nodyn 35b. Mae'r nodyn hefyd yn dangos gwerth rhwymedigaethau anariannol.

Cyfanswm rhwymedigaethau benthycia'r Cyngor oedd £123.933m ar 31 Mawrth 2025. Dyma'r benthyciad a gymerwyd dros y blynyddoedd i gyllido gwariant cyfalaf ar adeiladu neu adnewyddu asedau'r Cyngor. Y benthyciadau tymor byr yw'r symiau sydd i'w had-dalu erbyn 31 Mawrth 2026. Disgwylir i'r benthyciadau hirdymor gael eu talu ymhen mwy na blwyddyn. Prif ddarparwr benthyciadau i'r Cyngor yw'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb), sy'n rhan o Adran Trysorlys y Llywodraeth Ganolog.

Cyfrifwyd gwerth teg benthycia'r Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, Gwasanaethau Asedau Cyswllt. Cyfanswm gwerth teg benthycia'r Cyngor oedd £99.481m, sy'n is na'r gwerth cario ar y fantolen o £123.933m ar 31 Mawrth 2025. Mae gwerth teg yr asedau £15.581m yn is na'r swm cario oherwydd bod y Bwrdd Benthyciadau Cyfalaf yn cynnig gostyngiad net os yw'r Cyngor yn disodli'r benthyciadau hyn gyda benthyciadau newydd. Mae'r Cyngor wedi elwa o fenthyciadau llog is tra bod y gyfradd llog sylfaenol wedi bod yn isel. Mae hyn wedi helpu i sicrhau bod llog ad-daladwy bob blwyddyn yn is na'r blynyddoedd blaenorol pan oedd cyfraddau llog yn uwch. Byddai cynnydd mewn cost llog ad-daladwy blyddynol yn uwch na gwerth cyfanswm gostyngiad PWLB ac ni fyddai'r gost llog flynyddol ar y benthyciadau newydd yn fforddiadwy.

Rhwymedigaethau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2025		31/03/2024		31/03/2025		31/03/2024		31/03/2025		31/03/2024	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg Ailddatgan
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Benthyciadau									-	-	-	-
PWLB	1,850	1,858	2,977	1,861	117,690	94,009	117,690	103,865	119,540	95,867	120,667	105,726
Salix	467	467	364	364	3,926	3,147	3,485	2,845	4,393	3,614	3,849	3,209
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol - Benthyciadau	2,317	2,325	3,341	2,225	121,616	97,156	121,175	106,710	123,933	99,481	124,516	108,935
Credydwy												
Masnach	1,957	1,957	3,672	3,672	-	-	-	-	1,957	1,957	3,672	3,672
Credydwy'r Eraill	20,355	20,355	19,831	19,831	-	-	-	-	20,355	20,355	19,831	19,831
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol - Credydwy	22,312	22,312	23,503	23,503	-	-	-	-	22,312	22,312	23,503	23,503
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol	24,629	24,637	26,844	25,728	121,616	97,156	121,175	106,710	146,245	121,793	148,019	132,438
Cyfanswm Rhwymedigaethau nad ydynt wedi'u diffinio fel Rhwymedigaethau Ariannol	35,625	35,625	27,601	27,601	14,545	14,545	18,560	18,560	50,170	50,170	46,161	46,161
Cyfanswm Rhwymedigaethau	60,254	60,262	54,445	53,329	136,161	111,701	139,735	125,270	196,415	171,963	194,180	178,599

NODYN 35c – INCWM, GWARIANT, ENILLION A CHOLLEDION

Mae'r tabl isod yn dangos effaith offerynnau ariannol y Cyngor a ddelir ar gyfrif refeniw blynyddol y Cyngor ar gyfer 2024/25.

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion	2024/25		2023/24	
	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall
	£'000	£'000	£'000	£'000
(Enillion)/colledion net ar: Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio (lwfans amhariad a dadgydnabod)	545	-	743	-
Cyfanswm yr enillion/colledion net	545	-	743	-
Refeniw llog: Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	(2,084)	-	(2,475)	-
Cyfanswm Refeniw Llog	(2,084)	-	(2,475)	-
Cost llog: Rhwymedigaethau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	5,335	-	5,515	-
Cyfanswm Cost Llog	5,335	-	5,515	-

Mae'r tabl yn dangos y codwyd £545k (£743k yn 2022/23) ar y Cyngor am amhariad a dadgydnabyddiaeth o'r asedau ariannol a nodir uchod yn Nodyn 35a. Dangosir taliadau amhariad a dadgydnabyddiaeth yn fanylach yn Nodyn 36a. Mae ased y dyledwyr yn cael ei amharu i ystyried y risg na fydd yr holl ddyledion sy'n weddill yn cael eu talu. Codir tâl am ddad-gydnabod incwm sy'n ddyledus sy'n annhebygol o gael ei dalu. Mae hyn yn lleihau gwerth yr asedau yn ôl y swm hwn ac yn cael ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES).

Derbyniodd y Cyngor £2.084m (£2.473m yn 2023/24) mewn llog o'i ddyddodion mewn banciau a benthyciadau yn y DU i awdurdodau lleol eraill. Cynyddodd y llog ar fuddsoddiadau yn flaenorol yn sylweddol oherwydd effaith y cyfraddau llog cynyddol i reoli chwyddiant. Mae Banc Lloegr wedi dechrau gostwng cyfraddau llog gan fod chwyddiant wedi gostwng yn sylweddol. Mae balansau arian parod y cyngor hefyd yn lleihau oherwydd pwysau cost a llai o gyllid. Felly, mae'n debygol y bydd modd derbyn llog yn is yn 2025/26 a thu hwnt. Y llog oedd yn daladwy ar fenthyciadau yn ymwneud â 2024/25 oedd £5.335m (£5.515m yn 2023/24).

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol: -

Risg Credyd – y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau sy'n dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd – y posibilrwydd na fydd cyllid gan y Cyngor i gwrdd â'i ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad – y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog. Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth gan Ddatganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blyneddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor Llawn. Mae'r Cyngor ond wedi buddsoddi mewn banciau DU ac awdurdodau lleol eraill yn ystod y flwyddyn.

Risg Credyd – Mae Risg Credyd yn deillio o adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol, yn ogystal ag amlygiad credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen). Mae'r safon yn ei wneud yn ofynnol i'r Cyngor ddarparu ar gyfer colledion credyd posibl o beidio â thalu incwm dyledus i'r Cyngor. Gelwir hyn yn lwfans colli amhariad (ILA). Yn hytrach na seilio colledion posibl ar wybodaeth hanesyddol yn unig, y ma'r Cyngor yn ystyried colledion credyd posibl yn y dyfodol yn gynharach ac mae wedi diwygio'r polisi amhariad i amharu ar golledion credyd posibl ar ddyledwyr mwy cyfredol. Mae'r polisi diwygiedig i'w weld yn Nodyn 44 Polisiâu Cyfrifyddu.

Mae'r Cyngor wedi asesu'r risg credyd o adneuon banc ar y tebygolrwydd o'r banc yn diffygio wrth ad-dalu'r buddsoddiad. Mae risg uwch i'r sector bancio gan Brexi, effaith y Pandemig ac, yn fwy diweddar, effaith y rhyfel yn yr Wcrain. Fodd bynnag, parheir i ystyried y risg o ddiffyg i fod yn isel. Mae hyn o ganlyniad i wytnwch ariannol uwch gan y banciau yn dilyn deddfwriaeth newydd a gyflwynwyd yn dilyn argyfwng bancio 2008. Nid yw'r adneuon banc, felly, wedi eu hamharu. Nid ydym yn trefnu adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu graddio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o uchafsymiau yn seiliedig ar ansawdd credyd ar gyfer gwahanol math o sefydliadau, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthycu mwy na £15m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'r Cyngor yn monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rhybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blyneddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Ni aethwyd tu draw i unrhyw uchafswm credydd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorwyd unrhyw feini prawf gwrthbariton. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion o ganlyniad i unrhyw un o'i wrthbartïon fethu â pherfformio yng nghyswllt adneuon.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae ganddo weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig, megis hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal. Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, sy'n bennaf yn fenthyciadau car i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeëdig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Mae'r morgeisi gweddilliol yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau ceir o gyflogau'r gweithwyr, mae trefniadau dwyochrog gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i ad-ennill dyledion yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol.

NODYN 36a - AMHARIAD A DAD-GYDNABOD ASED AU ARIANNOL

Er mwyn sicrhau nad yw incwm y Cyngor yn cael ei orbwysleisio yn y cyfrifon hyn, mae balansau dyledwyr yn cael eu amharu i gyfrif am y risg credyd o dderbyn llai o incwm nag sy'n ddyledus. Mae'r amhariad hwn yn ystyried mwy o ddyledwyr cyfredol yn ogystal â dyledion sy'n ddyledus dros gyfnod hwy o amser. Er mwyn sicrhau nad yw'r Cyngor yn cydnabod unrhyw incwm na ellid byth ei adennill, ystyrir dileu y dyledion yma, a mae'n rhaid cymeradwyo hyn yn unol â chyfansoddiad y Cyngor. Mae'r rhai a gymeradwywyd i'w dileu yn cael eu tynnu o falans y dyledwyr a'u codi yn erbyn refeniw yn adran Cyllido a Buddsoddi Incwm a Gwariant y CIES.

Dangosir y newidiadau mewn lwfans amhariad a'r swm sy'n cael ei gydnabod isod: -

	2024/25 Colledion credyd disgwyliedig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000	2023/24 Colledion credyd disgwyliedig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000
Balans Agoriadol ar 1 Ebrill	5,246	4,605
Adneuon mewn banciau'r DU	-	-
Dyledwyr Masnachol (ac eithrio'r sector cyhoeddus a threthi)	289	496
Benthyciadau Meddal	-	-
Gordaliadau budd-dal Tai	(86)	97
Rhenti	106	48
Cyfanswm y lwfans amhariad 31 Mawrth	5,555	5,246
Asedau Ariannol sydd wedi cael eu dad-adnabod	235	102
Cyfanswm Amhariad a Dad-gydnabod	544	743

Mae'r newidiadau yn y lwfans amhariad a'r swm sydd wedi'i ddad-gydnabod i'w weld isod: -

NODYN 36b – Risg credyd o fuddsoddiadau

Mae'r meini prawf isod yn darparu'r statws credyd isaf ar gyfer sefydliadau y mae'r Cyngor yn buddsoddi ynddynt. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn banciau a chymdeithasau adeiladu yn y DU ac awdurdodau lleol eraill y DU ar ôl asesu eu gwybodaeth ariannol. Mae'r meini prawf hefyd yn caniatáu ar gyfer offerynnau ariannol Llywodraeth Ganolog y DU a chronfeydd marchnad arian A triphlyg. Mae'r meini prawf hyn wedi'u cynnwys yn Natganiad Blynnyddol Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ac mae wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Categori	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon a Gwael)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor (Moody's)	Statws Credyd Hirdymor (Safon a Gwael)	Uchafswm Arian Parod	Terfyn Amser
Cymdeithasau Banciau ac Adeiladu (heb eu gwladoli neu eu gwladoli'n rhannol)	F1+	P-1	A-1+	AAA	Aaa	AAA	£10m	5 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA	Aa2	AA	£10m	3 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA-	Aa3	AA-	£10m	364 diwrnod
	F1	P-1	A-1	A	A2	A	£7.5m	6 mis
Banciau'r DU wedi'u Gwladoli / Yn rhannol	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Banc NatWest (Wedi'i Wladoli'n Rhannol)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£30m	364 diwrnod
Llywodraeth Ganolog y DU (waeth beth fo statws credyd)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	Dim uwchafswm	Dim uwchafswm
Awdurdodau Lleol y DU*	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Cronfeydd y Farchnad Arian	n/a	n/a	n/a	AAA	AAA	AAA	£5m	6 mis

NODYN 36c - PROFFIL O BA BRYD Y MAE'R CYNGOR i FOD i AD-DALU BENTHYCIADAU

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael cyllid ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycy ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWLb) fel corff i fenthycy oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Cyngor mewn cyfrifon adneuron mynediad yn syth. Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r cyllid i gwrdd â'i ymrwymïadau dan yr offerynnau ariannol.

Fodd bynnag, yn aml mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn uchel. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir i ad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gynorthwyo i gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol.

Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn Nodyn 36c isod. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

	2024 /25 Prifswm Gweddillol £'000	2024/25 Llog wedi Cronni £'000	2024/25 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000	2023/24 Prifswm Gweddillol £'000	2023/24 Llog wedi Cronni £'000	2023/24 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000
>50 blwyddyn	-	-	-	-	-	-
34-50 blwyddyn	32,963	-	32,963	32,963	-	32,963
23-33 blwyddyn	50,251	-	50,251	50,251	-	50,251
15-22 blwyddyn	17,994	-	17,994	22,994	-	22,994
11-14 blwyddyn	6,522	-	6,522	2,162	-	2,162
7-10 blwyddyn	3,127	-	3,127	4,307	-	4,307
4-6 blwyddyn	5,339	-	5,339	3,493	-	3,493
1-3 blwyddyn	5,419	-	5,419	5,004	-	5,004
Cyfanswm y Benthyciadau Tymor Hir	121,615	-	121,615	121,174	-	121,174
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	467	1,850	2,317	1,236	2,105	3,341
Cyfanswm	122,082	1,850	123,932	122,410	2,105	124,515

NODYN 36ch – RISG Y FARCHNAD AC AMCANGYFRIF O EFFAITH CYNNYDD UN Y CANT MEWN CYFRADDAU LLOG AR ASEDAU ARIANNOL

Risg Cyfraddau Llog – Mae'r Cyngor yn gwynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor.

Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn: -

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; a
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - bydd gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg gan fod y rhain yn cael eu cario ar Gost Wedi'i Amorteiddio yn unol â chod CIPFA. Felly, ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau mewn llog sy'n daladwy ac sy'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Gydbwysedd Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfradd llog. Polisi'r Cyngor yw benthyca'n bennaf ar gyfraddau sefydlog, gan gael sicrwydd o ran llog sy'n daladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog sy'n bodoli a rhagolygon y farchnad. Pe bai risg sylweddol o gynnydd sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai sefyllfa'r portffolio yn cael ei hail-arfarnu a'r canlyniad tebygol fyddai y byddai cyllid cyfradd sefydlog yn cael ei dynnu i lawr tra bod cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rad. Pe bai risg sylweddol o ostyngiad sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai benthyciadau hirdymor yn cael eu gohirio a byddai unrhyw aildrefnu priodol o gyllid cyfradd sefydlog i gyllid cyfradd fer yn cael ei wneud.

Cedwir holl fenthyciadau cyfredol a hir dymor y Cyngor ar gyfraddau sefydlog. Mae hyn yn gymorth i leihau effaith newidiadau i gyfraddau banc ar y Cyngor. Mae Nodyn 36ch yn dangos effaith cynnydd o 1% yn y gyfradd llog ar werth teg Offerynnau Ariannol y Cyngor. Byddai gwerth y benthyciadau yn y Fantolen yn aros yr un fath oherwydd bod y cyfraddau llog yn cael eu pennu. Fodd bynnag, byddai'r gwerth teg yn gostwng. Byddai'r cynnydd yn y gyfradd yn cael effaith gadarnhaol ar adneuon y Cyngor gan y byddai llog ychwanegol o £115k yn cael ei dderbyn pe bai cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog. Fodd bynnag, gan fod buddsoddiadau'r Cyngor yn dueddol o fan yn rhai term penodol sydd yn cynnig enillion uwch, tydi'r effaith cynnydd o 1% ddim yn cael ei gynnwys yn y ffigur isod.

Impact of a 1% interest rate increase	£'000
Increase in interest receivable from investments	15
Impact on other Comprehensive Income and Expenditure	15
Decrease in fair value of fixed rate borrowings liabilities (no impact on the Surplus or Deficit on the Provision of Services or other Comprehensive Income)	(11,122)

Mae'r Cyngor yn derbyn gwybodaeth a chyngor rheolaidd am y farchnad, Brexit, Covid-19 ac yn fwy diweddar, y rhyfel yn yr Wcrain gan ei ymgynghorwyr rheoli trysorlys.

Mae gan y Cyngor falansau arian parod digonol ac nid yw wedi cymryd unrhyw fenthyciadau PWLB yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, mi wnaeth y Cyngor gymryd dau fenthyciad Salix a oedd yn benodol ar gyfer defnydd mwy effeithiol o ynni.

NODYN 37 – CYD-BWYLLGORAU A CHYLLIDBAU CYFUN

NODYN 37a – CYD-BWYLLGORAU

GwE

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Sir Y Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gydbwyllgor GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyd-bwyllgor-GwE.aspx>

Ar 31 Ionawr 2024, cyhoeddodd y Gweinidog Addysg a'r Iaith Gymraeg y bydd trefniadau newydd yn ymwneud â datblygu ysgol yn cael eu gweithredu. Mae hyn yn cynnwys symud i ffwrdd o'r model rhanbarthol. O ganlyniad, bydd y cytundeb cydweithio GwE yn dod i ben ar 31 Mai 2025.

Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru

Mae'r Cyngor yn rhan o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob un o chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru. Un o rolau allweddol y pwyllgor hwn yw cydgysylltu'r gwaith o gynllunio a chyflawni'r weledigaeth ar gyfer twf yng Ngogledd Cymru, gan roi pwyslais cychwynnol ar y Fargen Dwf. Mae'r Fargen Dwf yn becyn cyllid gan y Llywodraeth Ganolog a Llywodraeth Cymru, gyda chyllideb o £240m i gyflawni prosiectau ledled Cymru i sicrhau twf cynaliadwy ac economaidd.

Gellir dod o hyd i wybodaeth ychwanegol am y Cyd-bwyllgor ar wefan Cyngor Gwynedd yn y cyfeiriad/dolen ganlynol ar y we:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Bwrdd-Uchelgais-Economaidd-Gogledd-Cymru.aspx>

Daeth y Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i ben ar 31 Mawrth 2025 gyda'i rôl a'i swyddogaeth yn cael ei drosglwyddo i'r Cyd-Bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru (CBC).

Cyd-Bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru (CBC)

Sefydlwyd CBC Gogledd Cymru yn ystod 2021/22 ac yn cynnwys y chwe Awdurdod Lleol Gogledd Cymru ynghyd â Pharc Cenedlaethol Eryri. Mae'r cydbwyllgor yma'n gyfrifol am waith cynllunio datblygu strategol, gwaith cynllunio trafndiaeth ranbarthol a hyrwyddo llesiant economaidd Gogledd Cymru. Cyfranodd Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer £77k 2024/25 (2023/24 £76k). Gellir gweld Datganiad o'r Cyfrifon yma:

[Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd \(llyw.cymru\)](#)

Parc Adfer (Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru)

Daeth Parc Adfer yn weithredol yn llawn yn ystod 2019/20. Mae'r costau gwasanaeth i'w gweld yn rhan Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Cyngor Sir y Fflint sy'n

gweithredu fel yr awdurdod arweiniol ar y prosiect yma. Gellir gweld copi o gyfrifon 2022/23 gan ddefnyddio'r isod (eitem 6):-

[Agenda for Cyd-bwyllgor Gwastraff Gweddillol Gogledd Cymru on Dydd Llun, 30ain Hydref, 2023, 2.00 pm \(siryfflint.gov.uk\)](http://siryfflint.gov.uk)

Mae Cyngor Sir Ynys Môn hefyd yn rhan o amryfal drefniadau ar y cyd gyda Chynghorau cyfagos yng Ngogledd Cymru a Llywodraeth Cymru'r Bwrdd Iechyd fel a ganlyn:-

- Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (Arweinydd: Wrecsam. Partïon: Sir Y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Mwynau a Gwastraff (Arweinydd: Sir Y Fflint. Partïon: Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol (Arweinydd: Sir Y Fflint, Partïon Wrecsam, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Galw Gofal (Arweinydd: Conwy. Partïon: Gwynedd, Sir y Fflint);
- O dan reoliad 19 (1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb gyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (gweler Nodyn 37b);
- Stâd Diwydiannol Penrhos – Trefniant ar y cyd ers 2020/21 gyda Llywodraeth Cymru, lle mae 16% o'r incwm rhent net yn cael ei gadw gan y Cyngor a'r gweddill yn cael ei drosglwyddo i Llywodraeth Cymru.

Cyflwynwyd y Grant Rhwydwaith Bysiau ym mis Ebrill 2024, i ddisodli y Cynllun Argyfwng Bysiau a ddaeth fel ymateb i'r pandemig.

Mae'r gweithrediadau ar y cyd o ganlyniad i Covid-19 oedd yn ymwneud ag Ynys Môn bellach wedi dod i ben, gyda'r un sydd ar ôl, Cynllun Argyfwng Bysiau yn dod ei ben ar ei wedd bresennol fis Mawrth 2024. Mae'r Cynllun Argyfwng Bysiau yn gynllun wedi ei gyllido gan Llywodraeth Cymru i gefnogi gweithredwyr bysiau rhanbarthol. Cyngor Sir y Fflint yw'r arweinydd ar gyfer y chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru. Rhan Cyngor Sir Ynys Môn o'r gwariant ar gyfer 2023/24 yw £1.117m.

NODYN 37b CYLLIDBAU CYFUN AR GYFER IECHYD A GOFAL CYMDEITHASOL

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant anffurfiol cyllideb gyfun rhwng chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal i bobl hŷn ar gyfer 2024/25. Mae incwm a gwariant y trefniadau cyllideb gyfun hwn wedi eu cynnwys er gwybodaeth yn unig a heb eu cronni yng nghyfrifon y partneriaid. Mae'r trafodion ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn yn unig wedi eu cynnwys yn llinell Gwasanaethau Oedolion y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cyfateb i £7,126k yn 2024/25 (£7,214k 2023/24).

Cyllideb Gyfun Gogledd Cymru ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn	2024/25 £'000	2023/24 £'000 (Ailddatgan)
Gwariant		
Costau Cartrefi Gofal*	136,047	124,041
Cyfanswm gwariant	136,047	124,041
Cyllido		
Cyngor Sir Ynys Môn	(7,126)	(7,214)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy*	(18,090)	(15,301)
Cyngor Sir Ddinbych	(12,423)	(11,914)
Cyngor Sir y Fflint	(14,980)	(13,578)
Cyngor Gwynedd	(13,084)	(12,044)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(16,470)	(14,957)
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(49,033)	(49,033)
Cyfanswm a Gyllidwyd	(131,206)	(124,041)
(Gwarged)/Diffyg a drosglwyddwyd i'r gronfa wrth gefn	-	-

*Mae ffigyrau 23/24 cyllid cartrefi gofal Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy a chostau cartrefi gofal wedi ei hailddatgan

NODYN 38 – TREFNIADAU ASIANTAETH

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu fel asiant ar gyfer gwahanol gynlluniau ar ran Llywodraeth Cymru

Troi Tai'n Gartrefi

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru ar gyfer darparu benthyciadau i unigolion i atgyweirio cartrefi gwag er mwyn lleihau'r nifer o gartrefi gweigion ar Ynys Môn a chynyddu'r cyfleoedd tai.

Tai'n Gartrefi £777k (£922k 2023/24);

Gwelliannau i'r Cartref, Cartrefi Gwag £55k (£32k 2023/24);

Cynllun Canol Tref £490k (£740k 2023/24);

Cynllun Adnewyddu Cartrefi Gwag £333k (£333k 2023/24).

Cartrefi i Wcráin

Mae'r elfen asiantaeth o'r cynllun yma'n cynnwys taliadau 'diolch' o £350 y mis i'r rhai sy'n rhoi llety i deuluoedd sy'n ffoi o'r Wcráin, sy'n codi i £500 ar ôl 12 mis, hyd at ddwy flynedd. Elfennau arall o'r cynllun yw taliadau o £200 i'r teuluoedd o'r Wcráin, i'w cynorthwyo i sefydlu bywyd yng Nghymru.

Teitl y Grant	2024/25				2023/24			
	Taliadau a Wnaed £'000	Grant a Dderbyniwyd gan y Llywodraeth £'000	Ffi Gweinyddu a Dderbyniwyd £'000	Balans yn ddyledus (i)/gan Llywodraeth ar 31 Mawrth £'000	Taliadau a Wnaed £'000	Grant a Dderbyniwyd gan Llywodraeth £'000	Ffi Gweinyddu a Dderbyniwyd £'000	Balans yn ddyledus (i)/gan Llywodraeth ar 31 Mawrth £'000
Taliadau Tanwydd Gaeaf	-	-	-	-	8	(208)	(11)	-
Cynllun Cymorth Biliau Egni	-	-	-	-	140	310	-	-
Taliadau Gofal Cymdeithasol	-	-	-	-	-	(2,890)	-	-
Cartrefi i Wcrain	100	(54)	-	47	98	(76)	-	22
Cyfanswm	100	(54)	-	47	246	(2,864)	(11)	22

Nodyn: Mae'r tabl yn cynnwys taliadau grant a wnaethpwyd yn ystod y flwyddyn ac nid y grant a hawliwyd

NODYN 39 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen y Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr eiddo ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2024/25 oedd 33,170.03 (32,819.56 yn 2023/24).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2024/25, £1,982.30 (£1,825.30 yn 2023/24), yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol er mwyn rhoi'r swm dyledus fesul band. Cyfrifir am symiau unigol sy'n ddyledus gan ganiatáu disgownt a budd-dal i'r swm dyledus fesul band.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I: -

Band	Cyfanswm Anheddau	Lluosydd	Band “D” Cyfatebol
A*	8	5/9	4.44
A	4,253	6/9	2,835.33
B	6,213	7/9	4,832.14
C	6,609	8/9	5,874.44
D	7,129	9/9	7,128.50
E	5,441	11/9	6,650.11
F	2,690	13/9	3,884.83
G	1,104	15/9	1,839.17
H	181	18/9	361.50
I	57	21/9	133.60
Cyfanswm			33,544.06

Cyfrifir Sylfaen Treth y Cyngor fel a ganlyn:-

	2024/25	2023/24
Band D cyfatebol fel yr uchod	33,544.06	33,178.33
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	33,040.89	32,680.66
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	129.14	138.9
Sylfaen y Dreth Gyngor	33,170.03	32,819.56

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Y Dreth Gyngor Gros	67,924	59,731
Ychwanegu / Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nid oedd ei angen neu cyfrifwyd amdano o'r blaen	(317)	(162)
Y Dreth Gyngor sy'n Gasgladwy	67,607	59,569
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylwyr	(6,729)	(6,030)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	60,878	53,539

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Dyfarnwyd £6.729m o ostyngiadau'r dreth gyngor yn 2024/25 (£6.030m yn 2023/24).

NODYN 40 – TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Fel arfer, asesir eiddo annomestig bob pum mlynedd at ddibenion cyfrifo atebolrwydd ar gyfer NDR. Daeth y rhestr ddiweddaraf i rym ar 1 Ebrill 2023. Nid yw ailbrisio yn codi referniw ychwanegol yn gyffredinol ond maent yn adlewyrchu newidiadau yng ngwerthoedd y farchnad eiddo ledled y wlad, gan aildosbarthu'r un cyfanswm atebolrwydd treth ar gyfer NDR. Bydd rhai biliau ardrethi yn codi a bydd rhai yn gostwng ond dim ond gyda chwyddiant y bydd y bil cenedlaethol cyfartalog yn newid.

Mae Llywodraeth Cymru yn pennu swm ar gyfer y gyfradd - 56.2c yn 2024/25 (53.5c yn 2023/24), a threthi cyflogau busnesau lleol a gyfrifir drwy luosi eu gwerth ardrethol â'r swm hwnnw. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gasglu cyfraddau sy'n ddyledus gan drethdalwyr yn ei ardal ond mae'n talu'r elw i'r gronfa NDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Yna mae Llywodraeth Cymru yn aildosbarthu'r symiau a dalwyd i'r gronfa yn ôl i awdurdodau lleol ar sail swm sefydlog fesul pen o'r boblogaeth.

Cyfanswm incwm NDR, ar ôl rhyddhad a darpariaethau (gan gynnwys Rhyddhad Ardrethi Busnesau Bach a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru), oedd £15.258m ar gyfer 2024/25 (£9.663m yn 2023/24) ac roedd yn seiliedig ar werth ardrethol ar ddiwedd y flwyddyn o £41.889m (£41.985m yn 2023/24).

Dadansoddiad o'r enillion net o drethi annomestig:	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Trethi annomestig casgladwy	15,258	9,663
Cost lwfans casglu	(189)	(188)
Llog dalwyd ar ordaliadau	(3)	(20)
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(142)	(121)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	64	53
Cynllun Rhyddhad Ardrethi Busnes Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch wedi'i fodloni o'r grant	1,384	2,237
Rhyddhad Manwerthu a'r Stryd Fawr y talwyd trwy grant	-	(3)
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	16,372	11,621
Ailddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	25,341	22,823

NODYN 41 – RHWYMEDIGAETHAU WRTH GEFN

Tystysgrif Adroddiad Cyflwr Gosodiad Trydanol (EICR)

Mae'n ofynnol i landlordiaid gynhyrchu tystysgrifau EICR gan drydanwr profiadol a chymwys sydd wedi asesu'r gosodiad trydanol o fewn eiddo sy'n nodi ei fod yn ddiogel. Mae'r rhain gan amlaf angen eu cwblhau o leiaf bob pum mlynedd. Mae'r gwiriadau trydanol yma wedi eu cwblhau yn unol â'r gyfraith, ond mewn rhai achosion, nid oes copi o'r tystysgrifau wedi eu rhoi i'r tenant. Gall methiant i gynhyrchu tystysgrif EICR i denantiaid tai o fewn saith diwrnod o'r arolygiad trydanol olygu bod rhaid i'r Cyngor ad-dalu'r rhent yn ôl i'r tenantiaid hynny sydd ddim wedi derbyn tystysgrif fel iawndal. Mae a oes rhaid i'r Cyngor dalu yn dibynnu camau cyfreithiol parhaus sy'n ymwneud â chorff arall ar y mater hwn.

Targedau Ailgylchu Gwastraff

Mae Llywodraeth Cymru, mewn ymgais i gynyddu ailgylchu, wedi gosod targedau ailgylchu ar gyfer Llywodraeth Leol ers nifer o flynyddoedd. Mae methiant i gyrraedd y targedau yma'n golygu y bydd rhaid i'r Cynghorau hynny dalu dirwy. Methodd Cyngor Sir Ynys Môn a chyrraedd y targed ar gyfer 2021/22 a 2022/23.

Hawl Atebolrwydd Cyhoeddus yn erbyn Rhagflaenydd Cyngor Sir Ynys Môn

O ganlyniad i amgylchiadau presennol sydd yn ymwneud â chyn-bennaeth ysgolion yng Ngwynedd, mae Cyngor Gwynedd yn asesu ac yn ystyried ceisiadau atebolrwydd cyhoeddus posib yn erbyn y Cyngor a'i ragflaenydd. Os bydd rhaid i Gyngor Gwynedd setlo hawliadau'n ymwneud â digwyddiadau cyn 31 Mawrth 1996, efallai y bydd rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn wneud cyfraniad, ar radd a gytunwyd arno eisoes, i dalu am ordaliadau polisi ac unrhyw rwymedigaethau sydd ddim yn cael eu cynnwys o dan bolisiâu yswiriant a gymerwyd gan Gyngor Sir Gwynedd gynt. Mae gan Gyngor Gwynedd gronfa wrth gefn wedi ei glustnodi ar gyfer costau hawliadau'n ymwneud â Chyngor Sir Gwynedd gynt, felly bydd ond angen i Gyngor Sir Ynys Môn wneud cyfraniad pe bai'r gronfa wrth gefn yma ddim yn ddigonol i dalu unrhyw gostau sydd i'w hariannu gan y Cyngor.

NODYN 42 – ASEDAU WRTH GEFN

Pridiannau Cyfreithiol

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn byddai, efallai, yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

Porthladd Rhydd Ynys Môn Cyf

Mae'r cwmni uchod wedi ei sefydlu'n ystod y flwyddyn gyda'r Prif Weithredwr ar hyn o bryd wedi ei nodi fel yr unig Gyfarwyddwr. Dyma'r cwmni fydd yn gyfrifol am redeg y porthladd rhydd. Bydd yn cwmni'n derbyn taliadau gan berchnogion tir sydd wedi dynodi fel safleoedd trethi. Bydd y cyngor yn derbyn gwerth y trethi o'r datblygiadau an Llywodraeth Cymru am nifer o flynyddoedd, bydd rhyfaint o'r incwm yn ariannu costau rhedeg y cwmni. Yn ogystal, bydd y Cyngor yn derbyn grant cyfalaf sylweddol i gynorthwyo i ddenu cwmnïau i ddod i Fôn.

Asesiadau Ariannol

Mae oedi wedi bod wrth gwblhau aseuadau ariannol defnyddwyr gwasanaeth Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae'r aseuadau yma'n pennu'r ffi, uwchlaw'r isafswm, mae defnyddwyr gwasanaeth yn ei dalu am eu gofal. Gan nad yw'r aseuadau yma wedi eu cwblhau, nid yw rhai defnyddwyr gwasanaeth wedi dechrau talu am eu gofal.

NODYN 43 – PRYDLESI

NODYN 43A ASEDAU HAWL I'W DEFNYDDIO

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Cyfanswm £'000
1 Ebrill 2024	840	116	956
Ychwanegiadau	609	150	759
Ailbrisiadau	-	-	-
Dibrisiadau ac Amorteiddiadau	(297)	(66)	(363)
Gwarediadau	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2025	1,152	200	1,352

NODYN 43b – TRAFODION DAN Y PENNAWD PRYDLESI

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Costau llog ar rwymedigaethau prydles	271	-
	271	-

NODYN 43C – DADANSODDIAD AEDDFEDU AR GYFER RHWYMEDIGAETHAU PRYDLES

	31 Mawrth 2025 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Llai na blwyddyn	474	-
Un i bum mlynedd	533	-
Mwy na phum mlynedd	375	-
Cyfanswm derbyniadau heb eu disgowntio	1,382	-

NODYN 44 – POLISIÂU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiâu cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau Anghyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Anniriaethol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Eitemau Eithriadol
26	Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)
27	Incwm a Gwariant Asiantaeth
28	Prydlesi

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2022/23 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2023. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2022/23 a Chôt Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2022/23, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh). Mae'r holl brif bolisiâu cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn. Paratowyd y Datganiad Cyfrifon ar sail "busnes hyfyw".

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd, nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo cronïadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymïadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2023 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy'r ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuoan banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract; a
- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan na fydd dyledion o bosib yn cael eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, ar ôl i'r cyfrifon gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 31 Gorffennaf ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau; a
- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau ond, lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

1. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau y mae'n eu hwynebu. Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ei ddebydu gyda'r gwariant hwnnw a'i gredydu gyda'r gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentwyr. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

2. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall addasiadau ar gyfer cyfnod blaenorol ddeillio o newid mewn polisiâu cyfrifo neu o gywiro camgymeriad materol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisiâu cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau materol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl- weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

3. Treth ar Werth (TAW)

Mae TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau Ei Mawrhydi yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm. Mesur Gwerth Teg

4. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg SAARh13 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, rhwymedigaethau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prisio ar werth teg, yn aml yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrisio Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad

cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prisio teg ar gyfer mathau o asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prisio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prisio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. O dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisio asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prisio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

5. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £10k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau anghyfredol ac sy'n costio £10k neu fwy ei gyfalafu ar sail croniadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased anghyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir i'w gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd, yn cynnwys atgyweiriadau a chynnal a chadw, ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr; ac
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gafaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan afaelir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- Swyddfeydd y Cyngor – gwerth cyfredol, a bennir gan y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd presennol;
- Adeiladau ysgolion – byddent yn cael eu prisio yn ôl eu gwerth cyfredol wrth gael eu defnyddio ond, oherwydd eu natur arbenigol, fe'u mesurir yn ôl cost amnewiddibrisiant;
- Asedau dros ben – y mesur gwerth cyfredol yw gwerth teg, amcangyfrifir ar y defnydd uchaf a gorau o bersbectif rhai sy'n weithgar ar y farchnad;
- Mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid byddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad ffisegol, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Caiff asedau a dderbynnir fel rhoddion eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Caiff y gwahaniaeth rhwng gwerth teg ac unrhyw bris a dalwyd ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Trethiant a Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Lle mae amodau ynghlwm wrth unrhyw asedau a gafwyd yn rhodd, caiff yr enillion eu credydu i'r Cyfrif Asedau a gafwyd yn rhodd. Lle mae enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu symud allan o falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn;
- Lle mae rhan neu gydran o ased yn cael ei amnewid, caiff gwerth cario'r hen ran neu gydran ei ddad-gydnabod er mwyn osgoi cyfrif dwbl. Caiff gwerth y gydran newydd ei hychwanegu at y swm sy'n cario. Os nad yw'n ymarferol gwneud penderfyniad ynghylch gwerth cario'r rhan sydd wedi ei amnewid, defnyddir cost y rhan newydd fel arwydd o gost y rhan sydd wedi cael ei amnewid; a
- Os nad yw ased yn cael ei ddal i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid gwasanaeth potensial o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'oes defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n faterol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisio ei asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion ailbrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrddroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni);a
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei weithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

8.3 *Amhariad*

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn faterol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbrisio, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, credyd y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar er mwyn dyrannu eu symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu). Fodd bynnag, os bydd unrhyw asedau y disgwylir i'w bywydau economaidd defnyddiol fod yn fyrrach neu'n hirach na'r cyfnodau a nodir isod, o ganlyniad i farn broffesiynol neu a ddarperir gan y gweithgynhyrchwr neu a ddangosir fel safon y diwydiant. Gellir codi dibrisiant ar fywyd economaidd defnyddiol y tu allan i'r ffiniau isod.

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y Prisiwr;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 45 mlynedd
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Peiriannau ac Offer (Ased Nad yw'n Gyfredol) gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn perthynas â chyfanswm cost yr eitem, mae'r cydrannau'n cael eu dibrisio ar wahân.

Mae cymhwyso hyn yn ymarferol yn gofyn am asesiad yn erbyn y meini prawf isod, er mwyn canfod a yw:-

- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn i elfennau eraill yr ased h.y. 15 mlynedd neu fwy;
- Mae gwerth yr ased yn £2m neu'n fwy ac mae'r gydran dros 25% o gyfanswm gwerth yr ased;
- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn ond mae'r gwerth yn cynrychioli llai na 25% o gyfanswm gwerth yr ased; bydd y gydran yn cael ei nodi ar wahân os bernir, ym marn y Prisiwr, ei bod yn berthnasol, e.e. lle mae gwerth cydran, dyweder, yn £3m (10%) o'r ased dibrisio sydd â chyfanswm gwerth o £30m.

Os yw'r ased dibrisio yn rhan o grŵp ehangach a ddelir at yr un diben, er enghraifft, canolfannau hamdden, bydd y polisi a argymhellir hwn ar gydrannau yn cael ei gymhwyso i gyfanswm y grŵp ehangach hwn ac nid i bob unigolyn sy'n dibrisio ased o fewn y grŵp.

8.5 *Asedau y ceir gwared arnynt ac Asedau Anghyfredol a delir i'w Gwerthu*

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r ased yn cael ei ailbrisio yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau anghyfredol a delir i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwared neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a delir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau anghyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai y delir i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai a Delir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu.

8.6 *Cael Gwared ar Asedau Anghyfredol*

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (os yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau a delir i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei drosglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltuo i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad Cyllido Cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau anghyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer Cyllido Cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 *Asedau nad oes eu hangen mwyach*

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y defnydd uchaf a gorau a amcangyfrifir gan ddefnyddio mewnbynnau Lefel 1 yn seiliedig ar ddull marchnad / dull prisio tebyg.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn.

Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o asedau treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddosbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronedig, amorteiddio a cholledion amhariad fel sy'n briodol). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Treftadaeth heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr asedau'n cael eu cydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategoriâu eraill o asedau (am fanylion, gweler y Polisi Cyfrifo am Ddibrisiant, 8.4 uchod).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol a gwerth gweddilliol uchel. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad, er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuon newydd yn codi ynglŷn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Polisi Cyfrifo 8.3, Amhariad). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriel Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae'r Eiddo Treftadaeth yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw, wrth ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin Asedau Ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O ganlyniad, caiff asedau, rhwymedigaethau, cronfeydd wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth bob blwyddyn eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau datganoledig i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau ysgolion dan reolaeth wirfoddol ac ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen; ac
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y Fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

6. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd cynlluniedig ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac, wedyn, yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd braich. Yn unol â'r Côt, rhaid prisio Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac, os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw'r eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff eu hailbrisio'n flynyddol yn unol â SAARh13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbrisio'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynydd ym malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbrisio a gwerthu gael effaith ar falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

7. Asedau Anniriaethol

Mae asedau anniriaethol yn asedau nad ydynt yn gyfredol, nac yn ariannol, y gellir eu hadnabod ar wahân ond nid oes ganddynt sylwedd ffisegol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Caiff gwariant ar asedau anniriaethol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased anniriaethol i'r Cyngor. Mae oes economaidd defnyddiol asedau anniriaethol yn cael ei benderfynu gan y gweithiwr proffesiynol perthnasol sy'n arwain ar brynu/datblygu'r ased anniriaethol. Mae oes economaidd ddefnyddiol ased anniriaethol yn fyrrach nag asedau dirweddol, er enghraifft, rhwng pump a saith mlynedd. Mae asedau anniriaethol yn cael eu hamortieiddio ar sail llinell syth dros fywyd economaidd defnyddiol yr ased.

Yn y lle cyntaf, mesurir asedau anniriaethol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbrisio oni bai fod modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal drwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes ased anniriaethol y mae'r Cyngor yn ei ddal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cawn eu cario yn ôl ar gost llai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased anniriaethol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau anniriaethol yn flynyddol a phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased n anniriaethol eu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau anniriaethol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

8. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformiwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

9. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuo'n gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian, dangosir arian parod a chywerthoedd arian net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

10. Offerynnau Ariannol

13.1 Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymadau ariannol yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, cânt eu mesur i gychwyn ar werth teg, a'u cario ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae costau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union y taliadau arian parod a amcangyfrifir yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod arno'n wreiddiol.

Ar gyfer y mwyafrif o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill sy'n daladwy (a llog wedi cronni); a'r llog a godir i'r CIES yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Pan fo premiymau a disgowntiau wedi eu codi i'r CIES, mae'r rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei thaenu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o daenu'r enillion neu'r colledion dros y tymor oedd yn weddill ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy yn ei erbyn, neu yr oedd y disgownt i'w dderbyn pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoniad y symiau a godir i'r CIES i'r taliad net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau Ariannol

Caiff asedau ariannol eu dosbarthu yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae tri phrif ddosbarth o asedau ariannol sef:-

- cost wedi'i amorteiddio;
- gwerth teg trwy elw neu golled (FVPL); a
- gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (FVOCI).

Model busnes yr Awdurdod yw dal buddsoddiadau er mwyn casglu llifoedd arian cytundebol.

Felly, mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu fel cost wedi'i amorteiddio, heblaw am y rheini nad yw eu taliadau cytundebol ar ffurf talu'r prifswm a llog yn unig (h.y. lle nad yw'r llifoedd arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost wedi'i Amorteiddio

Mae asedau ariannol wedi eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn ar werth teg. Wedyn cânt eu mesur ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n dderbyniadwy yn seiliedig ar swm cario yr ased wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y mwyafrif o'r asedau ariannol y mae'r Awdurdod yn eu dal, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill y gellir ei dderbyn (ynghyd â llog wedi cronni) a'r llog a gaiff ei gredu i'r CIES yw'r swm sydd i'w dderbyn am y flwyddyn yn y cytundeb benthycia.

Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi gwneud nifer o fenthyciadau i weithwyr ar lai na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal). Mae'r Cyngor yn defnyddio cyfradd CThEM ar gyfer benthyciadau buddiol i weithwyr fel procsi ar gyfer gwerth y farchnad/cyfradd llog effeithiol. Os yw'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd ostyngedig a'r gyfradd llog effeithiol yn fwy na £100k, caiff colled ei gofnodi ar y CIES am werth presennol y llog a fydd yn cael ei ildio dros oes yr offeryn, gan arwain at gost wedi'i amorteiddio is na'r prifswm sy'n weddill.

Caiff llog ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES ar gyfradd llog effeithiol fymryn yn uwch na'r gyfradd a dderbynnir gan y gweithwyr, ac effaith y gwahaniaeth yw cynyddu cost wedi'i amorteiddio'r benthyciad yn y Fantolen. Mae'n ofynnol yn y darpariaethau statudol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn ariannol - mae cysoniad y symiau a gaiff eu debydu neu eu credydu i'r CIES i'r enillion net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod, yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES.

13.3 *Model Colled Credyd Disgwyliedig*

Mae'r Awdurdod yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar bob un o'i asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio [neu FVOCI pan fo'n berthnasol], naill ai ar sail 12 mis neu sail oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig ar sail oes (model symledig) hefyd yn gymwys i symiau les sy'n dderbyniadwy ac asedau contract. Dim ond colledion oes sy'n cael eu cydnabod ar gyfer symiau masnach derbyniadwy (dyledwyr) a ddelir gan yr Awdurdod.

Bydd y Cyngor hefyd yn ymestyn y drefn symledig i symiau derbyniadwy ar les a masnach ac asedau

contract os oes cydran gyllido sylweddol.

Mae colledion amhariad yn cael eu cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad efallai na fydd y llifoedd arian yn y dyfodol yn digwydd oherwydd gallai'r benthyciwr fethu talu ei rwymedigaethau. Mae risg credyd yn chwarae rhan hollbwysig wrth asesu colledion. Os yw risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i offeryn gael ei gydnabod i gychwyn, caiff colledion eu hasesu ar sail oes. Os yw'r risg heb gynyddu'n sylweddol, neu os yw parhau yn isel, caiff colledion eu hasesu ar y sail colledion disgwylidig dros 12 mis.

Mae Môn Ddyledwyr roedd y canrannau drwg dyledion canlynol yn berthnasol:-

6 mis i 1 flwyddyn: 50%;
1 flwyddyn i 2 flynedd: 75%;
Dros 2 flynedd: 100%.

Byddai canrannau uwch yn berthnasol i rai dyledwyr, gan ystyried amgylchiadau unigol, e.e. diddymiad cwmni, methdaliad personol.

Dyledwyr a gohiriwyd h.y., ffioedd preswyl y Gwasanaethau Cymdeithasol a gohiriwyd hyd nes y bydd yr eiddo yn cael ei werthu (pan fo tâl ar yr eiddo yn berthnasol), darpariaeth o 10% wedi'i chymhwyso waeth beth fo'u hoedran – er y byddai darpariaeth uwch yn gymwys o dan amgylchiadau penodol e.e. cyflwr presennol eiddo neu werth eiddo neu anghydfod.

Mae SAARh yn ei gwneud yn ofynnol i adnabod dyledion yn gynt (nid yw'r arfer cyfredol yn darparu ar gyfer dyledion yn gynt na chwe mis oed, er y byddai darpariaeth yn cael ei wneud ar gyfer amgylchiadau dyledwyr unigol sy'n hysbys e.e. methdalwr, oedran llai na hyn) ac mae'n rhaid eithrio dyledion sector cyhoeddus (ar hyn o bryd mae dyledion ar gyfer y bwrdd iechyd lleol, praeseptwyr mawr a lleol (cynghorau)/cyrff sy'n codi trethi ac ati, a gweinyddiaethau canolog/datganoledig ac ati wedi eu cynnwys). Gan roi ystyriaeth i SAARh9, mae angen lwfansau amharu colledion diwygiedig ac fe wneir yr ystyriaethau canlynol i gyrraedd y lwfansau diwygiedig:-

Nid yw SAARh9 yn diffinio diffyg ar ddyled, ond mae'n ofynnol i sefydliad ddarparu diffiniad o'r fath sy'n gyson â'i ddibenion rheoli credyd. Defnyddir y diffiniad canlynol at ddibenion y gofyniad lwfans amharu colledion ar gyfer Môn Ddyledion, sy'n ddigon syml ac sy'n gyson â rheolaeth credyd yr Awdurdod –

Mae dyledwyr wedi diffygio ar ddyled (at ddibenion lwfans amharu colledion yng nghyswllt Môn Ddyledwyr) os nad oes taliad wedi'i dderbyn yn erbyn dyled yn y system Dyledwyr Civica (erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn) pan fo oedran y ddyled yn fwy nag 14 diwrnod calendr o'r dyddiad pwynt treth.

Cynigir y lwfansau canlynol ar gyfer cyfnodau o hyd at chwe mis:-

- Diwrnod 1 i 14 niwrnod ar ôl codi'r anfoneb –2%;
- 1 - 30 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 15 diwrnod i 45 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 2.5%;
- 31 - 60 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 46 diwrnod i 75 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 4.5%;
- 61 - 90 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 76 diwrnod i 105 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 7.5%;
- 91 – 168 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 106 diwrnod i 182 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 15%.

Byddai'r Cyngor wedyn yn parhau i ddefnyddio'r canrannau cyfredol ar gyfer dyledion hŷn na chwe mis o'r dyddiad pwynt treth h.y.

- 183 – 365 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth –50%;
- 366 – 730 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth –75%;
- 731 diwrnod neu fwy o'r dyddiad pwynt treth – 100%.

Taliadau wedi eu gohirio

O 183 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth mae'r rhain i gael eu cymhwyso ar 10% YN UNIG ac nid ar y cyfraddau uwch a ddangosir. Dim darpariaeth ar gyfer dyledion gohiriedig sy'n llai na chwech mis oed. Mae gan y Cyngor briodiannau cyfreithiol wedi'u sicrhau yn erbyn cartrefi unigolion, felly, mae'r swm ar gyfer amhariad yn is. Yr enillion neu'r golled amhariad flynyddol fydd y newid mewn colledion credyd disgwyliedig cydol oes dros y flwyddyn.

Gordaliadau Budd-daliadau Tai

Mae gan y Cyngor lwfans colledion amhariad o 90% o'r gordaliad budd-daliadau tai a waned i'r defnyddiwr gwasanaeth ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r lwfans colledion amhariad yn uchel oherwydd bod adnoddau ariannol unigolion sy'n derbyn budd-daliadau fel arfer yn brin ac mae'r risg o fethu ag adennill y gordaliadau budd-daliadau'n yn uchel.

Rhenti

Mae'r lwfans colledion amhariad ar gyfer dyledion rhent yn seiliedig ar y swm o arian sy'n ddyledus, gyda dyledion uwch ar ganrannau uwch oherwydd bod y risg o beidio ag ad-dalu yn cynyddu wrth i'r ddyled gynyddu. Bydd lwfans colledion amhariad yn cael ei gosod ar y symiau dyledus ym mhob band. Mae bandiau a chanrannau'r lwfans colledion amhariad fel a ganlyn:

Tenantiaid Presennol

<u>Gwerth yr Ôl-ddyled</u>	<u>Lwfans Colledion Amhariad</u>
£0.01 i £49.99	10%
£50 i £99.99	20%
£100 i £249.99	30%
£250 i £499.99	45%
£500 i £999.99	60%
>£1,000	85%

Gosodir lwfans colledion amhariad o 90% ar gyfer yr holl dyledion gan gyn-denantiaid gan fod y dyledion hyn yn llai tebygol o gael eu hadennill na chan denantiaid presennol.

13.4 Asedau Ariannol yn cael eu Mesur ar Werth Teg trwy Elw neu Golled (FVPL)

Mae asedau ariannol sy'n cael eu mesur ar werth FVPL yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn a'u cario ar werth teg. Mae enillion neu golledion gwerth teg yn cael eu hadnabod wrth iddynt gyrraedd yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau.

Mae mesuriadau gwerth teg yr asedau ariannol yn seiliedig ar y technegau canlynol:-

Offerynnau gyda phrisiau'r farchnad wedi'u dyfynnu – pris y farchnad offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a chanfyddadwy – dadansoddiad llif arian gostyngedig.

Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur wedi eu categorioedd yn unol â'r tair lefel ganlynol:-

Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau wedi'i dyfynnu (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau yr un fath y gall yr Awdurdod gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.

Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ar wahân i'r prisiau wedi'u dyfynnu sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n ganfyddadwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anghanfyddadwy ar gyfer yr ased.

13.5 Y Datganiadau Ariannol

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

13.6 Asedau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu

Nid oes gan y Cyngor asedau ariannol ar gael i'w gwerthu ac yn annhebygol o gael rhai yn y tymor byr gan ni chynhwysir yr asedau ariannol yma yn y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2022/23.

11. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu gwneir setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol ond os oes sicrwydd go bendant y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon petaent yn codi.

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib.

12. Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgresiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol, i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff Cronfeydd wrth Gefn eu creu drwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwariant. Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisiâu a'r nodiadau perthnasol.

13. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dderbyn. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladu), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y Dreth Gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw.

Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau anghyfredol, enillion ar werthu asedau anghyfredol ac enillion ar asedau ariannol ar-gael-i'w-gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif swm) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae referniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel referniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb raddfa llog dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. referniw yng nghyswllt y Dreth Gyngor a threthi cyffredinol ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

14. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i pholisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi ac fe gronnir a chredydir y llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa llog cyfartaleddig a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai cronfeydd wrth gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

15. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categorio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categorio fel ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau o Eiddo, Offer a Chyfarpar a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premïymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnodau y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol - sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant dros gyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth

yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r Dreth Gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbrisio a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o gyllid refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbrisio a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel Prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net yr Awdurdod yn y brydles, ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni), gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y corff a brydlesodd yr ased (ynghyd ag unrhyw breimymau a dderbyniwyd); ac
- Incwm Cyllido, sy'n cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd rhenti'n cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniadau cyfalaf ar ôl cael gwared o'r eiddo yn cael eu defnyddio i ddileu'r swm sy'n ddyledus gan y corff a brydlesodd yr ased. Bryd hynny, bydd y derbyniadau cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn cael eu trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau anghyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredydu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

16. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol

Mae gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol yn gyfrifol am y symiau canlynol er mwyn cofnodi gwir gost dal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dibrisiant asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbrisio a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn y gellir dileu'r colledion yn ei herbyn; a
- Amorteiddio asedau anniriaethol sydd i'w priodoli i'r gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu am y costau hyn. Fodd bynnag, mae'n ofynnol i neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei ofyniad benthyca cyffredinol. Felly, disodlir y costau hyn gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP) trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru reoliadau newydd yn 2008/09 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP dros oes ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio'r MRP tan y comisiynir yr ased.

Cyfrifir darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn hanesyddol fel 2% o Ofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT. Yn 2015, newidiodd Llywodraeth Cymru'r penderfyniad i ganiatáu mwy o opsiynau ar sut i gyfrifo cost MRP CRT. Argymhellwyd y bydd defnyddio'r dull oes ased yn rhoi'r NPV uchaf ar gyfer benthyciadau gyda chefnogaeth a digefnogaeth, a'r opsiwn mwyaf fforddiadwy ar gyfer cenedlaethau presennol a'r dyfodol yw'r opsiwn lle mae'r blwydd-dal yn seiliedig ar oes ased 60 mlynedd gan ddefnyddio cyfradd fenthyca ar gyfartaledd y Cyngor o 4.58%. Felly, ar gyfer benthyciadau CRT gyda chefnogaeth a digefnogaeth mae'r dull oes ased dros gyfnod o 60 mlynedd ar gyfradd llog o 4.58% yn cael ei weithredu o 1 Ebrill 2022. Bydd hyn yn caniatáu dull mwy darbodus na'r dull cyfredol gan y bydd CFR yn cymryd 60 mlynedd i leihau i sero yn hytrach na 300.

Cofnodir trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

17. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynnir y grantiau neu gyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft, adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

18. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased anghyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycu, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

19. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y gwasanaethau hynny sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol â threfniadau'r Awdurdod ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol ar gyfer y pwrpas o gyfrifyddu cost llawn ar gyfer dychweliadau ystadegol statudol, er enghraifft, dychweliadau blyneddol RA a RO'r Llywodraeth. Fodd bynnag, ar gyfer monitro'r gyllideb a'r cyfrifon blyneddol statudol, fe eithrir ad-daliadau ac fe adroddir ar wasanaethau corfforaethol a chefnogol fel cylchrannau gwasanaeth ac fe'i delir yn gyfrifol am reolaeth cyllideb.

20. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth, gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

21. Buddiannau'r Gweithwyr

24.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn - buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blyneddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr cronrus ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i fwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w cario drosodd i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y Dreth Gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrdroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronnol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn refeniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini nad oes disgwyl y byddant yn cael eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

24.2 *Buddiannau Terfynu*

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Codir y buddiannau hyn ar sail gronol i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na fedr y Cyngor mwyach dynnu'n ôl y cynnig o'r buddiannau hynny neu mewn achosion lle mae'r Awdurdod yn cydnabod costau ailstrwythuro.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ychwanegu at bensiynau (fel arfer ar ffurf blynyddoedd ychwanegol), mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer ychwanegiadau pensiwn a dalwyd fel buddiannau ar adeg terfynu cyflogaeth a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

24.3 *Buddiannau Ôl-Gyflogaeth*

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran yr Adran Addysg; a
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

24.4 *Cynllun Pensiwn Athrawon*

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon, nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

24.5 *Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol*

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a Chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safona Cyfrifo Rhyngwladol (SCRh19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig.

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraid gan ddefnyddio'r dull uned rhagamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol.

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfnnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid presennol; ac
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul pedwar rhan:-

a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt.

b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau buddiannau).

c) Atebolrwydd budd-dal (ased) yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd-daliadau).

d) Ail-fesuriad yn cynnwys:-

- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;

- Enillion a Chollledion Actiwaraid - newidiadau yn yr ymrwymadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwariaid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

ch) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa bensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeol a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n fesur o'r manteision i'r Gronfa Gyffredinol yn sgil yr arfer o gyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na phan enillir buddiannau gan weithwyr.

24.6 *Buddiannau Dewisol*

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pwerau cyfyngedig i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiau â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

22. *Eitemau Eithriadol*

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol yng nghyswllt y cyfrifon yma, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

23. *Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)*

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda Llywodraeth Cymru yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gofnodion cyfrifon sylfaenol; fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol, caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y Cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a ddelir yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TA â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Annomestig yn cael ei gynnwys o fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

24. *Incwm a Gwariant Asiantaeth*

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dŵr ac adrannau'r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan.

Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu yn ystod y flwyddyn fel asiant ar ran:-

Llywodraeth Cymru - casglu Trethi Annomestig (TA) a thalu'r symiau a gasglwyd i Lywodraeth Cymru, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu;

Llywodraeth Cymru – Benthyciadau Cartrefi Gwag, lle mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant rhwng Llywodraeth Cymru a derbynyddion y Benthyciadau Cartrefi Gwag.

Llywodraeth Cymru - mae'r Cyngor wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru wrth dalu Grantiau Busnes Covid i gefnogi busnesau penodedig yn ystod y pandemig yn enwedig i gefnogi busnesau yn ystod y cyfnod clo.

Yr awdurdod fel lesddeiliad

Mae contractau'n cael eu dynodi'n brydlesi gan yr awdurdod ar sail eu manylion. Mae contractau, a rhannau o gontractau, gan gynnwys y rhai a ddisgrifir fel contractau ar gyfer gwasanaethau, yn cael eu dadansoddi er mwyn penderfynu p'un a ydynt yn rhoi'r hawl i reoli'r defnydd o ased a nodwyd, trwy gyfrwng hawliau i dderbyn, i raddau helaeth, holl fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib yr ased hwnnw a rheoli ei ddefnydd. Mae'r Cod yn ymestyn cwmplas IFRS 16 Prydlesi er mwyn cynnwys trefniadau lle nad oes unrhyw gydnyddiaeth yn cael ei dalu, neu lle gwneir taliadau enwol neu isel iawn.

Y mesur cychwynnol

Mae prydlesi'n cael eu cydnabod fel asedau hawl-i-ddefnyddio gydag atebolrwydd cyfatebol ar y dyddiad y mae'r ased a brydlesir ar gael i'w ddefnyddio (neu o 1 Ebrill 2024 os bydd prydlesi presennol yn trosglwyddo). Fel arfer, mae'r prydlesi am gyfnodau penodedig o fwy na blwyddyn, ond efallai y bydd opsiynau i'w hymestyn.

Yn y lle cyntaf, mae'r awdurdod yn cydnabod atebolrwydd prydles yn ôl gwerth presennol taliadau'r brydles, gan ddisgowntio trwy ddefnyddio cyfradd benthycia cynyddrannol yr awdurdod os nad yw'n bosib penderfynu ar y gyfradd llog sydd ymhlyg yn y brydles. Bydd cyfradd fenthycia gynyddrannol yr awdurdod yn seiliedig ar gyfradd blwydd-dal y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb) ar gyfer yr un cyfnod â thymor y brydles. Mae taliadau prydles a gynhwysir yn y mesur o atebolrwydd y brydles yn cynnwys:

- taliadau sefydlog, yn cynnwys taliadau sefydlog gwirioneddol ('in-substance')
- taliadau prydles newidiol sy'n ddibynnol ar fynegai neu gyfradd, ac a fesurir yn y lle cyntaf gan ddefnyddio'r brif fynegai neu gyfradd ar y dyddiad mabwysiadu
- symiau y disgwylir iddynt fod yn daladwy o dan warant gwerth gweddilliol
- y pris gweithredol o dan opsiwn prynu y mae'r awdurdod yn gymharol sicr o'i weithredu
- taliadau prydles mewn cyfnod adnewyddu dewisol os yw'r awdurdod yn gymharol sicr o arfer opsiwn i ymestyn y brydles
- dirwyon am ddod â phrydles i ben yn gynnar, oni bai bod yr awdurdod yn gymharol sicr o beidio â dod â'r brydles i ben yn gynnar.

Mae'r ased hawl-i-ddefnyddio yn cael ei fesur yn ôl swm atebolrwydd y brydles, wedi'i addasu ar gyfer unrhyw daliadau a wnaed, ynghyd ag unrhyw gostau uniongyrchol a gafwyd er mwyn datgymalu'r ased dan sylw a'i symud oddi ar y safle, neu adfer yr ased dan sylw ar y safle, a thynnu cost unrhyw gymhellion prydles a dderbyniwyd.

Er hynny, ar gyfer prydlesi sydd â thaliadau isel iawn, taliadau enwol neu ddim taliadau o gwbl, mae'r ased yn cael ei fesur yn ôl gwerth teg.

Mesuriadau dilynol

Wedi hynny, mae'r ased hawl-i-ddefnyddio'n cael ei fesur gan ddefnyddio'r model gwerth teg. Mae'r awdurdod o'r farn bod y model cost yn ddirprwy rhesymol oni bai am:

- asedau sy'n cael eu dal o dan brydlesi anfasnachol
- prydlesi lle nad yw adolygiadau rhent o reidrwydd yn adlewyrchu amodau'r farchnad
- prydlesi sydd â thelerau o fwy na phum mlynedd nad ydynt yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth ar gyfer adolygiadau rhent
- prydlesi lle bydd adolygiadau rhent yn cael eu cynnal ar gyfnodau o fwy na phum mlynedd.

Ar gyfer y prydlesi hyn, mae'r ased yn cael ei gario ar swm wedi'i ailbrisio. Yn y datganiadau ariannol hyn, mae asedau hawl-i-ddefnyddio sy'n cael eu dal o dan brydlesi mynegrifol wedi cael eu haddasu ar gyfer newidiadau yn y fynegai berthnasol, tra bod asedau sy'n cael eu dal o dan brydlesi taliadau isel iawn neu brydlesi lle nad oes taliad o gwbl wedi cael eu prisio gan ddefnyddio prisiau'r farchnad neu brisiau rhent ar gyfer tir neu eiddo cyfatebol.

Mae'r ased hawl-i-ddefnyddio'n cael ei ddibrisio mewn llinell syth dros gyfnod byrrach, sef tymor y brydles sy'n weddill ac oes ddefnyddiol yr ased dan sylw ar y dyddiad mabwysiadu.

Wedi hynny, mae atebolrwydd y brydles yn cael ei fesur yn ôl cost wedi'i hamorteiddio, gan ddefnyddio'r dull llog gwirioneddol. Bydd yr atebolrwydd yn cael ei ail-fesur pan fydd:

- newid yn y taliadau prydles yn y dyfodol oherwydd newid yn y mynegai neu gyfradd
- newid yn amcangyfrif y grŵp o'r swm y disgwylir iddo fod yn daladwy o dan warant gwerth gweddilliol
 - yr awdurdod yn newid ei asesiad o ph'un a fydd yn arfer opsiwn i brynu, ymestyn neu derfynu, neu
- taliad prydles sefydlog gwirioneddol ('in-substance') diwygiedig.

Pan ddigwydd ail-fesuriad o'r fath, gwneir addasiad cyfatebol i swm cario'r ased hawl-i-ddefnyddio, ac mae unrhyw addasiad pellach sydd ei angen oherwydd yr ail-fesuriad yn cael ei gofnodi yn y datganiad incwm.

Eithriad ar gyfer gwerth isel a phrydles fer

Yn unol â'r hyn y mae'r Cod yn ei ganiatáu, mae'r awdurdod yn eithrio prydlesi:

- ar gyfer eitemau isel eu gwerth sydd yn costio llai na £10,000 pan fyddant yn newydd, ar yr amod nad ydynt yn ddibynol iawn ar eitemau eraill, neu wedi eu cyplysu gydag eitemau eraill, a
- mae ganddynt dymor o lai na 12 mis (yn cynnwys y cyfnod lle na ellir canslo'r brydles ynghyd ag unrhyw opsiynau i ymestyn y mae'r awdurdod yn gymharol sicr o'u harfer, ac unrhyw opsiynau terfynu y mae'r awdurdod yn gymharol sicr o beidio eu harfer).

Gwariant ar brydlesi

Mae gwariant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys llog, dibrisiad llinell syth, unrhyw amhariadau ar yr ased a newidiadau yn y taliadau prydles newidiol nad ydynt wedi eu cynnwys yn y mesur o atebolrwydd yn ystod y cyfnod y digwyddodd y digwyddiad sbarduno. Mae taliadau prydles yn cael eu cofnodi fel debyd yn erbyn yr atebolrwydd. Mae rhenti ar gyfer prydlesi eitemau isel eu gwerth neu fyrrach na 12 mis yn cael eu trin fel costau.

Nid yw dibrisiant ac amhariadau'n gostau yn erbyn y dreth gyngor, gan fod darpariaeth lawn yn cael ei gwneud ar gyfer costau asedau nad ydynt yn rhai cyfredol o dan drefniadau cyllido cyfalaf ar wahân. Mae symiau felly'n cael eu neilltuo i'r cyfrif addasiadau cyfalaf o falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad ar y Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Yr awdurdod fel lesydd

Mae prydlesi'n cael eu dynodi'n brydlesi cyllid os yw telerau'r brydles yn trosglwyddo, i raddau helaeth, yr holl risgiau a gwobrau yn gysylltiedig â bod yn berchen ar yr eiddo neu offer a pheiriannau o'r lesydd i'r lesddeiliaid. Mae'r holl brydlesi eraill yn cael eu dynodi'n brydlesi gweithredu.

Prydlesi Cyllid

Os yw'r awdurdod yn caniatáu prydles cyllid ar gyfer eiddo neu offer a pheiriannau, mae'r ased perthnasol yn cael ei dynnu o'r Fantolen fel gwarediad. Pan fydd y brydles yn cychwyn, mae swm cario'r ased yn y Fantolen (boed yn eiddo, offer a pheiriannau neu asedau sy'n cael eu dal i'w gwerthu) yn cael ei ddileu a'i symud i'r llinell gwariant gweithredu arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled pan waredir â'r ased. Mae enillion, sydd yn cynrychioli buddsoddiad net yr awdurdod yn y brydles, yn cael ei gofnodi fel credyd ar yr un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a hefyd fel rhan o'r enillion neu golled pan waredir â'r ased (h.y. mae'n cael ei netio yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg ei waredu), ac mae ased prydles (dyledwr hirdymor) cyfatebol yn cael ei gynnwys ar y Fantolen.

Mae rhenti prydlesi derbyniadwy yn cael eu dosbarthu rhwng:

- tâl am gaffael y diddordeb yn yr eiddo - sy'n cael ei gofnodi er mwyn gostwng gwerth dyledwr y brydles

(ynghyd ag unrhyw breimymau a dderbyniwyd), ac

- incwm cyllid (wedi'i gredydu i'r llinell incwm a gwariant cyllido a buddsoddi yn y

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Pan waredir ag ased, ni chaniateir, trwy statud, i'r enillion sy'n cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gynyddu balans y Gronfa Gyffredinol ac mae'n rhaid ei drin fel derbyniad cyfalaf. Os oes premiwm wedi'i dderbyn, mae'n cael ei symud o falans y Gronfa Gyffredinol i'r gronfa derbyniadau cyfalaf yn y Datganiad ar y Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn. Os yw'r swm sy'n ddyledus mewn perthynas ag ased y brydles yn cael ei setlo trwy dalu rhenti yn ystod blynyddoedd ariannol yn y dyfodol, mae'n cael ei symud o falans y Gronfa Gyffredinol i'r gronfa derbyniadau cyfalaf gohiriedig yn y Datganiad ar y Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn. Pan dderbynnir y rhenti yn y dyfodol, mae'r elfen ar gyfer y derbyniad cyfalaf ar gyfer gwaredu'r ased yn cael ei ddefnyddio i ostwng gwerth dyledwr y brydles. Ar yr adeg hon, mae'r derbyniadau cyfalaf a ohiriwyd yn cael eu trosglwyddo i'r gronfa derbyniadau cyfalaf.

Pan fydd ased yn cael ei waredu, nid yw'r gwerth sy'n cael ei ddileu yn gost yn erbyn y dreth gyngor, gan fod darpariaeth lawn yn cael ei wneud ar gyfer costau asedau nad ydynt yn asedau cyfredol o dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Mae symiau'n cael eu priodoli, felly, i'r cyfrif addasiadau cyfalaf o falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad ar y Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Prydlesi Gweithredu

Os yw'r awdurdod yn caniatáu prydles gweithredu ar gyfer eiddo neu offer a pheiriannau, mae'r ased yn cael ei gadw ar y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gofnodi fel credyd ar y llinell gwariant gweithredu arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae unrhyw gredyd yn cael ei wneud ar sail llinell syth dros oes y brydles, neu i'r gwasanaeth unigol os yw'n cael ei gychwyn gan wasanaeth, hyd yn oed os nad yw'n cyd-fynd â phatrwm taliadau (e.e. mae premiwm yn cael ei dalu ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yn gysylltiedig â negodi a threfnu'r brydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a chodir amdanynt fel cost dros gyfnod y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

DATGANIAD ARIANNOL ATODOL

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2025

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
<u>Gwariant</u>		
Rheoli a Chynnal a Chadw - Atgyweirio a Chynnal a Chadw	6,183	5,562
Rheoli a Chynnal a Chadw - Goruchwyllo a Rheoli	6,510	5,783
Rhenti, Ardrethi, Trethi a Thaliadau Eraill	102	90
Dibrisiant, Amhariad a Chollledion Ailbrisio Asedau Anghyfredoll	3,700	3,358
Costau Rheoli Dyled	12	12
Symudiad yn y Ddarpariaeth Amhariad ar gyfer Drwg Dyledion	152	147
Symudiad yng Nghroniad Absenoldebau Cronedig	(76)	117
Addasiad Cyfrifed IAS19	(120)	-
Cyfanswm Gwariant	16,463	15,069
<u>Incwm</u>		
Rhenti Preswyl	(22,184)	(20,702)
Rhenti Dibreswyl	(264)	(246)
Taliadau am Wasanaethau a Chyfleusterau	(176)	(175)
Cyfraniadau tuag at Wariant	(292)	(240)
Arall	(167)	(116)
Cyfanswm Incwm	(23,083)	(21,479)
Gwariant Net Gwasanaethau CRT fel yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan	(6,620)	(6,410)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Craidd Corfforaethol a Democrataidd	56	56
Gwariant Net Gwasanaethau CRT	(6,564)	(6,354)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Incwm a Gwariant Gweithredol yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan		
(Ennill) ar werthu Asedau Anghyfredol CRT	211	(15)
Cost llogau pensiwn net	27	-
Llog Taladwy a Thaliadau Cyffelyb	1,379	1,436
Llog ac Incwm o Fuddsoddiad	(385)	(487)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Derbyniadwy:	-	-
- Lwfans Atgyweiriadau Mawr	(3,816)	(2,690)
- Arall	(13,385)	(4,316)
Gwarged am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(22,533)	(12,426)

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falans CRT am y flwyddyn

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Blaenorol	(8,189)	(12,107)
Diffyg/(Gwarged) am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(22,533)	(12,426)
Addasiadau rhwng Seiliau Cyfrifo ac Cyllido yn ôl Statud	22,744	16,499
Gostyngiad/(Cynnydd) Net cyn Trosglwyddiadau i / o Gronfeydd Wrth Gefn	211	4,073
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd Wrth Gefn Clwsnodedig	-	(155)
Gostyngiad/ (Cynnydd) Net yn y Flwyddyn ar y CRT	211	3,918
Addasiad i gronfeydd wrth gefn	-	-
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Cyfredol	(7,978)	(8,189)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai Cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC TAI

Ar 31 Mawrth 2025, roedd y nifer o dai yn 3980, sy'n gynnydd o 28 eiddo o blwyddyn 2023/24. Mae'r dadansoddiad yn ôl math o dŷ fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2025	31 Mawrth 2024
Stoc y Cyngor		
Tai	2,137	2,112
Tai Unllawr	1,065	1,066
Fflatiau	770	766
Fflatiau un ystafell	8	8
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,980	3,952

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Gwariant Cyfalaf		
Tir	1,388	1,941
Anneddau	24,496	16,827
Arall - Cyfleusterau Anabledd ac Addasiadau	474	422
Arall - Cyfleusterau Gofal Cymdeithasol	909	307
Arall - Garejys	103	308
Arall - Cerbydau	-	-
Arall - Meysydd Parcio	99	-
Cyfanswm	27,469	19,806
Ffynonellau Cyllido		
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(17,201)	(7,161)
Derbyniadau cyfalaf	(1,141)	-
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(9,127)	(12,645)
Cyfanswm	(27,469)	(19,806)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £3.886mm ar gyfer 2024/25 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.690m yn 2023/24).

NODYN 4 – DIBRISANT, AMHARIAD A COLLEDIION AILBRISIO MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2024/25 Ailbriso £'000	2024/25 Dibrisiant £'000	2024/25 Cyfanswm £'000	2023/24 Dadgydnabod £'000	2023/24 Dibrisiant £'000	2023/24 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Anheddau	-	3,261	3,261	-	2,679	2,679
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	418	418	154	404	558
	-	3,679	3,679	154	3,083	3,237

NODYN 5 – DEBYNIADAU CYFALAF

Gwerthwyd pump cartrefi yn 2024/25 gyda derbyniadau cyfalaf o £632k a dderbyniwyd i'r arian wrth gefn derbyniadau cyfalaf (£509k yn 2023/24). Gwerthwyd y rhain ar gyfartaledd rhannu lle mae gan y Cyngor gynnig cyfreithiol am 30% o werth y gweithrediadau pan fo'r amodau o'r cytundeb cyfreithiol yn cael eu bodloni. Nid yw hyn yn cael ei gynnwys yn cyfrifon y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 gan fod gwerth 30% y Cyngor yn y dyfodol yn ormodol ansicr er y byddai'n rhaid iddo fod yn sylweddol uwch na gwerth y 30% ar 31 Mawrth 2025. Derbyniodd y Cyngor incwm am 70% o werth y farchnad pan werthwyd y gweithrediadau oherwydd y byddai'n cadw perchnogaeth o 30%.

NODYN 6 – ÔL-DDYLEDION RHENT A LWFANS COLLI NAM

Yn ystod 2024/25, gostyngodd cyfanswm ôl-ddyledion rhent £107k. Dangosir crynodeb o ôl-ddyledion rhent a rhagdaliadau yn y tabl canlynol: -

Ôl-ddyledion Rent	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	786	718
Ôl-ddyledion Gyn-denantiaid	261	222
Cyfanswm Ôl-ddyledion Rent	1,047	940

Gwnaed lwfans yn y Fantolen ar gyfer dyledion drwg ac amheus. Ar gyfer rhenti, roedd hyn yn £771k (£685k yn 2023/24).

NODYN 7 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly, mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Pensiynau	2024/25 £'000	2023/24 £'000
Cost gwasanaeth cyfredol SCR19	673	736
Costau heb eu hariannu	73	70
Cyfanswm costau gwasanaeth SCR19	746	806
Llai: costau gwirioneddol cyflogwr	(866)	(820)
Symudiad I arian wrth gefn pensiynau	(120)	(14)
Cost Gwasanaeth Gyfredol wedi'i gynnwys yn symudiad mewn cronfeydd wrth gefn	120	14
Cost llogau pensiwn net	(27)	-
Cost llogau pensiwn net wedi'i gynnwys yn symudiad mewn cronfeydd wrth gefn	27	-
Cyfanswm yr effaith ar gronfa wrth gefn y gellir ei defnyddio	-	-

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Liz Wood
Sioe Amaethyddol Môn	Dafydd Roberts
Partneriaeth Cymunedau Mwy Diogel Ynys Môn a Gwynedd	Alun Roberts
Canolfan Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Robin Wyn Williams
Fforwm Iaith Môn	Gwilym O Jones, Gary Pritchard, Arfon Wyn, Dafydd Roberts
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Ynys Môn)	Paul Ellis, John Ifan Jones, Pip O'Neill, Gary Pritchard, Dafydd Rhys Thomas
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Alun Roberts
Pencampwr Anghenion Dysgu Ychwanegol	Arfon Wyn
Pencampwr Diogelu Oedolion	Alun Roberts
Pencampwr Gofalwyr	Trefor Lloyd Hughes MBE
Pencampwr Plant a Phobl Ifanc	Llio Angharad Owen
Pencampwr Plant Mewn Gofal	Dyfed Wyn Jones
Pencampwr Newid Hinsawdd	Geraint ap Ifan Bebb
Pencampwr Cydraddoldeb ac Amrywiaeth	Alun Roberts
Pencampwr Aelodau	Dylan Rees
Pencampwr Sgriwtini	Douglas Massie Fowlie
Pencampwr Lluedd Arfog	Glyn Haynes
Llys Llywodraethwyr Prifysgol Bangor	Dafydd Roberts
Cwmni Frân Wen	Gary Pritchard
Partneriaeth Cyrchfan Môn	Dafydd Roberts
Cyngor Llyfrau Cymru	Neville Evans
Panel Maethu	Gary Pritchard
Pencampwr Oed Gyfeillgar	Gwilym O Jones
Grŵp Llandrillo/Menai	Dafydd Roberts
Cyd-Bwyllgor GwE	Dafydd Roberts
Panel Mabwysiadu Gwynedd a Môn	Alun Roberts

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIO LAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Dyfed Wyn Jones
Pwyllgor Cronfa Bensiynau Gwynedd (Cyngor Gwynedd)	Robin Wyn Williams
Cyngor Cyswllt Cymru WLGA	Carwyn Jones, Robin Wyn Williams
Medrwn Môn	Gary Pritchard
Bwrdd Aelodau Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru (CLAW)	Dafydd Rhys Thomas
Menter Môn	Gary Pritchard
Cyd-Bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Dafydd Rhys Thomas
Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru (Pwyllgor Lleol Môn)	Trefor Lloyd Hughes MBE, Non Dafydd, Jeff M Evans
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Gary Pritchard
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jeff M Evans, John Ifan Jones, Dylan Rees
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jeff M Evans
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	John Ifan Jones, Dylan Rees
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Robin Wyn Williams
Panel Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	Non Dafydd
Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru (Gofal a Llesiant)	Gary Pritchard
Grŵp Llywio Adolygiad Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Dafydd Rhys Thomas
Cyd-bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Nicola Roberts, Dafydd Rhys Thomas
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Neville Evans
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Margaret Murley Roberts
Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus (Môn a Gwynedd)	Gary Pritchard
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (Rhan 9 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant Cymru 2014)	Gary Pritchard, Alun Roberts
Bwrdd Partneriaeth Gogledd Cymru Mwy Diogel	Alun Roberts
Ymddiriedolaeth yr Harbwr, Caernarfon	Dafydd Rhys Thomas
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jeff M Evans, Gwilym O Jones, Jackie Lewis, Keith Roberts, Arfon Wyn
Cymdeithas Awdurdodau Lleol Cymru	Gary Pritchard, Robin Wyn Williams

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Grŵp Rhanddeiliad y Safle Wylfa	Kenneth Hughes, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Jackie Lewis, Llio Angharad Owen, Derek Owen, Liz Wood

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisiâu cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:

- ☐ Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu
- ☐ Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased anghyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen. Fel arfer, mae hyn oherwydd digwyddiad sydd wedi gostwng gwerth ased yn sylweddol, er enghraifft tân neu os mae ased wedi darfod.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)

Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categorio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:-

- ☐ Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau anghyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED WRTH GEFN

Mae ased wrth gefn yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRIAETHOL

Gellir diffinio eitem anniriaethol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Anniriaethol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau anghyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau anghyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu'n ddewisol.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau anghyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwarged i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthyca arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i gyllido ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyf gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthyca arian i gyllido rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad cyllido ar gyfer y Cyngor.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rywmedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau dewisol y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Dewisol) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, cyfran o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a/neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycu ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

COLLEDION CREDYD

Hwn yw'r gwahaniaeth rhwng y symiau arian sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn unol â'r contract a'r holl lif arian ddisgwylir i'r Awdurdod ei dderbyn, wedi ei ddisgowntio ar y raddfa llog effeithiol gwreiddiol.

COLLEDION CREDYD DISGWYLIEDIG 12 MIS

Hwn yw'r cyfran o golledion credyd disgwylidig oes gyfan sy'n cynrychioli'r colledion credyd disgwylidig sy'n deillio o ddiffyg offeryn ariannol sy'n bosib o fewn deuddeng mis ar ôl y dyddiad adrodd.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr ac, fel y cyfryw, nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwylidig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CORFFORAETHOL A DEMOCRATAIDD CRAIDD

Mae'r Corfforaethol a Democrataidd Craidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

COSTAU CYLLIDO CYFALAF

Costau cyllido cyfalaf yw unrhyw gostau ychwanegol sy'n deillio o fenthycu i gyllido prosiectau cyfalaf. Tuedda rhain i fod y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a gymerir a'r gost Darparieth Refeniw Isaf (MRP) a godir ar gyllid prosiectau drwy fenthyciadau. Y MRP yw'r isafswm mae'n rhaid codi i'r cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn daparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau arall fenthycwyd gan y Cyngor.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY

Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i gyllido gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir â gofyniad trefniadau statudol ar gyfer cyllido gwariant. Mae cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan, weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CR7)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Datganiad o faint o gyllid y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Cyllid sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthycu, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Mae'r datganiad yn anelu i ddangos sut defnyddir gwariant blyneddol a sut y'i gyllidiri o adnoddau. Dangosa'r golofn gynta, y gwariant net a godir i'r Gronfa Gyffredinol a balansau'r CRT, y gwir effaith o'r gost o ddarparu gwasanaethau am y flwyddyn, ac eithrio addasiadau cyfrifo.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

Dangosir y datganiad y symudiad o gychyn y flwyddyn i'w diwedd ar gyfer yr holl gronfeydd wrth gefn ddefnyddiadwy a ddelir gan y Cyngor ac y gellir eu defnyddio i gyllido costau'r Cyngor neu i leihau trethiant lleol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn, o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariann sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau anghyfredol. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau anghyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliad amser neu ddarfodiad trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon Terfynol.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a gyllidir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn gwerth teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion neu sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd: -

- ☐ Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwariaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- ☐ Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfiaid yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased anghyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol anghyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys : adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A GYLLIDIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH

Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau anghyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETHADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau Trethi Annomestig.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes ddisgwyledig yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau a rhywmedigaethau ariannol a gludwyd yn ôl y gost gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronnus.

MATEROLDEB

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac, yn y pen draw, gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased anghyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartïon Cysylltiedig yn SCRh 24. i bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partïon cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partïon cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartïon cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased anghyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased anghyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau traul, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- ❑ Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwy'r neu arian parod wedi'u gordynnu.
- ❑ Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, drwy drefniant, yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i fwrdd trwy swm blyneddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH WRTH GEFN

Mae rhwymedigaeth wrth gefn naill ai'n:-

- ❑ Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- ❑ Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwydd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcennir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu am wasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r Trethi Annomestig yn ardoll ar fusnesau wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asessedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartïon Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	16 GORFFENNAF 2025
PWNC:	ADOLYGIAD RHEOLI'R TRYSORLYS BLYNYDDOL AR GYFER 2024/25
DEILYDD(ION) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD R WILLIAMS - DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID
SWYDDOG(ION) ARWEINIOL:	MARC JONES - CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
SWYDDOG(ION) CYSWLLT:	JEMMA ROBINSON
Natur a Rheswm dros Adrodd Cydymffurfio â rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a Chynllun Dirprwyo Rheoli'r Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2024/25 (Atodiad 10 Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2024/25). Yn unol â'r Cynllun Dirprwyo, bydd yr adroddiad hwn yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ac yna i'r Cyngor llawn wedi i'r Pwyllgor hwn graffu arno.	

1. CYDYMFFURFIAETH Â GOFYNION ADRODD

- 1.1. Yn unol â gofynion Côt Ymarfer CIPFA ar Reoli'r Trysorlys (y Côt) a Chôt Darbodus CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol (y Côt Darbodus), mae'n rhaid cyflwyno nifer o adroddiadau i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn yn ystod y flwyddyn. Mae manylion yr adroddiadau hyn wedi'u crynhoi yn Nhabl 1 isod:-

Tabl 1
Crynodeb o'r Adroddiadau Rheoli Trysorlys a gyflwynwyd i'r Pwyllgorau a'r Cyngor llawn

Adroddiad	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	Y Pwyllgor Gwaith	Cyngor Llawn
Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Blyneddol 2024/25	8 Chwefror 2024	20 Chwefror 2024	7 Mawrth 2024
Adroddiad Diweddarar ar y Trysorlys Chwarter 1 2024/25	Wedi'i Ddirprwyo i'r Deilydd Portffolio - Cyhoeddwyd 21 Ionawr 2025		
Adroddiad Diweddarar ar y Trysorlys Canol Blwyddyn 2024/25	11 Chwefror 2025	18 Chwefror 2025	6 Mawrth 2025
Adroddiad Diweddarar ar y Trysorlys Chwarter 3 2024/25	Wedi'i Ddirprwyo i'r Deilydd Portffolio - Cyhoeddwyd 10 Mawrth 2025		
Adroddiad Adolygu Blyneddol 2024/25	16 Gorffennaf 2025	17 Gorffennaf 2025	25 Medi 2025

2. ADOLYGIAD O 2024/25 - FFACTORAU ALLANOL

2.1. Mae nifer o ffactorau'n dylanwadu ar weithgareddau Rheoli'r Trysorlys y Cyngor sydd y tu hwnt i reolaeth y Cyngor ond sy'n cael effaith mawr ar benderfyniadau'r Cyngor o ran benthyca a buddsoddi.

2.2. Cyfraddau Llog

Mae cyfraddau llog ar yr adeg y caiff penderfyniadau eu gwneud a'r rhagolygon ar gyfer cyfraddau yn cael effaith sylweddol ar benderfyniadau yn ymwneud â rheoli'r trysorlys ac fe all effeithio ar p'un a yw'r Cyngor yn benthyca'n allanol, hyd unrhyw benthyca, pryd y bydd y Cyngor yn ymrwymo i fuddsoddiadau tymor hwy ac ymhle mae'r Cyngor yn buddsoddi ei arian dros ben.

Ar ddechrau 2024/25, roedd cyfradd sylfaenol Banc Lloegr yn 5.25% ond, wrth i chwyddiant ostwng ac wrth i'r economi arafu, cafodd y gyfradd ei gostwng i 5.00% ym mis Awst 2024, 4.75% ym mis Tachwedd 2024 a 4.5% ym mis Chwefror 2025.

Mae disgwyl i gyfraddau barhau i ostwng yn 2025, a chafwyd gostyngiad i 4.25 % ym mis Mai 2025. Disgwylir 2 neu 3 ostyngiad pellach yn 2025, a rhagwelir y bydd y cyfraddau tua 3.5% erbyn diwedd 2025.

2.3. Economi'r DU

Mae economi'r DU yn dal i weithredu yn erbyn cefndir o ddigwyddiadau byd-eang mawr sy'n effeithio ar yr economi byd-eang. Maent yn cynnwys y rhyfel parhaus yn Wcráin a'r angen i wario mwy ar amddiffyn, newid Arlywydd yn yr Unol Daleithiau, yr Unol Daleithiau'n cyflwyno tariffau uwch a'r perygl y gall economi'r byd arafu o ganlyniad ac effaith hynny ar brisiau olew ac ynni.

Yn y DU, bu newid yn y llywodraeth genedlaethol, ac mae twf yr economi yn brif flaenoriaeth i'r Llywodraeth Lafur newydd, ynghyd â cheisio cyllido gwasanaethau cyhoeddus heb gynyddu treth incwm, TAW neu yswiriant gwladol cyflogai a heb gynyddu benthyca allanol. O ganlyniad, mae'r Llywodraeth wedi mabwysiadu set newydd o reolau cyllidol sy'n caniatáu cynyddu cyllidebau ar ddechrau'r Senedd newydd, ond bydd rhaid eu cwtogi yn nes ymlaen.

Rhagwelir y bydd y gwariant ychwanegol yn 2025/26 a 2026/27 yn ysgogi twf yn yr economi, a fydd yn cynyddu refeniw treth yn y dyfodol. Bydd hyn, ynghyd â lleihad yn rhai o gyllidebau'r Llywodraeth, yn enwedig y gyllideb les, yn galluogi'r Llywodraeth i gyrraedd ei dargedau cyllidol. Fodd bynnag, nid yw hyn yn rhoi llawer o hyblygrwydd i'r Llywodraeth ac mae'r risg o beidio â chyrraedd y targedu cyllidol hyn yn uchel.

Bydd y cynnydd yng nghyfraniadau yswiriant gwladol cyflogwyr yn sicrhau refeniw ychwanegol ond fe all effeithio ar dwf a bydd yn cynyddu costau'r sector cyhoeddus, a fydd yn lleihau effaith net y newid.

Roedd twf economaidd y DU yn dal i fod yn isel iawn yn ystod 2024/25 gyda dim twf yn ystod y 2 chwarter cyntaf, twf o 0.4% yn y trydydd chwarter a thwf o 0.5% yn y chwarter olaf. Rhagwelir y bydd twf yn aros rhwng 1% a 2% yn 2025 a hyd at 2028.

Roedd Chwyddiant Prisiau Defnyddwyr (CPI) yn 3.2% ar ddechrau 2024/25, ond syrthiodd yn ystod flwyddyn ac, erbyn mis Medi 2024, roedd wedi gostwng i 1.7%, cyn codi i 3% ym mis Ionawr 2025, yn bennaf o ganlyniad i brisiau ynni cynyddol, ac yna syrthio eto i 2.6% ym mis Mawrth 2025. Rhagwelir y bydd yn codi eto yn ystod 2025, ac y bydd wedi cyrraedd uchafbwynt o 3.5% erbyn diwedd yr haf, cyn gostwng yn nes at darged Banc Lloegr, sef 2.0%, a rhagwelir y bydd yn 2.7% erbyn diwedd 2025/26.

3. GWARIANT CYFALAF 2024/25

3.1. Mae gwariant cyfalaf yn cael effaith sylweddol ar weithgarwch Rheoli'r Trysorlys y Cyngor. Gellir cyllido gwariant cyfalaf naill ai:-

- ar unwaith drwy adnoddau cyfalaf neu refeniw (derbyniadau cyfalaf, grantiau cyfalaf, cyfraniadau refeniw ac ati), nad yw'n cael unrhyw effaith ar angen y Cyngor i fenthycu; neu
- drwy fenthycu: Os nad oes digon o gyllid ar gael, neu os penderfynir peidio â defnyddio adnoddau, bydd y gwariant cyfalaf yn arwain at yr angen i fenthycu.

3.2. Mae Tabl 2 isod yn cymharu'r gwariant cyfalaf drafft ar gyfer 2024/25 gyda'r cyllidebau gwreiddiol a diwygiedig:-

Tabl 2
Gwariant Cyfalaf 2024/25

	Cyllideb Wreiddiol 2024/25 £'m	Cyllideb Ddiwygiedig 2024/25 £'m	2024/25 Gwirioneddol £'m
Cronfa Gyffredinol	13.8	48.7	37.2
CRT	30.0	29.6	27.5
Cyfanswm Gwariant Cyfalaf	43.8	78.3	64.7
Cyllidwyd Gan			
Grantiau'r Gronfa Gyffredinol, Arian wrth Gefn a Chyfraniadau Refeniw	9.0	40.4	30.4
Grantiau CRT a Chyfraniadau Refeniw	29.1	26.0	27.5
Benthyciadau'r Gronfa Gyffredinol	4.8	8.0	6.8
Benthyciadau'r CRT	0.9	3.9	0.0
Cyfanswm Cyllid	43.8	78.3	64.7
Cyfanswm Gwariant a Gyllidwyd trwy Fenthycu	5.7	11.9	6.8

3.3. Mae'r prif amrywiadau o ran gwariant cyfalaf (dros £500k) wedi eu nodi yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3
Amrywiadau Gwariant Cyfalaf 2024/25

Cynllun	Tanwariant £'000	Sylwadau
Gwelliannau Cyfalaf CRT	2,104	Am fanylion pellach ar wariant cyfalaf y CRT, gweler adroddiad Alldro'r CRT, a gyflwynir i'r Pwyllgor yma ar 17 Gorffennaf 2025.
Adnewyddu Ysgolion ac Adeiladau Cyngor yn cynnwys addasiadau cyfarpar anabledd	850	Oherwydd dyfarnwyd cyllid grant ychwanegol yn y flwyddyn, roedd y tanwariant yma wedi'i ddisgwyl. Defnyddiwyd Grant Llywodraeth Cymru ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) i gyllido gwaith i alluogi Mynediad i'r Anabl yn Adeiladau Addysg ar gyfer 2024/25. Disgwylir bydd y pwysau ar y gyllideb yma yn cynyddu yn y dyfodol pan fydd canlyniadau archwiliadau mynediad yn darparu darlun mwy cyflawn o'r gwaith sydd ei angen. Canlyniad y dyfarniad Grant Atgyweiriadau a Chynnal a Chadw 2024/25 oedd tanwariant yng nghyllideb cyfalaf adeiladau Addysg. Mae penderfyniad ymwybodol i beidio â cheisio gwthio'r gwariant allan ar frys ac, yn hytrach, ei ddisodli yn erbyn gwariant ymrwymedig a'i gario drosodd i raglen fesuredig ar gyfer 2025/26.
Adfywio Caergybi (THI Cam II)	734	Cafwyd oedi sylweddol o fewn y rhaglen, yn benodol mewn perthynas â chaffael a rhai prosiectau penodol nad ydynt yn mynd rhagddynt. Ni fydd unrhyw gyllid yn cael ei golli a bydd cyllideb newydd ar gyfer 2025/26 yn cael ei dyrannu.
Cynllun Adfywio Llywodraeth DU yng Nghaergybi	4,982	Oherwydd oedi sylweddol o fewn y broses o gyflawni'r rhaglen yn gyffredinol, roedd tanwariant sylweddol yn debygol. Fodd bynnag, mae estyniad wedi'i wneud i fis Medi 2025 (gyda'r tebygolrwydd o estyniad pellach) ac, felly, ni fydd unrhyw gyllid yn cael ei golli.
Cynllun Amnewid Gwres Isel Carbon Adeiladau'r Cyngor	895	Y ffi cadw yw £522k o'r tanwariant yma yr ydym wedi ei hawlio ar y prosiectau hyd yma. Caiff y rhain eu dal a'u rhyddhau pan fo'r prosiectau wedi eu cwblhau'n llwyddiannus. Mae £373k wedi codi o gais am amrywiad i Lywodraeth Cymru ar draws dau o'r prosiectau ar gyfer gwaith na ellid ei gwblhau o fewn 2024/25, a chytunwyd i'w gario drosodd i'w gwblhau yn 2025/26.
Canolfan Glanhwfa	600	Mae'r gwaith adeiladu ar gyfer y prosiect hwn wedi dechrau a bydd yn cymryd 12 mis, felly, bydd y cyllid yn cael ei rannu rhwng 2 flynedd ariannol. Bydd y mwyafrif o'r cyllid yn cael ei wario yn 2025/26.

Cynllun	Tanwariant £'000	Sylwadau
Isadeiledd Gwefru Cerbydau Trydan	310	Derbyniwyd cyllid ychwanegol yn ystod y flwyddyn gan Wasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru, gydag amodau i'w defnyddio o fewn y flwyddyn ariannol benodol. Cytunwyd byddai tanwariant o'r dyraniad cyllid gwreiddiol yn cael ei gario ymlaen am flwyddyn arall ac, felly, ni fydd unrhyw gyllid yn cael ei golli.
Seilwaith Ymwelwyr	438	£193k o'r tanwariant yw'r gyllideb wreiddiol a gyllidwyd gan y Cyngor, a gofynnir i'w lithro oherwydd derbyniwyd grant SPF yn y flwyddyn a oedd yn talu am y gwariant ar y prosiectau hyn. Defnyddiwyd y cyllid SPF yn llawn yn erbyn y prosiectau hyn, fodd bynnag, cafodd yr hyn a gyllidwyd yn wreiddiol i fod yn wariant cyfalaf ei symud i reffeniw a'i gyllido o fewn reffeniw. Ni chollwyd unrhyw gyllid.
	10,913	
Prosiectau Eraill	2,608	
Cyfanswm Tanwariant 2024/25	13,521	

4. EFFAITH AR SEFYLLFA ARIANNOL Y CYNGOR

4.1 Mae gwariant cyfalaf y Cyngor a'r modd y caiff ei gyllido yn effeithio ar sefyllfa ariannol y Cyngor yn gysylltiedig â'r isod:-

- Y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC) - sef anghenion benthyca sylfaenol y Cyngor, h.y. gwariant cyfalaf sydd heb ei gyllido drwy grantiau, cyfraniadau reffeniw neu gronfeydd wrth gefn;
- Lefel y benthyca;
- Y cydbwysedd rhwng benthyca allanol a benthyca sydd wedi'i gyllido gan falansau arian parod y Cyngor (benthyca mewnol);
- Cronfeydd wrth gefn a darpariaethau'r Cyngor

4.2 Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC)

Er mwyn sicrhau bod lefelau benthyca'n ddarbodus yn y tymor canolig ac at ddibenion cyfalaf yn unig, dylai'r Cyngor sicrhau nad yw ei fenthyca allanol gros, ac eithrio yn y tymor byr, yn uwch na chyfanswm y gofyniad cyllido cyfalaf ar gyfer y flwyddyn flaenorol ynghyd â'r amcangyfrifon ar gyfer unrhyw ofynion cyllido cyfalaf ychwanegol ar gyfer y flwyddyn gyfredol a'r ddwy flwyddyn ariannol nesaf. Yn ei hanfod, mae hyn yn golygu nad yw'r Cyngor yn benthyca i gefnogi gwariant reffeniw.

Tabl 4
Gofyniad Cyllido Cyfalaf a Benthycia Allanol

	Cyllideb £'000	Gwirioneddol £'000	Amrywiant £'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC)			
Balans Agoriadol	145,754	145,754	-
Gwariant Cyfalaf	78,247	64,726	(13,521)
Asedau Hawl Defnydd (prydlesau) wedi'i ddwyn ymlaen i'r Fantolen	0	1,715	1,715
Cyllido drwy Grantiau, Balansau a Refeniw	(66,325)	(57,873)	8,452
Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI)	(1,743)	(1,710)	33
Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) – Asedau Hawl Defnydd	0	(327)	(327)
Balans Cau	155,933	152,285	(3,648)

4.3 Ad-dalu Dyledion

Yn ystod 2024/25, gwnaed ad-daliadau blynyddol ar fenthyciadau blwydd-dal BBGC gwerth £18k a benthyciadau Salix di-log gwerth £364k. Yn ogystal â hyn, cafodd dau fenthyciad BBGC tymor penodol eu had-dalu, sef:-

- £569,200, benthyciad a ddechreuodd ar 18 Hydref 1983 ar gyfradd o 7.875%
- £284,600, benthyciad a ddechreuodd ar 4 Mai 1995 ar gyfradd o 8.5%

Ni chafodd y benthyciadau hyn eu disodli gan unrhyw fenthyciadau allanol newydd.

4.4 Benthycia Mewnol ac Allanol

Pan fo balansau arian parod yn ddigonol a phan fo cyfraddau buddsoddi'n is na chost benthyciadau tymor hir, mae'r Cyngor wedi dilyn polisi o fenthycia mewnol, drwy ddefnyddio balansau arian parod i gyllido gwariant cyfalaf neu i gyllido ad-dalu benthyciadau, yn hytrach na chymryd benthyciadau allanol. Mae'r polisi'n sicrhau cymaint o arbedion â phosibl. Y ffigwr benthycia mewnol yw'r gwahaniaeth rhwng y GCC a'r benthyciadau allanol sy'n ddyledus. Mae hyn wedi'i grynhoi yn nhabl 5 isod: -

Tabl 5
Benthyca Mewnol ac Allanol

	Cyllideb £'000	Gwirioneddol £'000	Amrywiant £'000
Benthyca Allanol			
Balans Agoriadol	122,411	122,411	0
Benthyciadau Newydd	11,922	908	(11,014)
Ad-dalu Benthyciadau	(1,236)	(1,236)	0
Balans Cau	133,097	122,083	(11,014)
Ceir dadansoddiad o'r benthyciadau dyledus fesul blwyddyn ad-dalu, fesul balans dyledus y flwyddyn, fesul math o fenthyciad a fesul cronfa yn Atodiadau 1 i 4.			
Benthyca Mewnol			
Balans Agoriadol	23,343	23,343	0
Benthyca Newydd i Ddisodli Benthyca Mewnol	0	0	0
Benthyca Newydd i Gyllido Ad-daliadau Benthyciadau	0	0	0
Benthyca Newydd i Gyllido Gwariant Cyfalaf	0	5,945	5,945
Ad-daliadau Benthyciadau yn ystod y Flwyddyn	1,236	1,236	0
Asedau Hawl Defnydd (prydlesau) wedi'i ddwyn ymlaen i'r Fantolen	0	1,715	1,715
Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI)	(1,743)	(1,710)	33
Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) – Asedau Hawl Defnydd	0	(327)	(327)
Balans Terfynol	22,836	30,202	7,366

4.5 Mae cyfnod aeddfedu a chyfradd gyfartalog benthyciadau presennol wedi'u nodi yn Nhabl 6 isod:-

Tabl 6
Cyfnod Aeddfedu Cyfartalog a Chyfradd Llog Cyfartalog Benthyciadau Dyledus

	31 Mawrth 2025		31 Mawrth 2024	
	Cyfnod Aeddfedu Cyfartalog	Cyfradd Llog Cyfartalog	Cyfnod Aeddfedu Cyfartalog	Cyfradd Llog Cyfartalog
BBGC Aeddfedu	19.21 Mlynedd	5.1%	19.33 Mlynedd	5.2%
BBGC Blwydd-dal	5.37 Mlynedd	9.4%	6.37 Mlynedd	9.4%
Salix	5.50 Mlynedd	0.0%	5.57 Mlynedd	0.0%

5 BUDDSODDIADAU

- 5.1** Wrth i falansau arian parod gael eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf, mae'r symiau sydd ar gael i'w buddsoddi yn lleihau dros gyfnod o amser. Ar ddechrau'r flwyddyn ariannol, roedd gan y Cyngor £15m mewn buddsoddiadau tymor sefydlog, £16.4m mewn cyfrifon galw a £0.27m mewn cyfrifon cyfredol, sef buddsoddiadau arian parod gwerth cyfanswm o £31.67m.
- 5.2** Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, roedd gwerth y buddsoddiadau arian parod wedi gostwng i £13.174m, £7m mewn buddsoddiadau tymor sefydlog, £5.96m mewn cyfrifon galw a £0.214m mewn cyfrifon cyfredol.
- 5.3** Ceir dadansoddiad o'r buddsoddiadau fesul chwarter a fesul gwrthbarti yn Atodiad 5 a 6.
- 5.4** Ar gyfartaledd, cafodd £14.589m ei fuddsoddi mewn buddsoddiadau tymor sefydlog yn ystod 2024/25, gyda chyfradd elw cyfartalog o 5.05%. Mewn cymhariaeth, yn 2023/24, cafodd £15m ei fuddsoddi ar gyfartaledd gyda chyfradd elw cyfartalog o 5.18%.
- 5.5** Yn 2024/25, cafodd £22.175m ei gadw mewn cyfrifon galw ar gyfartaledd, gyda chyfradd elw cyfartalog o 3.88%. Mewn cymhariaeth, £16.602m oedd y balans cyfartalog yn 2023/24, gyda chyfradd elw cyfartalog o 4.11%.
- 5.6** Fe wnaeth y buddsoddiadau mewn buddsoddiadau tymor sefydlog, cyfrifon galw a chyfrifon cyfredol gynhyrchu £1.55m o log. Ar ôl trosglwyddo llog i ddeiliaid bondiau a mân ymddiriedolaethau, cynhyrchodd y buddsoddiadau £866k o log ar gyfer y gronfa gyffredinol, o'i gymharu â chyllideb o £670k, £382k ar gyfer y CRT, o'i gymharu â chyllideb o £400k, a £212k ar gyfer ysgolion.

6 CYDYMFFURFIAETH Â'R STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS

- 6.1** Cafodd y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Blynnyddol ar gyfer 2024/25 ei chymeradwyo gan y Cyngor ar 7 Mawrth 2024 ac mae'n nodi nifer o egwyddorion. Mae perfformiad y Cyngor yn erbyn yr egwyddorion hyn wedi'i nodi isod.

6.2 Strategaeth Fenthyca (Paragraff 8.1 ac 8.2 yn Natganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys (DSRhT) 2024/25)

Mae'r Cyngor wedi dilyn strategaeth o ddefnyddio arian parod wrth gefn i gyllido gwariant cyfalaf (benthyca mewnl) ac mae'n mynd allan i fenthyca dim ond pan fo balansau arian parod yn rhy isel, pan fo cynnydd cyflym mewn cyfraddau llog yn cael ei ragweld ar adeg y benthyciad, neu pan fo'r cyfraddau benthyca'n is na'r cyfraddau llog.

Yn ystod 2024/25, derbynwyd benthyciad terfynol o £908k, cytunwyd yn flaenorol gan Salix. Ni chymerwyd unrhyw fenthyciadau allanol eraill, a glynwyd wrth y polisi o ddefnyddio balansau arian parod i gyllido gwariant cyfalaf. Rhagwelir y bydd cyfraddau llog yn gostwng yn ystod 2025/26 a 2026/27 ac, felly, mae'n well aros cyhyd ag y bo modd cyn cymryd unrhyw fenthyciadau allanol.

6.3 Benthyca Cyn Bod Angen (Paragraff 8.3 yn DSRhT 2024/25)

Mae'r strategaeth yn glir na fydd y Cyngor yn benthyca cyn bod angen oni bai bod hynny'n sicrhau gwerth am arian, a bod y Cyngor yn gallu sicrhau diogelwch cyllid o'r fath. Ni chymerwyd unrhyw fenthyciadau yn ystod 2024/25.

6.4 Aildrefnu Dyledion (Paragraff 8.4 yn DSRhT 2024/25)

Gellir ystyried aildrefnu dyledion dim ond os oes arian parod dros ben ar gael i hwyluso unrhyw ad-daliad ac os yw'r aildrefnu'n ail-gydbwyso'r portffolio ac os yw'r premiwm sy'n daladwy yn is na'r arbediad llog a wneir.

Ni chafodd unrhyw ddyledion eu haildrefnu yn ystod 2024/25 gan nad oes unrhyw frys mawr i ail-gydbwyso'r portffolio ac mae'r gost ad-dalu cynamserol yn dal i olygu nad yw'n werth aildrefnu.

6.5 Gwrthbartïon Benthycia (Paragraff 8.5 yn DSRhT 2024/25)

Mae'r strategaeth yn nodi mai'r BBGC fydd yn parhau fel prif ffynhonnell fenthycia'r Cyngor, ond y gellir ystyried benthycia gan sefydliad eraill.

Yn ystod y flwyddyn, ni chymerwyd unrhyw fenthyciadau allanol.

6.6 Blaenoriaethau Buddsoddi (Paragraff 10.2.1 yn DSRhT ys 2024/25)

Mae'r strategaeth yn nodi y bydd y Cyngor yn blaenoriaethu ei fuddsoddiadau yn ôl diogelwch, hylifedd, elw, h.y. mae'r Cyngor yn rhoi blaenoriaeth i ddiogelwch y buddsoddiad uwchlaw bob dim arall, yna'n sicrhau bod y buddsoddiad yn ei alluogi i gael gafael ar rywfaent o arian parod yn syth ac yna'n ystyried yr elw yn olaf.

Yn ystod y flwyddyn, roedd yr egwyddorion buddsoddi hyn yn weithredol ac roedd pob buddsoddiad yn unol â'r egwyddorion hyn.

6.7 Gwrthbartïon Buddsoddi (Paragraff 10.2 - 10.4 yn DSRhT 2024/25)

Mae'r strategaeth yn nodi nifer o feini prawf yn gysylltiedig â gwrthbartïon buddsoddi, yn cynnwys graddfa credyd pob sefydliad, yr uchafswm y gellir ei fuddsoddi gydag un sefydliad, hyd y buddsoddiadau a'r gwledydd cymeradwy.

Yn ystod y flwyddyn, glynwyd wrth bob un o'r meini prawf yma.

7 DANGOSYDDION DARBODUS

- 7.1** Yn ogystal â'r egwyddorion sydd wedi'u nodi uchod, mae'r Strategaeth hefyd yn cynnwys nifer o ddangosyddion darbodus a therfynau awdurdodedig. Pwrpas y dangosyddion hyn yw rheoli gwariant cyfalaf a faint sy'n rhaid ei fenthyci i gyllido'r gwariant hwn a mesur pa mor fforddiadwy yw'r costau refeniw'n gysylltiedig ag unrhyw fenthyciad. Mae Tabl 7 isod yn nodi'r perfformiad gwirioneddol ar gyfer 2024/25, o'i gymharu â'r amcangyfrif yn y strategaeth wreiddiol:-

Tabl 7
Dangosyddion Darbodus 2024/25

DANGOSYDDION PERFFORMIAD				
Grŵp Dangosyddion	Disgrifiad	Datganiad Strategaeth rheoli'r Trysorlys 2024/25	Sefyllfa Amcangyfrifedig ar ddiwedd Ch 4	
Fforddiadwyaeth	Cymhareb costau cyllido i ffrwd refeniw net – Cronfa Gyffredinol	3.12%	2.62%	
	Cymhareb costau cyllido i ffrwd refeniw net – Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	10.38%	5.43%	
Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC)	Cronfa'r Cyngor a CRT	£171.991m	£152.285m	
TERFYNAU AWDURDODEDIG				
Doethineb	Rhaid i'r ddyled gros fod yn llai na'r GCC ynghyd ag unrhyw GCC ychwanegol yn y ddwy flynedd nesa	<£198.521m	£122.082m	
Dyled Allanol	Terfyn Awdurdodedig	<£198.521m	£122.082m	
	Ffin Weithredol	<£193.521m	£122.082m	
Aeddfedrwydd Dyled	Llai na 12 mis	<20% o gyfanswm y ddyled = £24.235m	£0.046m	0.04%
	12 mis ac o fewn 24 mis	<20% o gyfanswm y ddyled = £24.235m	£1.427m	1.18%
	24 mis ac o fewn 5 mlynedd	<50% o gyfanswm y ddyled = £60.587m	£5.813m	4.80%
	5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	<75% o gyfanswm y ddyled = £84.822m	£13.851	11.35%
	10 mlynedd ac uwch	100% = £121.175m	£122.082m	100.00%

7.2 Mae'r tabl uchod yn cadarnhau cydymffurfiaeth â'r holl ddangosyddion a therfynau awdurdodedig sydd wedi'u nodi yn y strategaeth.

8 2025/26 A THU HWNT

8.1 Mae Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys (DSRhT) 2025/26 (a gymeradwywyd gan y Cyngor ar 6 Mawrth 2025) yn nodi'r rhagolygon a'r strategaeth ar gyfer y flwyddyn i ddod.

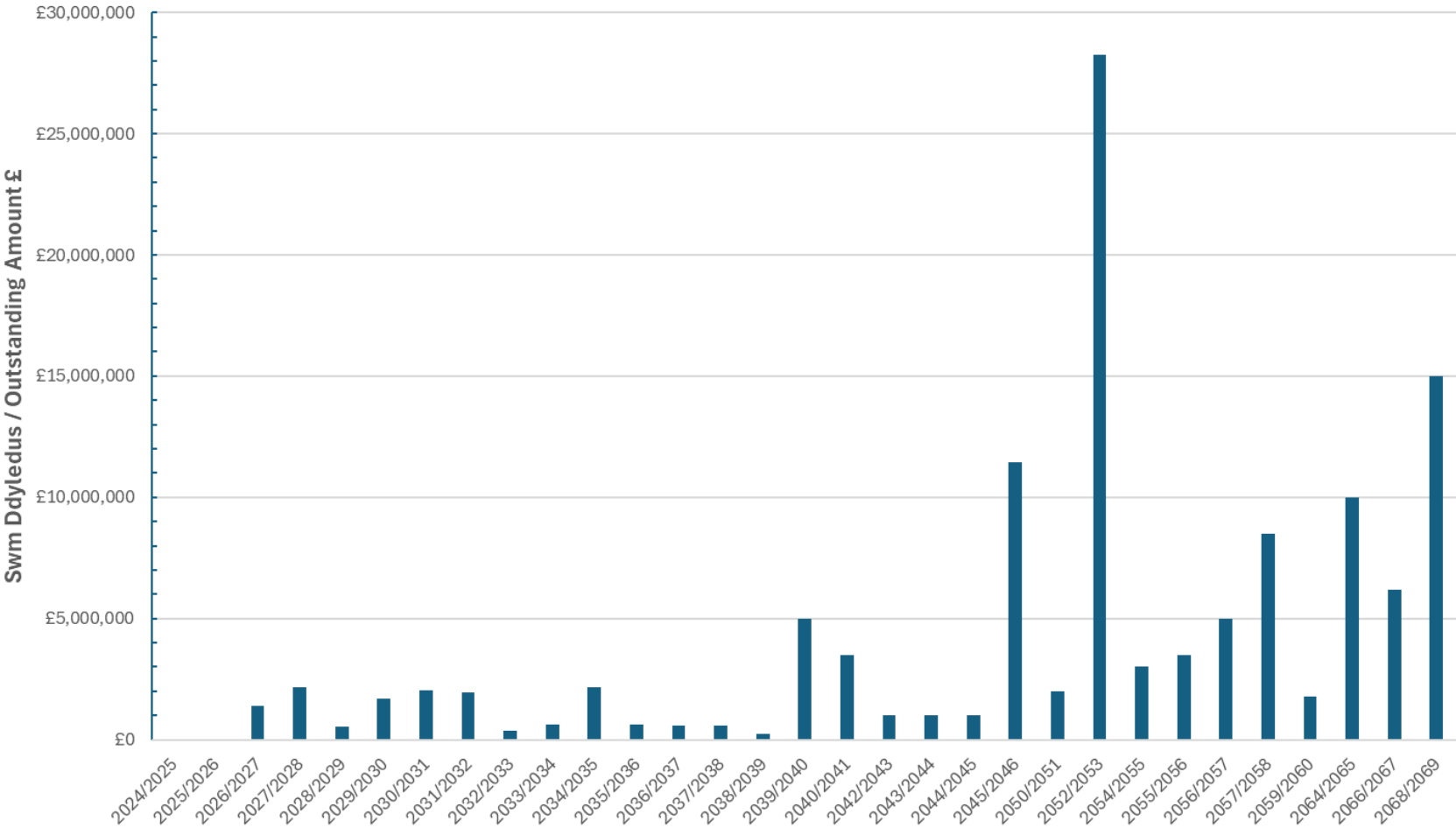
8.2 Yn seiliedig ar y sefyllfa bresennol, rhagwelir y bydd balansau arian parod y Cyngor yn gostwng ac y bydd yn rhaid iddo ddychwelyd y £10m y mae wedi'i fuddsoddi mewn buddsoddiadau tymor sefydlog i'w falansau arian parod hylif wrth i'r buddsoddiadau hynny aeddfedu yn ystod yr haf fel bod ganddo ddigon o falansau arian parod tan Hydref 2025. Ar yr adeg honno, bydd rhaid i ran o'r benthyciadau mewnol cyfredol gael eu hallanoli a bydd rhaid cymryd benthyciadau pellach tuag at ddiwedd blwyddyn ariannol 2025/26. Bydd rhaid benthycy cyfanswm o £20m i gynnal balansau arian parod hylif digonol yn ystod 2025/26.

- 8.3** Ac eithrio benthyciadau blwydd-dal a benthyciadau Salix, nid oes unrhyw fenthyciadau tymor sefydlog yn ddyledus yn 2025/26. Mae 2 fenthyciad, gwerth cyfanswm o £1.381m, yn ddyledus yn 2026/27, ac mae 3 benthyciad, gwerth cyfanswm o £2.165m, yn ddyledus yn 2027/28.
- 8.4** Disgwylir i Gyfradd Sylfaenol Banc Lloegr barhau i ostwng yn ystod 2025/26, cyn sefydlogi i tua 3% ganol 2026.

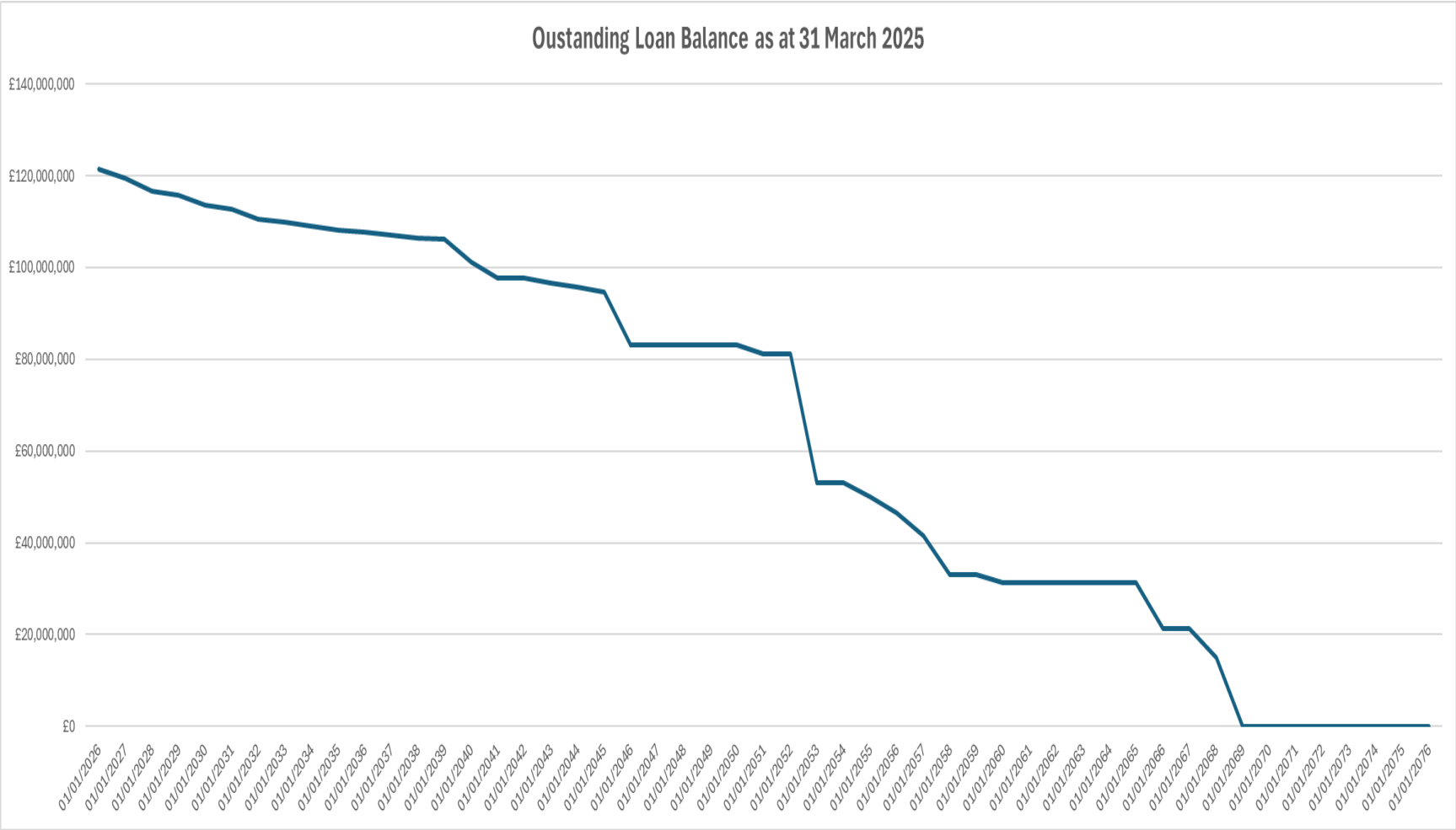
9 CASGLIADAU

- 9.1** Roedd perfformiad Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol â'r strategaeth o fuddsoddiadau risg isel, enillion isel a dull benthycia a gynlluniwyd i leihau taliadau llog cymaint â phosib.
- 9.2** Mae'r perfformiad yn erbyn y Dangosyddion Darbodus a osodwyd gan y Cyngor yn dangos bod gweithgareddau Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn cael eu cynnal mewn ffordd reoledig sy'n sicrhau diogelwch ariannol y Cyngor ac nad ydynt yn rhoi'r Cyngor mewn unrhyw berygl ariannol sylweddol o ran benthycia anfforddiadwy neu ormodol.
- 9.3** Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor, a'i berfformiad yn erbyn y strategaeth, yn ystyried y ffactorau economaidd allanol ac mae'n cael ei hadolygu'n gyson i sicrhau mai hon yw'r strategaeth fwyaf priodol wrth symud ymlaen.

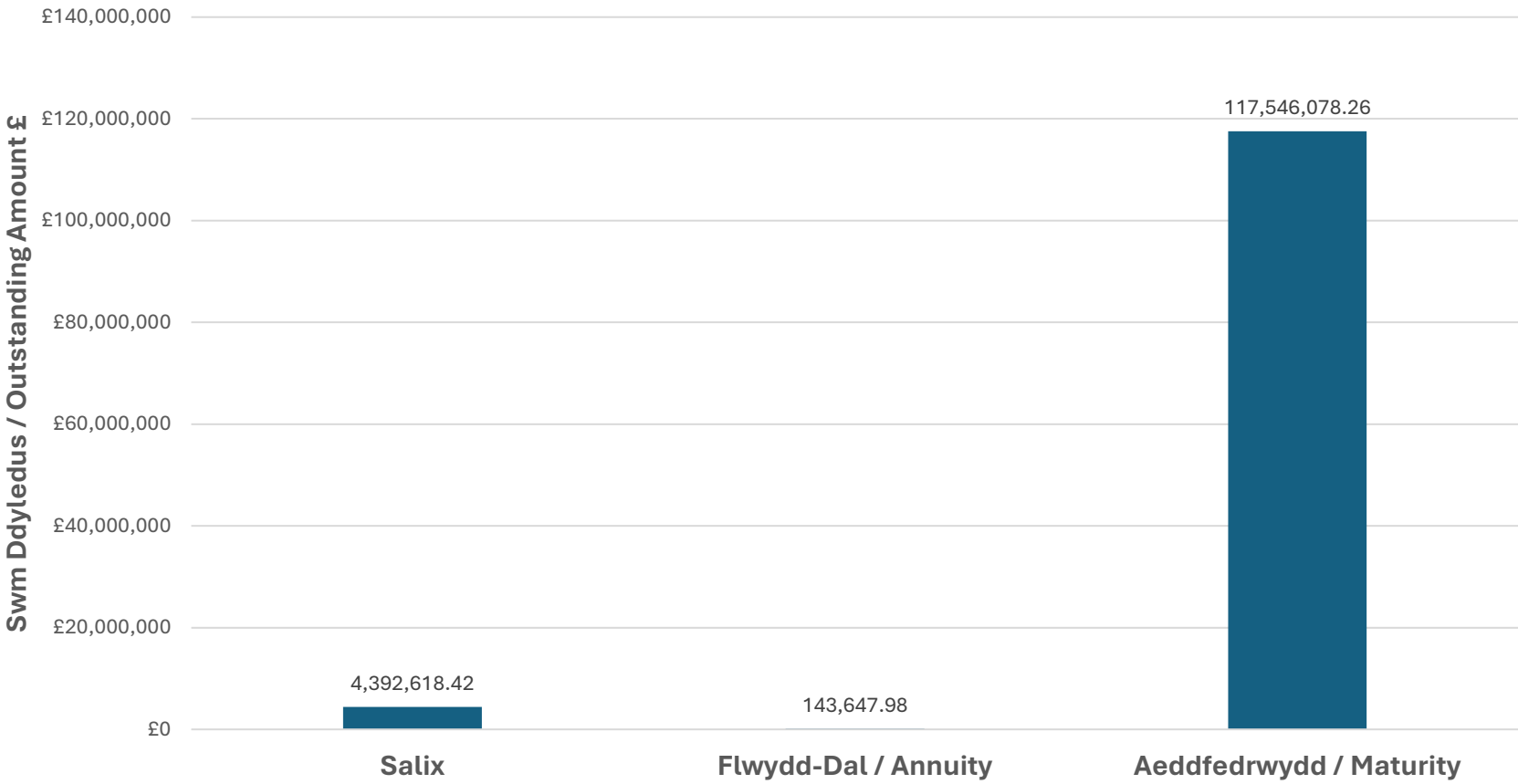
Cyfanswm Benthyciadau yn Ddyledus ar 31 Mawrth 2025 fesul Blwyddyn Ad-Dalu
Total Loans Outstanding as at 31 March 2025 By Repayment Year

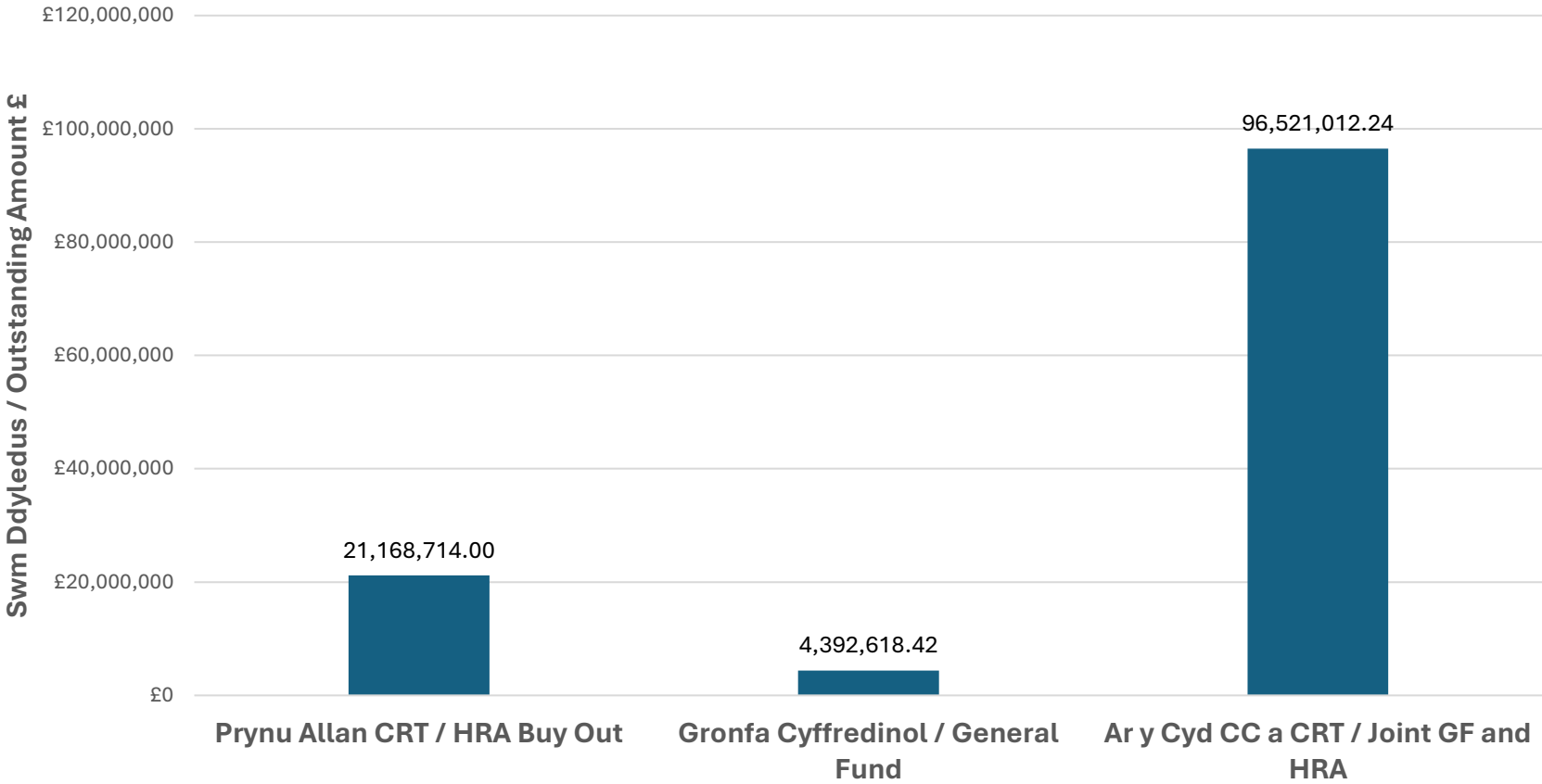
Balans Benthyciadau Dyledus ar 31 Mawrth 2025

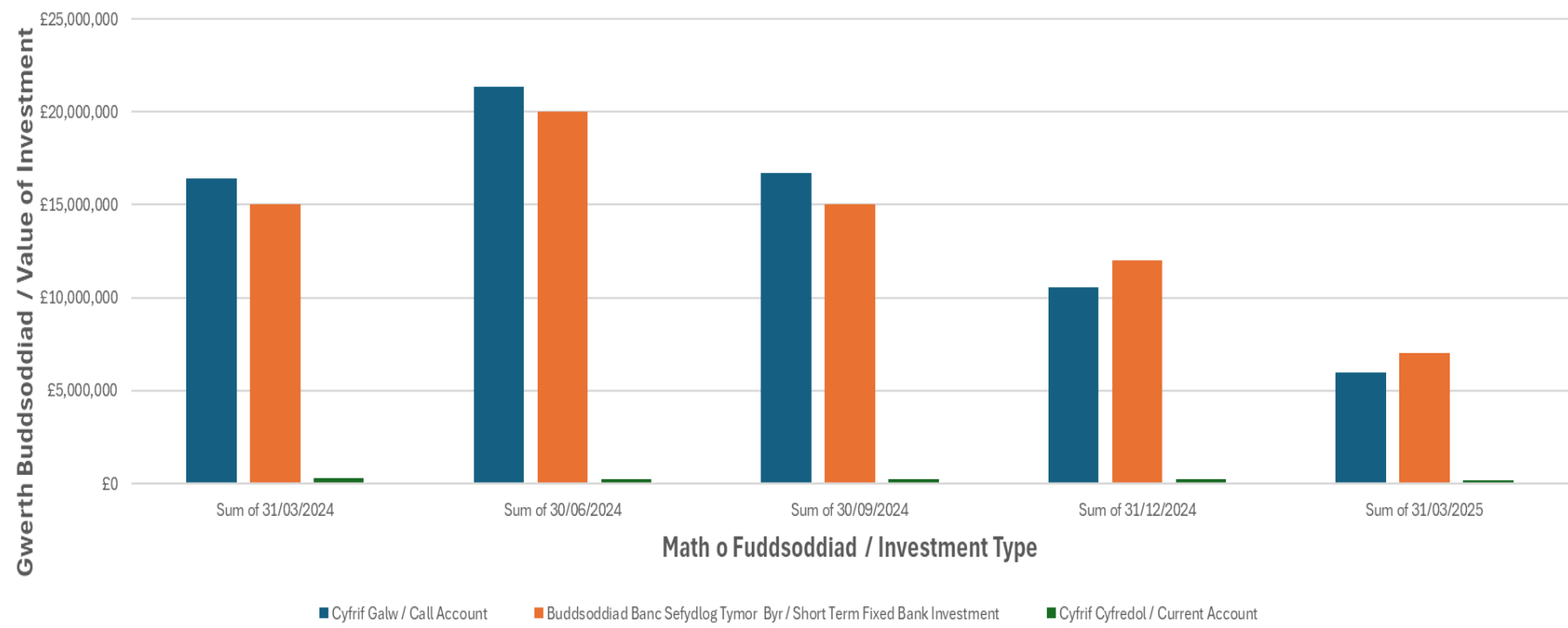
Cyfanswm Benthyciadau yn Ddyledus ar 31 Mawrth 2025 fesul Math o Fenthyciad
Total Loan Outstanding as as 31 March 2025 By Loan Type

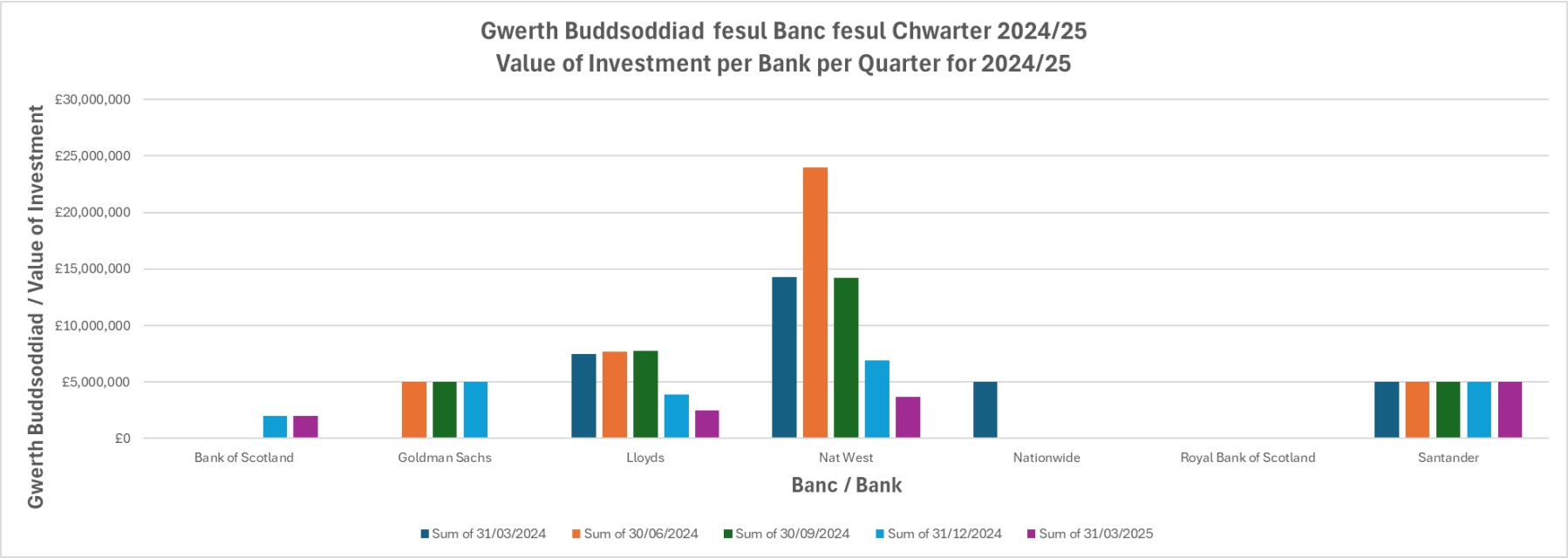

Cyfanswm Benthyciadau yn Ddyledus ar 31 Mawrth 2025 Fesul Gronfa
Total Loan Outstanding as as 31 March 2025 By Fund

Gwerth Buddsoddiadau 2024/25 fesul Fath o Fuddsoddiad ar Diwedd Pob Chwarter 2024/25
Value of 2024/25 Investments By Investment Type at End of Each Quarter

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	16 Gorffennaf 2025
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gosod dyletswydd benodol ar y Pwyllgor i oruchwyllo trefniadau archwilio mewnol y Cyngor fel rhan o'i ddyletswyddau deddfwriaethol, dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. (3.4.8.10.1) Mae gofyn i'r Pwyllgor ystyried y diweddariadau ar waith archwilio mewnol yn cynnwys canfyddiadau allweddol, materion sy'n achosi pryder, ymatebion rheolwyr a'r camau sydd wedi eu cymryd o ganlyniad i waith archwilio mewnol. Gofynnir i'r Pwyllgor ystyried crynodebau o adroddiadau archwilio mewnol penodol fel y gofynnwyd, gan gynnwys effeithlonrwydd rheoliadau mewnol a bydd yn monitro gweithrediad camau a gytunwyd arnynt. (3.4.8.10.10) Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (sector cyhoeddus y DU) newydd, sy'n cael eu mandadu o 1 Ebrill 2025 ac maent yn cynnwys Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yr IIA a'r Nodyn Gweithredu: Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang sector cyhoeddus y DU a Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol yn y DU. Mae hefyd yn cyd-fynd â'r arferion sy'n cael e hargymell ar gyfer goruchwyllo archwilio mewnol, fel y nodir yn Natganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu 2022.	

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae Safon 11.3 y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yn gofyn i'r prif swyddog archwilio rannu canlyniadau gwasanaethau archwilio mewnol gyda'r bwrdd ac uwch reolwyr yn rheolaidd ac ar gyfer pob gweithgaredd. Yn ychwanegol at hyn, mae Safon 15.1 yn gofyn i'r prif swyddog archwilio rannu'r cyfathrebiad olaf gyda'r rheiny a all sicrhau bod y canlyniadau'r cael eu hystyried yn briodol.
- 1.2 Mae'r adroddiad hwn yn diweddarau'r Pwyllgor, fel y mae'r sefyllfa ar 31 Mawrth 2025, ar yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 31 Ionawr 2025, llwyth gwaith presennol archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr a chanolig wrth symud ymlaen.

2. Argymhelliad

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried:
 - canlyniad gweithgareddau Archwilio Mewnol,
 - y sicrwydd a ddarparwyd a'n
 - blaenoriaethau wrth symud ymlaen.

Diweddariad Archwilio Mewnol

Gorffennaf 2025

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Pennaeth Archwilio a Risg

Cynnwys

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf ____	1
Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion: Asesiadau Ariannol - Gofal Preswyl a Nyrsio _____	2
Sail y Dreth Gyngor _____	2
Archwiliad TG: Rheoli'r Ddesg Wasanaeth TG _____	3
Archwiliad TG: Rheoli Cyflenwyr TG (Adolygiad Dilynol Cyntaf) _____	3
Gwaith ar y Gweill _____	4
Camau Gweithredu sy'n Weddill _____	4
Blaenoriaethau _____	5
Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig _____	5
Blaenoriaethau yn y Tymor Hwyl _____	5

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf

1. Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o adroddiadau sicrwydd a gwblhawyd ers y cyfarfod ym mis Medi 2025, gan gynnwys y radd sicrwydd gyffredinol a nifer y materion/risgiau a godwyd.
2. Rydym wedi cwblhau **pedwar** darn o waith sicrwydd yn ystod y cyfnod, ac maent wedi'u crynhoi isod. Ceir trafodaeth fwy manwl arnynt yn ddiweddarach yn yr adroddiad:

Teitl	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol
Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion: Asesiadau Ariannol - Gofal Preswyl a Nyrsio	Cyfyngedig	0	2	5
Sail y Dreth Gyngor	Rhesymol	0	0	3
Archwiliad TG: Rheoli'r Ddesg Wasanaeth TG	Rhesymol	0	0	6
Archwiliad TG: Rheoli Cyflenwyr TG (Adolygiad Dilynol Cyntaf)	Cyfyngedig	0	0	7

Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion: Asesiadau Ariannol - Gofal Preswyl a Nyrsio

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	2	Sylweddol
	5	Cymedrol

- Tudalen 178
3.

Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar waith i godi ac adennill y ffioedd cartrefi gofal preswyl y mae ganddo'r hawl i'w codi yn unol â pholisi codi tâl y Cyngor, y ddeddfwriaeth a'r cod ymarfer?
4.

Daeth ein hadolygiad i'r casgliad fod y Cyngor wedi cymryd camau i wella'r broses o godi ffioedd ar gyfer cartrefi gofal preswyl, ac adennill ffioedd. Fodd bynnag, nid yw'r buddion hyn i'w gweld eto ac mae dal angen mynd i'r afael â heriau pwysig, yn enwedig ynghylch ôl-groniad o achosion ac anghysondebau mewn prosesau.

Cyfyngiadau staffio sy'n achosi oediadau, ac mae swydd tymor penodol wedi'i chymeradwyo i gefnogi cynnydd. Mae gwelliannau gweithredol a gyflwynwyd yn 2024, gan gynnwys dangosfwrdd digidol newydd a lanlwythiadau'n cael eu ffrydio - wedi gwella goruchwyliaeth ac effeithiolrwydd, er bod rhai bylchau'n bodoli o ran glynu wrth bolisi.
6.

Mae oediadau o ran casglu tystiolaeth ariannol gan gleientiaid yn amharu ar baratoi biliau'n brydlon. Bydd ymwneud yn uniongyrchol â chleientiaid, neu'r perthynas agosaf, yn cyflymu asesiadau. Roedd gennym hefyd bryderon ynghylch ffioedd a gafodd eu gohirio a reolwyd yn anghywir ac ymdriniaeth â rhai achosion risg uchel, megis amddifadu asedau posibl.
7.

Mae'r gwasanaeth yn ceisio troi at drefniadau talu gros gyda darparwyr gofal, yn yr un modd â sawl cyngor arall, sy'n cynnig gwell reolaeth i'r Cyngor. I wneud hyn, bydd angen gwerthuso risgiau, costau ac effaith gweithredol yn ffurfiol.
8.

Yn gyffredinol, oherwydd y risgiau sydd wedi'u hamlygu, dim ond **sicrwydd cyfyngedig** ellir ei gynnig ar hyn o bryd. Mae cynllun gweithredu ar waith i geisio datrysiad erbyn mis Mawrth 2026.

Sail y Dreth Gyngor

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	3	Cymedrol

9.

Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar waith i sicrhau bod ei sylfaen drethu'n gywir ac yn gyfredol?
10.

Gwnaethom gynnal yr adolygiad hwn ar gais y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, a llwyddo i ddarparu sicrwydd iddo fod gan y Cyngor reolyddion grymus ar waith, gyda mwyafrif y prosesau'n gweithredu'n effeithiol ac yn unol â chanllawiau statudol a pholisïau mewnol.
11.

Ymhlith y cryfderau strategol mae prosesu diweddariadau Asiantaeth y Swyddfa Brisio (VOA), cysoni cyson rhwng data'r VOA a'r system dreth Gyngor, a chymhwyso cyfraddau'r dreth gyngor yn gywir. Mae rhannu data rhwng gwasanaethau hefyd yn cefnogi'r gwaith o fonitro datblygiadau newydd. Fodd bynnag, rydym wedi adnabod sawl maes sydd angen sylw rheolwyr:
 - Monitro Datblygiadau Newydd: Mae anghysondebau o ran archwilio perfformiad wedi arwain at oediadau o ran cyflwyno hysbysiadau cwblhau. Roedd pobl yn meddiannu rhai eiddo am gyfnod estynedig cyn iddynt gael eu hychwanegu i'r sylfaen dreth, gan gynyddu'r risg o golli referniw a chymhlethdodau gyda bilio, sy'n cael eu dwysau gan oediadau mewn bandio VOA.
 - Dilysu Eithriadau: Mae nifer uchel o archwiliadau eiddo yn gysylltiedig ag eithriadau a disgowntiau yn orddyledus. Gall oediadau wrth ddilysu'r rhain arwain at eithriadau hirdymor neu wallus a cholled referniw cysylltiedig.
 - Rheoli Goruchwyliaeth: Mae bylchau mewn goruchwyliaeth a chynllunio llwyth gwaith wedi cyfrannu at yr oediadau a nodwyd.
12.

Er gwaethaf y risgiau hyn - nodwyd fel effaith cymedrol i isel - mae rheolaeth y Cyngor dros y sylfaen dreth yn rymus, a llwyddasom i ddarparu **sicrwydd rhesymol**. Mae rheolwyr wedi cytuno ar gynllun rheoli i fynd i'r afael â'r materion a nodwyd.

Archwiliad TG: Rheoli'r Ddesg Wasanaeth TG

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	6	Cymedrol

13.
- Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A oes trefniadau priodol ar waith gan y Cyngor i leihau'r risgiau allweddol yn gysylltiedig â gweithrediad y ddesg wasanaeth?
14.
- Mae gan y Cyngor sylfaen gadarn ar gyfer ei Ddesg Gwasanaeth TG, wedi'i gefnogi gan y llwyfan Freshservice, sy'n cynnwys tocynnu â strwythur, llwybrau dilyniant clir ac adnoddau hunan-gynorthwyo hygyrch. Mae'r rhinweddau hyn yn cyfrannu at fframwaith cefnogi clir ac atebol, gwelededd clir a hyder defnyddwyr.
15.
- Fodd bynnag, mae sawl mae angen eu gwella i hwyluso effeithiolrwydd:
 - Ymdrin â Thocynnau: Mae oediadau wrth ddatrys tocynnau blaenoriaeth uwch a diweddariadau anghyson yn amlygu bylchau mewn rheoli cylch bywyd.
 - Alinio Gweithdrefnau: Mae anghysondebau rhwng gweithdrefnau a gofnodwyd ac arferion go iawn - yn enwedig ynghylch diffiniadau blaenoriaeth - yn peri risg i gysondeb gwasanaethau.
 - Rheoli Newid: Er bod rheolyddion newid ar waith, mae profion sampl wedi adnabod problemau gyda phrosesau ac ansawdd data.
 - Monitro Perfformiad: Mae diffyg targedau staff, metrigau boddhad a dadansoddi tueddiadau'n rhwystro cael golwg fanwl ar anghenion ansawdd a gwella.
 - Adborth Defnyddwyr: Byddai dull gyda strwythur gwell i gasglu a defnyddio mewnbwn defnyddwyr yn cefnogi gwelliannau parhaus.
16.
- Er gwaethaf y pryderon hyn, ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw faterion risg uchel, ac rydym wedi darparu **sicrwydd rhesymol**. Mae rheolwyr wedi cytuno ar gynllun rheoli i fynd i'r afael â'r materion a nodwyd.

15
Ffudalen 179

Archwiliad TG: Rheoli Cyflenwyr TG (Adolygiad Dilynol Cyntaf)

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	7	Cymedrol

17.
- Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A yw'r Cyngor wedi mynd i'r afael â'r gwendidau a amlygwyd yn ein hadroddiad a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2024?
18.
- Er bod gwelliannau sylweddol wedi'u gweithredu, mae'r rhan fwyaf o'r camau dal ar waith dan y Rhaglen Gwella Caffael ehangach, ac mae'n rhy fuan gwerthuso eu heffaith cyffredinol. Mae'r prif ddatblygiadau ers yr archwiliad dechreuol yn cynnwys:
 - Cynllunio Strategol: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Cynllun Caffael Strategol (2024-29) i arwain ei welliannau.
 - Gwella Polisi a Hyfforddiant: Llwyddwyd i ddiweddarau Rheolau Gweithdrefn Contract, canllawiau caffael a darparu hyfforddiant penodol i staff.
 - Rheoli Cyflenwyr: Mae'r tîm TG wedi cwblhau ei gofrestr cyflenwyr ac wedi sefydlu prosesau cyson er mwyn atal mynediad i'r rhwydwaith ar ôl i gontractau ddod i ben.
 - Cryfhau Llywodraethu: Mae'r Rheolwr Caffael Dros Dro newydd, wedi'i gefnogi gan STAR Procurement, wedi cyflwyno ffrydiau gwaith a thempledi er mwyn gwella trefniadau cynlluniau caffael, diwydrwydd ddyledus a chydlyniant ar draws y gwasanaethau - hollbwysig ar gyfer caffael yn ymwneud â TG.
 - Mecanweithiau Goruchwyllo yn y Dyfodol: Cynlluniau i sefydlu Bwrdd Adolygu Caffael er mwyn sicrhau bod ceisiadau caffael yn cael eu craffu'n ddigonol.
19.
- Nid yw rhai camau wedi cyrraedd eu dyddiad cwblhau, ac mae angen gwaith pellach er mwyn ymgorffori arferion monitro contract cryfach ar draws y Cyngor. Er bod cynnydd yn amlwg, ni allwn godi'r raddfa sicrwydd o 'gyfyngedig' ar hyn o bryd. Mae adolygiad dilynol pellach wedi'i drefnu ar gyfer Rhagfyr 2025 i asesu cynnydd parhaol effeithiolrwydd y mesurau a weithredwyd.

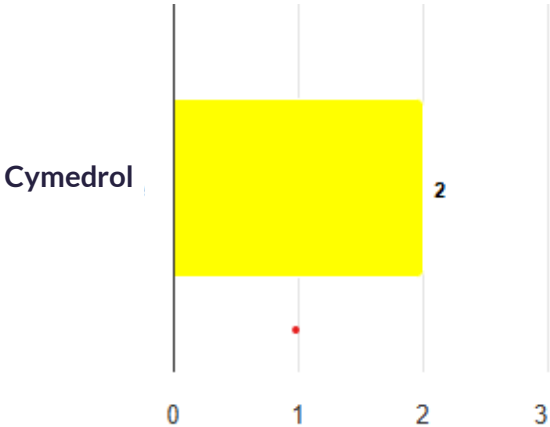
Gwaith ar y Gweill

20. Mae'r gwaith canlynol ar y gweill ar hyn o bryd:

Maes	Rheswm am yr Archwiliad	Cam
Y Fenter Twyll Genedlaethol	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2025-2028	Derbyniwyd yr adroddiadau paru data ddiwedd Rhagfyr 2024. Rydym yn adolygu'r paru data risg uchel ar hyn o bryd.
Archwiliad TG: Seiberddiogelwch mewn Ysgolion	Cofrestr Risgiau Strategol (YM3)	Adroddiad Drafft
Risg Strategol: Tlodi	Cofrestr Risgiau Strategol (YM11)	Gwaith Maes
Rheoli Perfformiad	Strategaeth Archwilio Mewnol 2025-26	Gwaith Maes
Monitro Parhaus - Credydwy	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2025-2028	Gwaith Maes
Monitro Parhaus - Credydwy	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2025-2028	Gwaith Maes
Rheoleiddio ac Economaidd	Ymchwilio	Gwaith Maes

Camau Gweithredu sy'n Weddill

21. Mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi gwasanaethau i roi sylw i'r holl 'Faterion / Risgiau / Cyfleoedd' a godwyd a rhoi'r holl gamau gweithredu sy'n weddill ar waith.
22. Fel ag y mae ar 30 Mehefin 2025, mae dau weithred wedi cyrraedd eu dyddiad cwblhau targed sydd wedi dod yn 'orddyledus' ac wedi'u nodi fel 'cymedrol'.

23. Mae'r rhain yn ymwneud â dau archwiliad TG ar wahân. Amlygwyd y mater cyntaf yn ystod archwiliad ar Reoli Mynediad Corfforaethol, a gynhaliwyd fis Mawrth 2024, ac mae'r datrysiad yn ddibynnol ar gwblhau prosiect hunan-wasanaeth sydd dal ar waith.
24. Mae'r ail yn ymwneud â mater a amlygwyd yn ystod archwiliad ar y Fframwaith Asesu Seiber, a gynhaliwyd fis Tachwedd 2024, sy'n ymwneud ag ail-ddilysu ardystiad darparwyr gwasanaeth trydydd parti.

Blaenoriaethau

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig

25. Mae ein gwaith presennol i'w weld yn yr adran Gwaith ar y Gweill yn gynharach yn yr adroddiad.

Gweithgareddau Gwrth-dwyll

26. Mae gwaith yn parhau ar Strategaeth Atal Twyll, Llwgrowbrwyo a Llygredd 2022-2025, a bydd adroddiad y cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ar gynnydd y strategaeth yn ystod cyfarfod mis Medi 2025.
27. Yn benodol, cynhelir asesiad o barodrwydd y Cyngor ar gyfer y drosedd newydd sydd wedi'i chynnwys yn Neddf Troseddau Economaidd a Thryloywder Corfforaethol 2023 o 'fethu ag atal twyll', ynghyd â chyflwyno pecyn e-ddysgu ymwybyddiaeth o dwyll y Cyngor.

Recriwtio aelodau llewyg

28. Yn dilyn colli Mrs Sharon Warnes yn sydyn iawn yn ddiweddar ac ymddiswyddiad Mr Michael Wilson, mae'r broses ar y gweill i recriwtio dau olynnydd. Bydd y ffurflen gais yn mynd yn fyw ar wefan y Cyngor yn fuan gyda dyddiad cau wedi'i nodi ar gyfer 29 Awst 2025. Cynhelir cyfweiliadau yn yr wythnos sy'n dechrau 8 Medi 2025.
29. Bydd yr aelodau newydd yn cael eu cefnogi gyda chyfnod sefydlu priodol ar ôl iddynt gael eu penodi.

Blaenoriaethau yn y Tymor Hwyl

30. Bydd gweithredu gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd yn y Sector Cyhoeddus yn y DU yn parhau dros y 18 mis nesaf. Cyflwynir adroddiad ar wahân i'r cyfarfod hwn yn manylu ar y gwaith sydd ei angen a'r cynnydd hyd yma.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	16 Gorffennaf 2025
Pwnc:	Gweithredu Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector cyhoeddus y DU
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gosod dyletswydd benodol ar y Pwyllgor i oruchwylio trefniadau archwilio mewnol y Cyngor fel rhan o'i ddyletswyddau deddfwriaethol, dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (3.4.8.10.1). Mae safonau archwilio mewnol newydd yn orfodol o 1 Ebrill 2025 ac mae'r adroddiad hwn yn hysbysu'r pwyllgor am y cynnydd a wnaed wrth roi'r safonau ar waith ac mae'n cynnwys cynllun gweithredu sy'n manylu ar y gwaith pellach sydd angen ei wneud er mwyn i'r cyngor gydymffurfio â'r safonau newydd.	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Cyhoeddodd y Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA) [Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang](#) (GIAS) newydd ar 9 Ionawr 2024. Er bod y safonau'n berthnasol i'r proffesiwn archwilio mewnol 'byd-eang', roedd yr IIA yn cydnabod fod strwythurau llywodraethu neu ddeddfwriaeth, neu reoliadau eraill yn y sector cyhoeddus, yn gallu effeithio ar sut y gweithredir y safonau.
- 1.2. O'r herwydd, yn dilyn adolygiad ac ymgynghoriad hirfaith, roedd y [Gosodwyr Safonau Archwilio Mewnol Perthnasol](#) ar gyfer sector cyhoeddus y DU wedi mandadu fframwaith newydd ar gyfer gwaith archwilio mewnol yn sector cyhoeddus y DU, a daeth i rym ar 1 Ebrill 2025 yn dilyn cyfnod trosiannol. Mae'r fframwaith newydd yn cynnwys:
 - Y [Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang](#), a gyhoeddwyd yn Ionawr 2024.
 - [Nodyn Gweithredu - Safonau Archwilio mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU](#), sy'n darparu cyd-destun sector-benodol ar gyfer sector cyhoeddus y DU, dehongliad o ofynion y GIAS o dan yr amgylchiadau y disgwylir iddynt fod yn berthnasol yn sector cyhoeddus y DU a rhai gofynion ychwanegol y mae'r RIASS yn eu hystyried yn hanfodol ar gyfer archwilio mewnol yn sector cyhoeddus y DU. Cyhoeddwyd y nodyn gweithredu ym mis Rhagfyr 2024.

- [Cod Llywodraethu Archwilio Mewnol CIPFA](#), sy'n darparu gofynion penodol sydd yn berthnasol i'r sector llywodraeth leol ac mae'n cynorthwyo awdurdodau i sefydlu eu trefniadau archwilio mewnol trwy ddarparu trosolwg a chymorth ar gyfer archwilio mewnol. Cyhoeddwyd y cod ym mis Chwefror 2025.

2. Dadansoddi Bylchau

- 2.1. Cwblhawyd dadansoddiad o'r bylchau yn erbyn y safonau newydd er mwyn penderfynu beth sydd angen ei newid er mwyn sicrhau fod y cyngor yn cydymffurfio ag egwyddorion y fframwaith newydd. Yn gyffredinol, oherwydd ymagwedd fodern y cyngor mewn perthynas ag archwilio mewnol, mae ei swyddogaeth archwilio mewnol yn cydymffurfio'n gyffredinol â'r gofynion newydd.
- 2.2. Fodd bynnag, mae angen cryfhau rhai meysydd a drafftwyd cynllun gweithredu gweithredol sy'n cynnwys amserlenni, yn ogystal â neilltuo cyfrifoldebau (mae [atodiad A](#) yn cyfeirio at hyn). Mae'r rhan fwyaf o'r gweithredoedd yn ymwneud â chryfhau trefniadau casglu gwybodaeth er mwyn cefnogi arferion gweithio.

3. Camau sydd wedi'u cymryd yn barod

- 3.1. Mae rhai camau nodedig wedi'u rhoi ar waith yn barod:

Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- 3.2. Derbyniodd a chymeradwyodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio cylch gorchwyl diwygiedig yn ei gyfarfod ym mis Mai 2025. Roedd y newidiadau'n cynnwys gwneud rhai o gyfrifoldebau'r pwyllgor mewn perthynas â goruchwyllo archwilio mewnol a pha mor aml y dylai gyflawni rhai o'i gyfrifoldebau yn fwy eglur.

Siarter Archwilio Mewnol

- 3.3. Mae Cyngor Sir Ynys Môn eisoes yn bodloni'r rhan fwyaf o'r gofynion yn y fframwaith newydd mewn egwyddor, ac fe gymeradwyodd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu rhai o'r mân newidiadau i'r siarter yn Ebrill 2024, yn barod ar gyfer y safonau newydd.
- 3.4. Adolygwyd y siarter ymhellach ar ôl cyhoeddi'r fframwaith llawn ac fe'i cyflwynwyd i'r pwyllgor ei hystyried a'i chymeradwyo ym mis Mehefin 2025. Roedd y siarter ddiwygiedig yn sicrhau fod y gofynion yn eglur. Roedd y newidiadau'n cynnwys cryfhau trefniadau llywodraethu ar gyfer archwilio mewnol, gan gynnwys ei fandad a'i linell adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ac mae'n ofynnol hefyd i uwch reolwyr weithio gyda'r Pennaeth Archwilio a Risg i sicrhau bod y siarter yn nodi'r trefniadau sydd eu hangen ar y swyddogaeth er mwyn cyflawni ei phwrpas.

Strategaeth a Chynllun Archwilio Mewnol

- 3.5. Mae'r fframwaith newydd yn cyflwyno gofyniad ar y 'prif swyddog archwilio' i ddatblygu a gweithredu strategaeth ar gyfer y swyddogaeth archwilio mewnol sy'n cefnogi amcanion strategol y cyngor ac sy'n cyd-fynd â disgwyliadau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, uwch reolwyr, a rhanddeiliaid allweddol eraill. Mae'n cynnwys sicrhau bod gweledigaeth, cenhadaeth ac amcanion strategol y swyddogaeth archwilio mewnol yn eglur ac mae'n gofyn am gynlluniau a metricsau allweddol ategol er mwyn cynorthwyo i fonitro'r strategaeth.
- 3.6. Mae Strategaeth Archwilio Mewnol blynyddol Cyngor Sir Ynys Môn wedi bod yn cyflawni'r gofyniad sylfaenol hwn ers sawl blwyddyn ac mae'n gyfrwng i sicrhau bod archwilio mewnol yn parhau i fod yn berthnasol, ei fod yn gallu addasu a'i fod yn cyd-fynd ag amcanion cyffredinol y Cyngor.
- 3.7. Er hynny, mae'r GIAS yn mynd ymhellach ac mae'n argymhell y dylid dylunio'r strategaeth i ysbrydoli archwilwyr mewnol i wella'n barhaus, a dylai gynnwys cynlluniau i gyflawni gweledigaeth y swyddogaeth, megis cyfleoedd i gynorthwyo archwilwyr mewnol i ddatblygu eu cymwyseddau, cyflwyno a defnyddio technoleg i wella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y swyddogaeth a chyfleoedd i wella'r swyddogaeth archwilio mewnol gyfan.
- 3.8. Fe wnaeth cwblhau dadansoddiad o aeddfedrwydd helpu i nodi'r cynlluniau allweddol oedd angen i'r swyddogaeth eu rhoi ar waith er mwyn gwireddu ei gweledigaeth ac roeddent wedi'u cynnwys yn y Strategaeth a gyflwynwyd i'r pwyllgor ac a gymeradwywyd ganddo yn y cyfarfod ym mis Mehefin 2025.

Moeseg a Phroffesiynoldeb

- 3.9. Mae Maes II yn y GIAS yn cymryd lle Cod Moeseg blaenorol yr IIA ac mae'n canolbwyntio ar foeseg a phroffesiynoldeb, gan osod disgwyliadau ymddygiad ar gyfer archwilwyr mewnol ar bob lefel a swyddogaeth. Ei nod yw meithrin ymddiriedaeth yn y proffesiwn archwilio mewnol, hyrwyddo diwylliant moesegol mewn timau archwilio a sicrhau fod archwilwyr yn gweithredu gydag uniondeb, gwrthrychedd, cymhwysedd a chyfrinachedd.
- 3.10. Er mwyn sicrhau bod y tîm archwilio mewnol yn meddu ar sgiliau i gydymffurfio â'r gofynion hyn, cymerodd y tîm ran mewn sesiwn hyfforddiant a ddarparwyd gan Bartneriaeth Archwilio Gogledd a Chanolbarth Cymru ar 16 Mehefin 2025. Roedd y sesiwn ar y cyd yn cynnwys yr holl archwilwyr awdurdod lleol o bob rhan o ogledd a chanolbarth Cymru, ynghyd â chydweithwyr o Gyngor Gorllewin Swydd Gaer a Dinas Caer, a fu'n cydweithio i gynnal y digwyddiad hyfforddi.

4. Argymhelliad

- 4.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried a yw'n fodlon y bydd y gweithredoedd sydd wedi'u cymryd ac y bwriedir eu cymryd yn helpu i sicrhau fod Cyngor Sir Ynys Môn yn cydymffurfio â gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd yn Sector Cyhoeddus y DU.

Atodiad A – Cynllun Gweithredu

Cyf	Maes	Safon	Gweithred	Gan bwy	Erbyn Pryd	Statws
1	2 2 2 2 4 4 4 5	1.1 2.2 3.1 4.2 12.1 12.2 12.3 13.1	Datblygu arolwg adborth i dystiolaethu perfformiad archwilwyr mewn perthynas â: 1.1 Gonestrwydd a dewrder proffesiynol 2.2 Gwrthrychedd 3.1 Cymhwysedd 4.2 Gofal proffesiynol dyladwy 12.1 Asesiad ansawdd mewnol 12.2 Mesur perfformiad 12.3 Perfformiad ymgysylltiad 13.1 Cyfathrebu ymgysylltiad	Pennaeth Archwilio a Risg	Medi 2025	Heb gychwyn
2	2	3.1	Cynnwys cadarnhad bod archwilwyr wedi darllen / ystyried / yn ymwybodol o'r GIAS yn y Datganiad blynyddol Ymddygiad Moesegol, Gwrthdaro Buddiannau, Annibyniaeth a Chyfrinachedd.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2025	Cwblhawyd 30/06/25
3	2	3.2	Cynnwys cadarnhad bod archwilwyr wedi cwblhau unrhyw Ddatblygiad Proffesiynol Parhaus (DPP) perthnasol.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2025	Cwblhawyd 30/06/25
4	2	4.1	Diweddarau'r templed adroddiad i adlewyrchu'r GIAS (Sector Cyhoeddus y DU)	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2025	Cwblhawyd 20/06/25
5	2 2 4 5 5 5 5	1.3 4.3 12.3 13.4 13.6 14.1 14.2	Sicrhau bod templed y papur gweithio yn cael ei gwblhau fel mater o drefn a bod adolygiadau'n cael eu cofnodi'n ffurfiol a bod y dyddiad yn cael ei gofnodi yn y cynllun gweithredol. Cynnwys sesiwn briffio fel rhan o'r cyfarfod tîm er mwyn atgoffa'r tîm o'r gofyniad hwn a'r arfer o gwblhau papurau gweithio.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2025	Cwblhawyd 30/06/25
6	3	8.1	Dogfennu'n ffurfiol y protocol ar gyfer cyfleu derbyn risg o fewn y Siarter Archwilio Mewnol.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2025	Cwblhawyd Diweddarwyd y siarter ar 03/06/25 Cymeradwywyd gan y Pwyllgor

Cyf	Maes	Safon	Gweithred	Gan bwy	Erbyn Pryd	Statws
						Llywodraethu ac Archwilio 20/06/25
7	3	8.3	Cynnwys Datganiad y Pennaeth Archwilio a Risg ynglŷn â chydymffurfio â'r PSIAS / GIAS yn adroddiad blynyddol y Cadeirydd o 2025-26 ymlaen.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2026	Ni ellir ei gwblhau tan fis Mehefin 2026
8	4	9.1	Cynnwys cyfeiriad at werth am arian yn y ddogfen sgopio. Mae'n rhaid i archwilywyr yn sector cyhoeddus y DU fod yn ymwybodol o bwysigrwydd sicrhau gwerth am arian a'r diffiniadau sy'n diffinio'r term hwnnw yn eu rhan nhw o sector cyhoeddus y DU.	Pennaeth Archwilio a Risg	Medi 2025	Heb gychwyn
9	4	9.2	Cwblhau dadansoddiad aeddfedrwydd (gan gynnwys SWOT) mewn cyfarfod tîm fel sail i'r Strategaeth Archwilio Mewnol	Pawb	Mai 2025	Cwblhawyd Cyfarfod Tîm 28/05/25
10	4	9.3	Cyflwyno sesiwn hyfforddi ar fethodolegau archwilio	Pennaeth Archwilio a Risg	Medi 2025	Heb gychwyn
11	4	9.4	Cofnodi cyfarfodydd gydag ymgynghoreion yn ffurfiol wrth baratoi'r strategaeth flynyddol	Pennaeth Archwilio a Risg	Mawrth 2026	Heb gychwyn
12	4	9.4	Y daenlen fewnbynnu i'w chadw yn y ffolder cynllunio strategaeth	Pennaeth Archwilio a Risg	Mai 2025	Heb gychwyn
13	4	9.5	Annog bod map sicrwydd y Cyngor yn cael ei gwblhau gyda'r llinell gyntaf a'r ail linell	Pennaeth Archwilio a Risg	Mai 2026	Gwaith ar y Gweill
14	4	9.5	Datblygu cofrestr sicrwydd partneriaethau er mwyn nodi awdurdodau lletyol a darparwyr sicrwydd gyda Phartneriaeth Archwilio Gogledd a Chanolbarth Cymru	Pennaeth Archwilio a Risg	Mai 2025	Gwaith ar y Gweill
15	4	11.1	Cofnodi tystiolaeth o ganmoliaeth / cyfathrebu da yn y ffolder canmoliaeth	Pennaeth Archwilio a Risg	Pan dderbynnir canmoliaeth	Pan dderbynnir canmoliaeth
16	4	11.1	Ychwanegu tystiolaeth o'r arolwg boddhad cleientiaid blynyddol i'r ffolder canmoliaeth	Pennaeth Archwilio a Risg	Mawrth 2026	Heb gychwyn

Cyf	Maes	Safon	Gweithred	Gan bwy	Erbyn Pryd	Statws
17	4	11.4	Datblygu templed ar gyfer rhannu fersiwn 2 o'r adroddiad terfynol ar e-bost yn dilyn camgymeriad sylweddol neu os oes gwybodaeth arwyddocaol wedi'i hepgor.	Pennaeth Archwilio a Risg	Pan fydd angen	Heb gychwyn
18	4	11.5	Cynnwys protocol ar gyfer lefelau risg annerbyniol yn y Siarter.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2025	Cwblhawyd Diweddariwyd y siarter ar 03/06/25 Cymeradwywyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 20/06/25
19	4	12.2	Cynnwys diweddariad ar Amcanion Strategol Archwilio Mewnol yn adroddiad blynyddol 2026-27	Pennaeth Archwilio a Risg	Mehefin 2026	Ni ellir ei gwblhau tan fis Mehefin 2026
20	5	13.3	Datblygu templed sgôp cyngori	Pennaeth Archwilio a Risg	Pan fydd angen	Heb gychwyn
21	5	14.6	Adolygu polisi cadw Archwilio Mewnol	Pennaeth Archwilio a Risg	Mawrth 2026	Heb gychwyn
22	5	15.1	Atgoffa bod angen cadw gohebiaeth e-bost ynglŷn â chytuno ar adroddiadau / cynlluniau gweithredu (a chyhoeddi gohebiaeth ddrafft a therfynol)	Pennaeth Archwilio a Risg	Mai 2025	Cwblhawyd Cyfarfod Tîm 28/05/25

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	16 Gorffennaf 2025
Pwnc	ER GWYBODAETH YN UNIG: Trosolwg o'r broses Asesiad Panel Perfformiad a themâu i'r panel ystyried
Pennaeth Gwasanaeth	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid Trawsnewid Corfforaethol
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Perfformiad, Gwella a Prosiectau Trawsnewid
Natur a Rheswm dros Adrodd O dan Gylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (3.4.8.16.3) rhaid i'r Cyngor drefnu bod drafft o'i ymateb i'r asesiad o berfformiad gan banel ar gael i'w Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a rhaid i'r pwyllgor hwnnw wedyn adolygu'r ymateb drafft a gall wneud unrhyw argymhellion ynglŷn â newidiadau i'r ymateb i asesiad y panel.	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cael ei rannu hefo'r pwyllgor er gwybodaeth yn unig, does dim disgwyl i'r pwyllgor gynnig sylwadau.
- 1.2 Mae'r Pwyllgor yn derbyn yr adroddiad er mwyn eu gwneud yn ymwybodol o themau bydd y panel yn ei ystyried. Nid yw penderfynu ar y themau yn ran o gyfrifoldeb y Pwyllgor.
- 1.3 **Bydd yr Asesiad Panel Perfformiad yn digwydd yma yn ystod 10 – 13 Tachwedd 2025.** Ceir mwy o wybodaeth yn yr adroddiad atodol.
- 1.4 Rhaid i'r cyngor baratoi ymateb i adroddiad y panel asesid perfformiad. Mae gan y pwyllgor G&A gyfrifoldeb i adolygu'r ymateb hwn. Yn ei ymateb, mae'n ofynnol i'r cyngor ddatgan:
 - i ba raddau y mae'n derbyn y casgliadau yn yr adroddiad;
 - i ba raddau y mae'r cyngor yn bwriadu dilyn unrhyw argymhellion a gynhwysir yn yr adroddiad; a
 - unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd i gynyddu i ba raddau y mae'n bodloni'r gofynion perfformiad.
- 1.5 Dyma'r amserlen drafft yn dilyn allbwn y panel:

CSYM i dderbyn adroddiad y panel	20 diwrnod ar ol y panel
----------------------------------	--------------------------

CSYM i gyflwyno ymateb cychwynol ar yr adroddiad	20 diwrnod aro i derbyn yr adroddiad
Derbyn adroddiad terfynol	Ionawr 2026
Adroddiad i bwyllgor LI&A	Ionawr / Chwefror 2026 (mor fuan a phosib ar ol derbyn yr adroddiad)
CSYM i ddrafftio ymateb i'r adroddiad	TBC
Adroddiad draft o ymateb CSYM i Bwyllgor LI&A	TBC
CSYM i gytuno yr adroddiad a cyhoeddi.	O leiaf 4 mis cyn etholiadau Lleol (2027).

2.0 ARGYMHELLIAD

2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:

- Ystyried yr adroddiad a nodi'r themâu y gofynnir i'r panel ystyried.

Asesiad Panel Perfformiad – Materion i'r panel ystyried

Mae paratoadau ar y gweill ar gyfer yr Asesiad Panel Perfformiad (PPA). Bwriad y ddogfen yma yw roi rhywfaint o wybodaeth i chi am y trefniadau ag I gytuno ar y materion i'r panel eu ystyried.

1. Beth yw Asesiad Panel Perfformiad?

Byddwch yn ymwybodol ein bod eisoes yn cynnal Hunanasesiad blynyddol – cytunwyd ar adroddiad diweddaraf gan y Cyngor ym mis Mehefin 2024 – gallwch ei ddarllen [yma](#).

Mae Asesiad Panel Perfformiad (PPA)¹ yn ofyniad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2015, a rhaid i bob cyngor wneud trefniadau ar gyfer PPA unwaith ym mhob cylch etholiad 5 mlynedd. Mae PPA yn cefnogi diwylliant lle mae cynghorau'n agored i heriau, os yw'n cael eu cynnal o fewn yr awdurdod neu, yn yr achos hwn, yn allanol.

Nid yw'r PPA yn archwiliad nac arolygiad ac ni fydd yn ceisio dyblygu unrhyw waith a wneir. Nid yw'n rhywbeth sy'n cael ei wneud 'i ni' ond 'gyda ni'. Nid yw'n ymwneud ag adolygu ein hunanasesu, ond bydd yn darparu persbectif allanol anibynnol.

Bydd y PPA yn gweithio gyda ni i asesu i ba raddau y mae'r cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad, hynny yw, i ba raddau:

- mae arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- mae'n defnyddio ei adnoddau yn economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- mae ganddo lywodraethu effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

Mae'r CLILC wedi cyhoeddi canllawiau, gellir eu darllen [yma](#).

2. Meysydd i'w hystyried

Rydym wedi ymrwymo i gyflawni ein chwech amcan strategol o fewn Cynllun y Cyngor² erbyn 2028, a hynny tra'n wynebu cyfnod heriol yn ariannol ac yn gymdeithasol yn ogystal a chynydd mewn gofynion deddfwriaethol.

Rydym yn ymdrechu i gyflawni a cynnal gwasanaethau o safon gyda llai o adnoddau a chynydd yn y galw am ein gwasanaethau. Er mwyn gallu cyflawni ein amcanion mae'n hanfodol fod gennym drefniadau effeithlon mewn lle ac yn cydweithio'n agos hefo partneriaid lleol, rhanbarthol a chenedlaethol yn unol a'r deddfwriaethau.

O ystyried yr heriau mae'r Cyngor yn wynebu, rydym yn cynnig bod y Panel yn ystyried y ddau faes canlynol:

1. Trefniadau cyflawni amcanion strategol Cynllun y Cyngor – a yw ein trefniadau yn rhoi sicrwydd ein bod yn cyflawni Cynllun y Cyngor yn effeithlon

¹ [Corporate Governance and Performance - WLGA](#)

² [Cynllun y Cyngor 2023 i 2028](#)

2. A yw'r Cyngor yn cydweithio yn effeithiol gyda'n cymunedau a'n partneriaid i gyflawni amcanion strategol Cynllun y Cyngor

Meysydd i'w hystyried	Pam?
Trefniadau cyflawni – a yw ein trefniadau yn rhoi sicrwydd ein bod yn cyflawni Cynllun y Cyngor yn effeithlon.	Rydym yn ail flwyddyn y cynllun erbyn hyn a hanner ffordd drwy y drydedd flwyddyn erbyn dyddiad y panel.
	Ydy'r hyn da ni wedi ymrwymo i wneud erbyn 2028 yn cael ei fonitro yn effeithiol?
	Rydym wedi ymrwymo i gyflawni 27 o weithredoedd allweddol erbyn 2028
	Archwilio Cymru ³ wedi argymhell fod lle i gryfhau sut ydan ni'n mesur canlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaethau yn ogystal ac allbynu.
Cydweithio gyda cymunedau a partneriaid i gyflawni Cynllun y Cyngor	Yda ni'n gweithredu yn unol a'n gwerthoedd?
	Wedi ymrwymo i Gydweithio fel un o'n gwerthoedd o fewn CYC: "Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn"
	Un o'n egwyddorion cyffredinol yw: Cyfathrebu "Trwy sicrhau cyfathrebu effeithiol gallwn sicrhau ein bod yn rhyngweithio a meithrin perthynas gryfach ag eraill ac yn cael sgysiau mwy cynhyrchiol." Ydy hyn y digwydd ag i ba raddau mae'n cyfrannu at CYC?

3. Pryd fydd Asesiad Panel Perfformiad yn cael ei gynnal?

Mae'r PPA yn gymysgedd o asesiad oddi ar y safle ac ar y safle. Cynhelir asesiad ar y safle dros bedwar diwrnod, ac mae wedi'i drefnu ar gyfer **10 – 13 Tachwedd 2025**.

4. Pwy fydd tîm y Panel allanol?

Mae cyfansoddiad y Panel wedi'i nodi mewn deddfwriaeth, a bydd y Pwyllgor Gwaith a'r Prif Weithredwr yn cael cytuno ar aelodau y panel o flaen llaw, gan weithio gyda CLILC.

Mae CLILC wedi penodi dau swyddog i gefnogi'r Panel – Lyndon Puddy a Joseph Lewis.

³ [Cyngor Sir Ynys Môn – Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau](#)

5. Gyda phwy fyddan nhw eisiau siarad?

Bydd y tîm yn dymuno siarad ag ystod o bobl, gan gynnwys Cynghorwyr: bydd trefniadau'n cael eu gwneud iddynt gwrdd â'r Arweinydd a'r Aelodau Pwyllgor Gwaith, yn ogystal â Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion amrywiol bwyllgorau ac Arweinwyr Grŵp. Bydd cyfle hefyd i'r holl aelodau eraill fynychu grŵp ffocws gyda'r Panel. Rydym yn eich annog i wneud eich hunain ar gael, lle bynnag y bo modd, i allu cymryd rhan.

Dim ond un sesiwn fydd angen i chi fynychu gyda'r Panel – felly os cewch eich gwahodd i fynychu cyfarfod penodol, ni fydd angen i chi fynychu'r grŵp ffocws aelodau hefyd.

Bydd y Panel hefyd yn cwrdd â swyddogion, cynrychiolwyr rhai ymgynghorwyr statudol, gan gynnwys Undebau Llafur a chynrychiolwyr fforymau busnes, yn ogystal â chael cyfle i gwrdd â chynrychiolwyr o rai o'n partneriaethau allweddol.

6. Adroddiad PPA

Yn dilyn y PPA, bydd y Panel yn darparu adroddiad i'r Cyngor, yn nodi casgliadau'r Panel ynghylch i ba raddau y mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad ac unrhyw gamau y mae'r Panel yn argymhell y gallai'r Cyngor eu cymryd. Bydd CLILC yn defnyddio'r canlyniadau i nodi meysydd lle gallai cymorth dan arweiniad y sector fod ar gael, neu lle mae angen ei gomisiynu i gefnogi cynghorau.

7. Camau nesaf

Yn dilyn derbyn cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith ar y meysydd i'w hystyried, bydd grŵp o swyddogion yn mynd ymlaen i drefnu'r canlynol:

Gweithred	Pwy?	Pryd?
Cadarnhad Pwyllgor Gwaith ar y materion	TA / PG	Gorffennaf
Creu dogfen sgopio	Swyddogion / Grŵp PPA	Mehefin – Medi
Cytuno a cymeradwyo dogfen sgopio	Grŵp PPA	Medi
Cadarnhau materion i'w ystyried gyda WLGA	Grŵp PPA	Medi
Rhannu dogfen sgopio gyda WLGA	Grŵp PPA	
PPA ar safle (4 diwrnod)		10.11.25
Derbyn Adroddiad Terfynol y Panel	CLILC	20 diwrnod gwaith ar ol y panel
Y Cyngor i ymateb i'r adroddiad		20 diwrnod gwaith ar ol derbyn yr adroddiad

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	16 Gorffennaf 2025
Pwnc	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith ar gyfer 2025-26 f3
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd Darparu Blaenraglen Waith ar gyfer 2025-26 i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w cynorthwyo i gyflawni Cylch Gorchwyl y Pwyllgor.	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae blaen raglen waith ynghlwm yn [Atodiad A](#), ynghyd â rhaglen ddatblygu yn [Atodiad B](#).
- 1.2 Mae'r rhaglen wedi'i datblygu gan ystyried cylch gorchwyl y Pwyllgor a'i gyfrifoldebau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

2.0 ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
 - yn ystyried a yw'r Blaenraglen Waith a gynigir ar gyfer 2025-26 yn bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

Atodiad A – Blaen Raglen Waith 2025-26 f3

Tudalen 196

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
Cyfansoddiad a threfniadau (3.4.8.2)							Adolygiad Blynyddol o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor (3.4.8.2.1) Cyfarfod preifat gydag archwilwyr mewnol ac allanol heb swyddogion yn bresennol (3.4.8.2.6) (3.4.8.10.15) (3.4.8.11.5)
Trefniadau Atebolrwydd (3.4.8.3)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 f2 (3.4.8.3.2) Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd 2024-25 (3.4.8.3.1/2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 f3 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)		Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2026-27 (3.4.8.3.2)
Llywodraethiant (3.4.8.4)	Adroddiad Blynyddol Sgriwtini 2024-25 (3.4.8.4.4)	Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft 2024-25		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol 2024-25 (3.4.8.4.1/2/3)			

¹ Cyfarfod arbennig os oes angen

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
		(3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) (3.4.8.8.2)		(3.4.8.8.2)			
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5)		Adroddiad Blynyddol 2024-25 (3.4.8.5.1/2/3/4)	Adroddiad Blynyddol 2024-25 (3.4.8.5.1/2/3/4)		Adroddiad Canol Blwyddyn (3.4.8.5.3)	Strategaeth a Dangosyddion Darbodus 2026-27 (3.4.8.5.1/3/4)	
Gwerth am arian (3.4.8.6)	<i>Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2024-25</i> (3.4.8.10.6/7/8/9/12/14/15) (3.4.8.6.3)	<i>Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft 2024-25</i> (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) <i>Datganiad Cyfrifon Drafft 2024-25</i> (3.4.8.12.1/2) (3.4.8.6.1/2/3)		<i>Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol 2024-25</i> (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) <i>Datganiad Cyfrifon Terfynol 2024-25</i> (3.4.8.12.1/2) (3.4.8.6.1/2/3) <i>Adroddiad Archwilio Cyfrifon</i> (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3)		<i>Crynodeb Archwilio Blynyddol 2025</i> (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3)	
Fframwaith Sicrwydd (3.4.8.7)		Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant Gwybodaeth (SIRO) 2024-25 (3.4.8.7.1/2/3)	Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol 2024-25 (3.4.8.7.1/2/3)		Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant mewn Ysgolion 2024-25 (3.4.8.7.1/2/3) Adroddiad Blynyddol Diogelwch TGCh		

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
					2024-25 (3.4.8.7.1/2/3)		
Rheoli Risg (3.4.8.8)			Adolygiad Blynyddol o Fframwaith Rheoli Risg (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1) Diweddariad Cofrestr Risg Strategol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)		Diweddariad Rheoli Risgiau Newid Hinsawdd a Dod yn Sero Net (3.4.8.8.3)		
Atal Twyll a Llygredd (3.4.8.9)		Adroddiad Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban Blynyddol 2024- 25 (3.4.8.9.1) (3.4.8.14.2)	Adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2024- 25 (3.4.8.9.4/5/6) Canlyniadau Menter Twyll Genedlaethol 2024-26 – Adroddiad Cynnydd (3.4.8.9.6) Adroddiad Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban Blynyddol 2024- 25 (3.4.8.9.1)				

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
			(3.4.8.14.2)				
Archwilio Mewnol (3.4.8.10)	Adroddiad Blynnyddol Archwilio Mewnol 2024-25 (3.4.8.10.5/6/7/8/11/14/15) (3.4.8.6.3) Asesiad Ansawdd Allanol o Gydymffurfiaeth gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2024-25 (3.4.8.10.1/8/11/13) Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynnyddol 2025-26 (3.4.8.10.1/2/4/5) Adolygiad o'r Siartr Archwilio Mewnol (3.4.8.10.2/12)	Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3) Dadansoddiad o fylchau o gydymffurfiaeth â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU (3.4.8.10.1/2/8/11/13)	Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3) Materion / Risgiau / Cyfleoedd sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10)		Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3) Materion / Risgiau / Cyfleoedd sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10)	Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3) Materion / Risgiau / Cyfleoedd sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10)

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
Archwilio Allanol (3.4.8.11)	Cynllun Archwilio Blynnyddol 2025 (3.4.8.11.1/3)		Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch1 2025) (3.4.8.11.2/3)	Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3) (3.4.8.12.4)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch2 2025) (3.4.8.11.2/3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch3 2025) (3.4.8.11.2/3) Crynodeb Archwilio Blynnyddol 2025 (3.4.8.11.1/2/3) (3.4.8.6.3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch4 2025) (3.4.8.11.2/3)
Adrodd Ariannol (3.4.8.12)		Datganiad Cyfrifon Drafft 2024-25 (3.4.8.12.1/2/3/5) (3.4.8.6.1/2/3)		Datganiad Cyfrifon Terfynol 2024-25 (3.4.8.12.1/2/3/5) (3.4.8.6.1/2/3)			
Rheoleiddwyr ac Archwilwyr Eraill (3.4.8.13)					Adolygiadau Cenedlaethol a'u Hargymhellion Cysylltiedig (3.4.8.11.3) (3.4.8.13.1)		
Delio â Chwynion (3.4.8.14)		Adroddiad Blynnyddol Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban 2024-25 (3.4.8.14.1/2)	Llythyr Blynnyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2024-25 (3.4.8.14.1) Adroddiad Blynnyddol				

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
			Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban 2024-25 (3.4.8.14.1/2)				
Adroddiad Hunanasesu (3.4.8.15)		Adolygiad o'r Adroddiad Corfforaethol Hunanasesu Blynyddol Drafft 2024-25 (3.4.8.15.1/2/3)	Adolygiad o'r Adroddiad Corfforaethol Hunanasesu Blynyddol Drafft 2024-25 (3.4.8.15.1/2/3)	Adroddiad blynyddol Hunan-asesiad, Perfformiad a Llesiant 2024-25 (3.4.8.15.1/2/3) (Darpariaethol)			
Asesiad Perfformiad Panel (3.4.8.16) ²		Themâu i'w hystyried gan Asesiad Perfformiad y Panel (3.4.8.16.1)					
3.4.8.17 Archwiliad Arbennig gan yr Archwilydd Cyffredinol ³							

² O leiaf unwaith yn ystod cylch etholiadol cynhelir asesiad o berfformiad gan banel yn ystod y cyfnod rhwng etholiadau cyffredin ar gyfer cyngorwyr i'r cyngor. Gall y cyngor ddewis comisiynu mwy nag un asesiad gan banel mewn cylch etholiadol, ond nid yw hyn yn ofynnol o dan y ddeddfwriaeth. (Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Rhaid i'r cyngor drefnu bod drafft o'i ymateb i'r asesiad o berfformiad gan banel ar gael i'w bwyllgor llywodraethu ac archwilio, a rhaid i'r pwyllgor hwnnw wedyn adolygu'r ymateb drafft a gall wneud unrhyw argymhellion ynglŷn â newidiadau i'r ymateb i asesiad y panel.

³ Os yw'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal archwiliad arbennig (gan ei fod o'r farn nad yw'r Cyngor, neu efallai na fydd y Cyngor, yn cwrdd â'i ofynion perfformiad), a bod adroddiad yn cael ei anfon at y Cyngor, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl derbyn adroddiad o'r fath, rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod ar gael i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Atodiad B – Rhaglen Ddatblygu (3.4.8.2.10)

Hyfforddiant i'r pwyllgor

Maes	Dyddiad a ddarparwyd ddiwethaf	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu	Presenoldeb
Cyflwyniad i Ddeallusrwydd Artiffisial a Lliniaru Risg	Amherthnasol	Sesiwn Briffio	Mathew Henshaw, Prif Swyddog Digidol	11/02/25	
Deall Cyfrifon Awdurdodau Lleol ar gyfer Cynghorwyr	Mehefin 2023 Awst 2023				
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5.2)	Medi 2023				
Sgiliau Cadeirio Effeithiol	Hydref 2023				
Atal Twyll a Llygredd	Rhagfyr 2023				
Rheoli Risg	Mawrth 2024				

Hyfforddiant gorfodol

Maes	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu
Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Seiber Ninjas ar gyfer Cynghorwyr	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Ymwybyddiaeth Sylfaenol o Ddiogelu	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Atal/Prevent (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Caethwasiaeth Fodern (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd

Cyfarwyddiadau i'r pwyllgor

Teitl	Arwynebedd	Canolig	Darparwr	Dyddiad Darparwyd
Diweddariad y Pwyllgor Archwilio – Rhifyn 40: Safonau Archwilio Mewnol Newydd	Newidiadau sydd ar ddod i'r safonau archwilio mewnol a sut y bydd hynny'n effeithio ar aelodau'r pwyllgor archwilio.	Nodyn Briffio	CIPFA	24/12/24
Cylchlythyr CIPFA Llywodraethu Gwell	Gwybodaeth i bwyllgorau archwilio ynghylch cyhoeddi Cod Ymarfer CIPFA i gefnogi awdurdodau i sefydlu a chynnal eu trefniadau archwilio mewnol, ynghyd â gwybodaeth am yr ymgynghoriad ar yr Atodiad i Fframwaith Llywodraethu 2016 sy'n cwmpasu'r adolygiad blynyddol o lywodraethu a'r datganiad llywodraethu blynyddol.	Cylchlythyr	CIPFA	07/02/25
Archwilio Cymru - Pwyllgorau Archwilio: arferion effeithiol a chanllawiau poced ar effaith gadarnhaol	Mae Archwilio Cymru wedi cyhoeddi canllaw poced sy'n crynhoi arferion effeithiol ar gyfer pwyllgorau archwilio.	Canllaw poced	Archwilio Cymru	25/02/25
Diweddariad y Pwyllgor Archwilio – Rhifyn 42: Llywodraethu Archwilio Mewnol	Y Cod Ymarfer newydd ar Lywodraethu Archwilio Mewnol sy'n dod i rym o 1 Ebrill 2025.	Nodyn Briffio	CIPFA	17/04/25
Erthygl Cyllid Cyhoeddus CIPFA – Gallai mabwysiadu AI 'arbed £8bn y flwyddyn i gynghorau Cymru a Lloegr'	Erthygl sy'n amcangyfrif y gallai awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr arbed £8bn bob blwyddyn trwy integreiddio deallusrwydd artifisial yn eu gweithrediadau.	Erthygl Cylchgrawn Proffesiynol	CIPFA	15/05/25
CIPFA / Solace Cyflawni Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol: Cyhoeddi Atodiad	Cyhoeddi canllawiau newydd ar yr adolygiad blynyddol o lywodraethu a rheolaethau mewnol a pharatoi'r datganiad llywodraethu blynyddol (AGS) sy'n dod i rym ar gyfer blwyddyn ariannol 2025-26.	Cyhoeddiad	CIPFA	20/05/25

This page is intentionally left blank